

UNDERSØKELSENE I SUNDFJÆRA NEDRE

MELKØYAPROSJEKTET KULTURHISTORISKE REGISTRERINGER OG UTGRAVNINGER 2001 OG 2002
DEL 4: Sundfjæra Nedre

Anders Hesjedal

Innledning	278
Stratigrafi	278
Ts 11442 - Sundfjæra Nedre Vest	281
Tuft 3	282
Tuft 13	291
Tuft 14	296
Struktur 15	299
Struktur 16	302
Struktur 26	303
Ts 11441 - Sundfjæra Nedre Sør	305
Tuft 11	308
Ildsted, struktur 27	313
Kokegrop, struktur 28 (18)	313
Ts 11440 - Sundfjæra Nedre Øst	316
Lokal topografi	317
Tuft 8	318
Tuft 9	322
Hellebelagt område, struktur 25	324
Kokegrop, struktur 30	324
Ts11443 - Strukturene 20, 21 og 22	326
Hellegrop, struktur 22	326
Hellegrop, struktur 21	327
Tuft, struktur 20	327
Ts 11419 - Område 4	327
Gjennomføring	329
Keramikk	330
Oppsummering	332

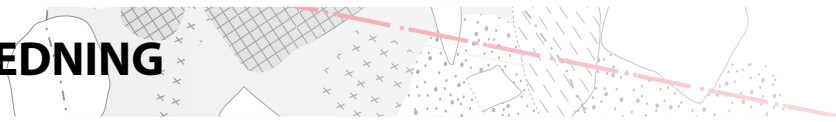

Fig. 4.1 Sundfjæra Nedre sett mot SV for utgraving. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Sommeren 2001 ble det foretatt begrensede undersøkelser i Sundfjæra Nedre (fig. 4.1). Først og fremst fokuserte man på å avklare statusen til de fylkeskommunale registreringene i området. Helt nederst i daldraget hadde fylkeskommunen registrert to mulige nausttufter (F13 og F35) og en mulig hustuft (F34). (Barlindhaug 1998:3-4). Etter avtorving og opprensing viste det seg at ingen av de antatte nausttuftene var spor etter menneskelig aktivitet i forhistorien (fig. 4.2 og 4.4). Formene som viste seg på overflaten av torva var generert av stor og grov rullestein som dominerte den nedre delen av Sundfjæra. Særlig på SV siden av dalsøkket var rullesteinen grov.

På det flate området mellom de antatte naust-tuftene og F 34 ble det prøvestykket i testruter på 1x1m (fig. 4.3). Det ble ikke funnet spor etter hus-tufter eller andre strukturer men det ble påvist spor etter forhistorisk aktivitet i form av trekull og asbestmagret keramikk. I området 118-119x, 120-121y kom det fram en steinrekke og en flate som ble gitt navnet Område 4 (Ts11419).

I testrute 141x 145y ble det gjort funn av avslag og skjorbrent stein, og på grunnlag av dette ble det åpnet et større område. I første omgang ble det åpnet 6m². Etter graving av lag 1 hadde man blottlagt ulike strukturer som ble tolket som deler av en veggvoll, deler av en gulvflate

Fig. 4.2. Sundfjæra Nedre. Struktur 1 under utgraving. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

og et ildsted, noe som sannsynligvis utgjorde en tuft (fig. 4.5). Denne ble definert som tuft 3 (Ts11442).

Sesongen 2002 ble innledet med maskinell flateavdekking av hele den nedre delen av Sundfjæra, fra strandhakk til ca 6 moh. Det ble da påvist flere forskeninger som ble tolket som tufter. Flertallet av disse lå plassert innerst i Sundfjæra Nedre, tett mellom bergknauser og grunnfjell. Den kuperte undergrunnen og de tykke torvmassene umuliggjorde identifisering av disse strukturene på

overflata. Etter fjerning av torva var relasjonen mellom de mikrotopografiske forholdene og strukturenes plassering og konstruksjon tydelig.

Av praktiske hensyn ble Sundfjæra Nedre delt inn i fem ulike områder som alle fikk hvert sitt Ts nummer (se oversiktskartet og tabell 4.1).

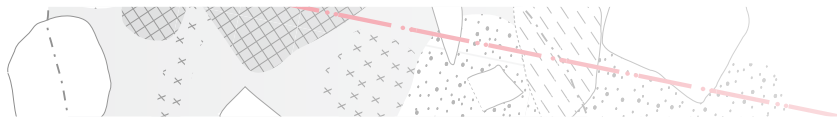
Fig. 4.4. Sundfjæra Nedre. Prøveruter graves.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.3. Sundfjæra Nedre. Struktur 2 under utgravning.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.5. Sundfjæra Nedre. Oppstart på 2002 sesongen på tuft 3 kan sees. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

0,75

MELKØY

Tabell 4.1 Sundfjæra Nedre. Undersøkte områder og strukturer i Sundfjæra Nedre

Tuftene er datert ut fra trekullprøver hentet fra ildsted. Der det er flere dateringer er yngste og eldste datering oppgitt. Dateringer merket med en stjerne* er hentet fra veggvoll, med to stjerner** er hentet fra gulv.

Ts. nr	Undersøkt område	Areal m2	Tuft/område nr	Ildsted	Datering BP Tuft	Øvrige Str.	Øvrige dateringer
11419			Område 4				1829±38 2504±46
11440 "Øst"			Tuft 8 Tuft 9		4387±52 4485±49 3644±50 4395±60	19, 23, 24, 25, 26 og 30	4423±52 4544±72 4437±59**
11441 "Sør"			Tuft 10 Tuft 11		3381±40 4382±34 3862±68 3882±42	27 28	
11442 "Vest"	130-145x/ 145-161y	240	Tuft 13 Tuft 14 Tuft 15 Omr.16 Tuft 3		4759±88 5207±94 4481±53 4585±65 3801±40 4442±40 4110±57 4484±58	26	4887±86* 4519±51* 4637±65**
11443			Tuft 20 Hellegrop 21 Hellegrop 22		3372±57		1618±45 1636±63 1571±66

Overordnet stratigrafi

Det ble skilt ut tre stratigrafiske hovedlag i Sundfjæra Nedre (tabell 4.2). Lagene ble gravd i mekaniske lag på 5cm, slik at hvert undernummer refererer til det mekaniske laget i vedkommende hovedlag (f.eks. lag 2.2 refererer til

hovedlag 2 og mekanisk lag 2, dvs. mellom 5 og 10cm ned i hovedlaget). Under utgravningen ble hovedlagene relatert til struktur, slik at de ulike lagene defineres av både hovedlag, mekanisk lag og struktur.

Tabell 4.2 Sundfjæra Nedre. Overordnet stratigrafi i Sundfjæra Nedre

Lag	Lag over	Lag under	Farge	Definisjon	Type akkumulasjon	Topp struktur	Fase
1		2	Brun	Torv	Veksttorv		Samisk ja?
2	1	3		Rullesteinsstrand med kulturavsetninger (skjorbrent stein, artefaktmateriale, trekull)	Rullesteinstrand avsatt under tapes	alle	Samisk j.a, tidlig metalltid, yngre steinalder, eldre steinalder
3	2			Steril grunn	rullesteinsmasser		Yngre dryas

Fig. 4.6 Sundfjæra Nedre Vest. Området etter flateavdekking. Foto: Mari Karlstad©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Sundfjæra Nedre Vest omfatter tuftene 3, 13, 14, 15, samt struktur 16, struktur 26 og aktivitetsområde 3 (fig. 4.6 og 4.7).

Tuft 3 ble, som tidligere nevnt, påvist og delvis utgravd i 2001 og ferdigstilt i 2002. Strukturene 13, 14 og 15 (hustufter), og 16 og 26 (aktivitetsområder), lå i den nordvestre delen av Sundfjæra Nedre og ble alle påvist og utgravd i 2002.

Etter avtorving var området dekket av grov rullestein. Strukturene var forholdsvis godt beskyttet mot vær og vind, i nord og i vest-nordvest gikk fjellet bratt opp mot et lite platå 22 moh., mens det i øst-sørøst stakk ut en lav bergrygg som de vestligste strukturene var lagt inntil. Tuft 3 og aktivitetsområde 3 befant seg rett øst for denne bergryggen. Her var et flatere parti som strakk seg mot nord, og som var avgrenset av skråningen i nord og en ny lav bergrygg i øst. Mot sør-sørvest skrånet strandflaten jevnt ned til dagens fjære.

Massene i dette området besto av stor rullestein, men det var også enkelte flekker med sand og grus (sannsynligvis forvitret stein). Det var også pimpstein i rullesteinsmassene, men bortsett fra en konsentrasjon i et par meter bredt belte i lag 2 langs 150y-aksen var pimpsteinen spredt ut over hele området. Det ble ikke funnet bruksspør på denne pimpsteinen. I lag 2 var det også skjørbrent stein, denne var spredt over hele området. Feltleder for Sundfjæra Nedre Vest var Alma Elizabeth Thuestad. Funnene fra området er katalogisert under Ts11442.

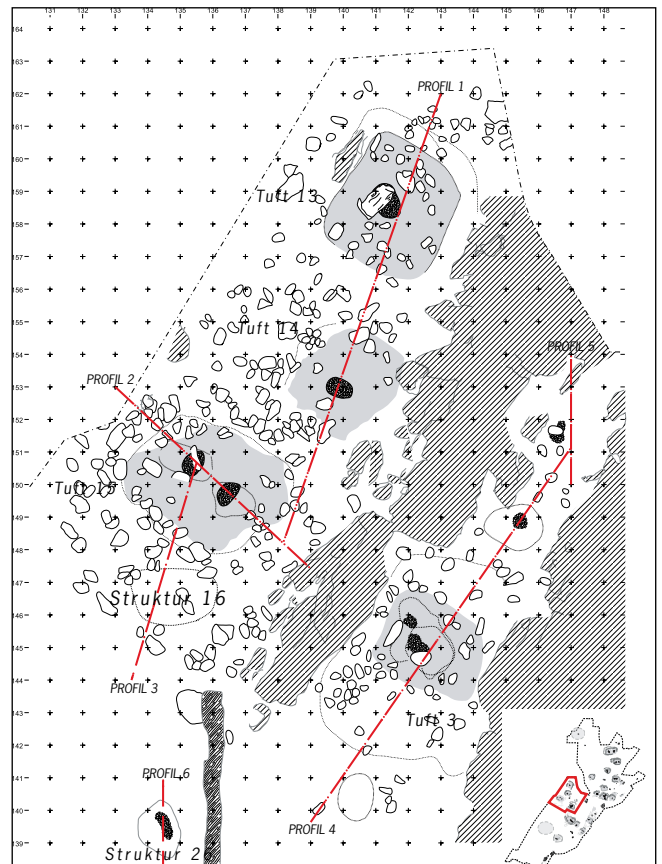

Fig. 4.7 Sundfjæra Nedre Vest. Struktur og profiler. Foto: Melkøyaprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

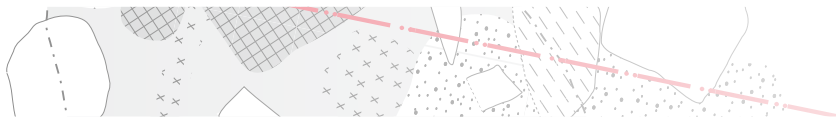

Fig. 4.8 Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 3, etter opprensing topp lag 2. Foto: Melkøyprosjektet©Tomsø Museum Universitetsmuseet

Tuft 3

Tufta ligger sentralt i de øvre delene av Sundfjæra Nedre, plassert ved utløpet av et smalt og flatere parti mellom to lave bergrygger som strekker seg i N-S retning. I tufta ble det undersøkt et ildsted, et kammer i gulvet og flere stolpehull (fig. 4.7-8 og 4.23). Rett nord for tufta ble det påvist et område med artefakter, trekull og en ildstedsstruktur. Dette området ble kalt "aktivitetsområde 3".

Gjennomføring

Avtorving av området forgikk delvis for hånd, delvis med maskinkraft. Området ble utvidet til det var klart at hele tuft 3 samt aktivitetsområdet N for tufta var avdekket. Dette utgjorde området mellom 138x-146x/138-151y, til sammen 74 m². Det ble i tillegg avtorvet 12,5m² nedenfor tufta (139-143x/136-138,5y) for å undersøke om det var en mødding eller et avfallsområde i nedkant av tufta. Området kan deles i to, det ene er hustufta, det andre aktivitetsområdet.

Tufta og aktivitetsområdet ble snittet på langs slik at man fikk en profilvegg som gikk fra 139x/139,64y i SV til 147x/151,14y i NØ (fig. 4.9). Snittet ble lagt slik at det gikk gjennom ildstedene både i aktivitetsområdet og i hustufta. Hensikten med snittet var å etablere en profilvegg som ville være nyttig i forhold til lagfølge og eventuelle strukturelle detaljer.

Man startet med å grave vest for snittet. Det ble gravd stratigrafisk, men med mekaniske lag innenfor hver stratigrafiske enhet. Ildsted i tuft og aktivitetsområde ble gravd som egne enheter. Det ble gravd godt ned i steril grunn. Profilveggen i snittet ble dokumentert gjennom tegning og foto. På grunn av den løse grusen var profilveggen ustabil, noe som førte til at deler av den raste ut under graving. En god del av de naturvitenskapelige prøvene ble tatt ut i profilet. Etter at den vestlige delen av hustuft og aktivitetsområde var gravd og dokumentert ble den østlige delen gravd på samme måte. Imidlertid ble lag 2.1 som ble gravd som en enhet i vest, i øst delt i to mekaniske lag på 5cm hver for å få bedre kontroll over gulvflaten og veggvollen i N. Tufta lå innenfor koordinatene 139-144x/141-147y. Området innenfor koordinatene 139-143x/139-141y har en klar tilknytning til tufta.

Etter avtorving og opprensing framsto tufta i toppen av lag 2 som en langstrakt oval. Enkelte detaljer, slik som veggvollen i S med et mulig stolpehull, veggvollene i N og V og gulvflaten med ildstedet var godt synlig. Gulvflata framsto som en plan flate med sand, grus og opptil knyttneve store steiner. Ildstedet framsto som en tydelig ansamling grus og kull. Rett V og N for ildstedet var det et mørkt, trekullholdig lag godt synlig i gulvflata.

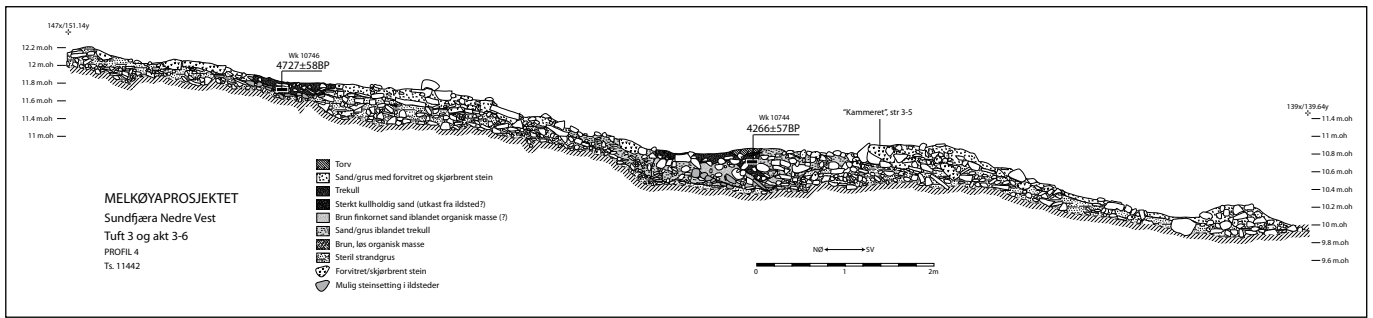

Fig. 4.9 Sundfjæra Nedre Vest. Profiltegning Aktivitetsområde 3-6 og tuft 3. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tomsø Museum Universitetsmuseet

Tabell 4.3 Sundfjæra Nedre Vest. Relasjon mellom lag og strukturelle elementer lag i tuft 3.

Struktur	Tolkning	Lag	Def
3/1	Ildsted	2.1	Rullestein, stein, grus, brun grovkornet sand, sandblandet trekull
3/2	Gulv	2.1/2.2	Se over/Rullestein, lys brun grovkornet og hvit finkornet sand, grus og skjærbrent stein. Innslag av oker.
3/3	Veggvoller	2.2	Se over
3/4	Inngangsparti	2.1	Se over
3/5	Kammer	2.1/2.2	
3/6	Aktivitetsområde	2	Rullesteinsstrand med aktivitetsspor

Rett nedenfor tufta (139,5-149x/139-140y) var det en ansamling skjærbrent stein. Plasseringa av tufta tyder på en bevisst utnyttelse av naturlige terrengformasjoner i konstruksjonen. Tufta ligger svært lunt til i forhold til ulike vindretninger, men de framstikkende bergryggene har sannsynligvis også inngått som del av konstruksjonen, for eksempel som vegger eller fundament for tak.

Ildsted, struktur 3/1

Toppen av ildstedet kunne sees på gulvflaten i toppen av lag 2 som en ansamling av grus og trekull uten tegn til oppbygning eller steinsetting (fig. 4.10) Lengre ned i laget så man at ildstedet var steinsatt (fig. 4.9 og 4.11). Det var også en steinsetting i bunnen av ildstedet. Snittet gjennom ildstedet viste hvordan det var oppbygd. Ildstedet var på toppen dekket av grus og grov sand. Under dette lå et lag med mørk, feit, kompakt og trekullholdig torv. Her lå det grov hvit knust kvarts og noe skifer. Toppen av ildstedet lå litt høyere enn det opprinnelige gulvnivået, og mot sør og mot nord var ildstedet kantsatt med stein. Trekull-laget finnes bare innenfor denne steinsetningen. Også i vest og i øst var ildstedet klart avgrenset selv om det ikke var kantsatt med stein på disse to sidene. Disse steinene var ikke skjærbrent men skiller seg klart fra omkringliggende masse gjennom størrelse og plassering. Det ble funnet trekull i massene ned til steinpakningen i bunnen av ildstedet. Det ser ut til at ildstedet er gravd ned ca 20cm under gulvnivået. Nede i ildstedet var det en mindre, rund steinpakning. Dette kan tolkes som spor etter et eldre, mindre ildsted. Et annet alternativ er at man først har hatt et lite ildsted og så gjort dette større. En trekullprøve ble samlet inn fra de øvre delene av ildstedet, og ga en datering til 4266±57BP (Wk10744), tilsvarende til 3030-2660 f.Kr. En prøve fra bunnen av ildstedet, 16 cm lenger ned, ga en datering til 4327±86 (Wk10745), tilsvarende 3350-2650.

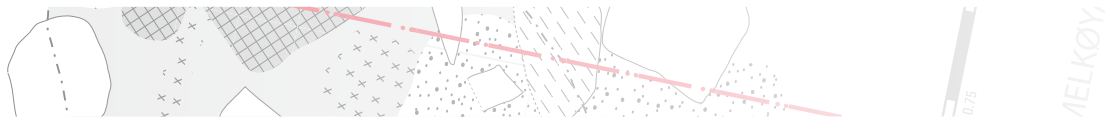

Fig. 4.10 Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 3. Ildstedet topp lag 2. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.11 Sundfjæra Nedre Vest. Ildstedet i tuft 3 snittet. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Gulv, struktur 3/2

Skillet mellom gulv og vegg var relativt markant. Gulvflaten, som var synlig i toppen av lag 2, besto av småstein, grus og sand. Vest og nord for ildstedet var det et mørkt kulturlag som inneholdt oker. Alle stein i laget var synlig okerfarget, men det ble ikke funnet konsentrasjoner av oker. Nordøst og sørøst for ildstedet var det ikke spor etter oker i gulvmassene. Opprinnelig gulvflate ser ut til å ligge i overgangen mellom lag 2.1 og 2.2. Omkring inngangspartiet ser det ut til at toppen av lag 2.1 utgjør det den opprinnelige bruksflaten. I 143x/144y ble det påtruffet en ansamling kull i gulvflata (lag 2.1B). Denne ga en datering til 4380±61 (Wk10750), tilsvarende 3130-2880 f.Kr.

Veggvoller, struktur 3/3

I N ser det ut som om man har utnyttet den naturlige hellinga i terrenget til veggvoll. Den framstår som en helling mellom gulvflaten og aktivitetsområdet. Terrenget er markert brattere nedenfor to større steiner som ligger midt i hellinga enn ovenfor. Muligens kan disse steinene ha vært brukt som underlag for stolper som kan ha båret taket. I overgangen mellom den bakre eller nordlige veggvollen og den vestlige veggvollen lå det fire større flate steiner. To av disse var skråstilt i forhold til gulvet og kan tenkes vært brukt som underlag for stolper. Det er ikke funnet spor etter stolpehull i den nordlige veggvollen. En trekullprøve tatt under en skråstilt helle like i overkant av gulvflata (142x/146y) ga en datering til 4484±58 (Wk10749), tilsvarende 3360-2920 f.Kr.

I vest består veggvollen av en steinpakning som er om lag 0,5 m bred. Den følger berget og er atskilt fra gulvnivået av en mindre bergnabb som stikker opp i hustuften. Veggvollen ser ut til å ligge i lag 2.1 og øvre del av 2.2. Lengre ned ser massene til å bestå av et sterilt rullesteinslag. Heller ikke i denne veggvollen ser det ut til å være spor etter stolpehull. Denne vestlige veggvollen ser ut til å være mindre oppbygd enn de i nord og sør. Disse to går inn mot berget som avgrensner tufta mot øst. I øst er det ingen synlig oppbygning og gulvflaten går helt inn til berget.

I sør er veggvollen tydelig, og er opptil 2m bred. Dette skyldes sannsynligvis at en del masse har rast ut fra den opprinnelige vollen. På toppen av lag 2.2 var veggvollens oppbygging i SV svært tydelig, den består av en om lag 1m bred steinpakning av større stein. Steinpakningen blir mindre forseggjort og tydelig mot Ø og inngangspartiet. Øst for inngangspartiet kan man ikke se spor av steinpakningen i bunnen av veggvollen. I V treffer den sørlige veggvollen bergryggen i nesten rett vinkel. Her ser veggvollen ut til å være lagt rett på steril grunn og delvis rett på berggrunnen.

Stolpehull

I tillegg til stolpehullene som er nevnt under omtalen av den nordlige eller bakre veggvollen er det påvist flere

sikre og noen mulige stolpehull. På den sørlige veggvollen (143x/142-144y) er det i toppen av lag 2 et mulig stolpehull. Lengre mot vest er det flere stolpehull. Disse ligger i 140x/143y i den NØ kvadranten, i 141x/143y i den SV kvadranten, i 142x/11-142y, og i 143x/141y kvadrant NØ og SØ. I tillegg er det et usikkert stolpehull i 143x/142-143y. Stolpehullenes størrelse vitner om at flere av stolpene må ha hatt et visst omfang. Utforminga tyder på at stolpene har stått loddrett.

Fig. 4.12. Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 3 med gulvflate og inngangsparti synlig. Topp lag 2.2. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseum

Inngangsparti, struktur 3/4

Dette ser ut til å ligge i og nedenfor den sørlige veggvollen i området 141x/140y, 141x/141y, 142-143,2x/142y. Inngangen viser seg som en svak forsenkning i selve veggvollen og en enda svakere forsenkning nedenfor veggvollen i lag 2.1B (fig. 4.12). I inngangspartiet er det mye grus, og stein med diameter på om lag 5 cm. Særlig i nedkant av veggvollen skilte inngangspartiet seg fra de omliggende massene gjennom størrelsen på steinen. Skillet er spesielt markert mot øst der steinen utenfor inngangspartiet er knyttnevestor eller større mens den i inngangspartiet er mindre. Mot vest er skillet i steinstørrelsen mer glidende og ikke så skarpt som i øst. I nivå med lag 2.2 lå det i inngangspartiet en stor flat stein, og på hver side av inngangen var det stein som lå høyere (i lag 2.1 B) enn steinen i inngangspartiet. Alle disse steinene ser ut til å være en del av inngangspartiets oppbygning.

Kammer, struktur 3/5

I profilveggen som gikk gjennom tufta kom det fram ei helle som lå på en kvartsblokk og en amboltstein ved 141x/144y (fig. 4.13). Denne strukturen lå i mellom ildstedet og den sørlige veggvollen. Utforminga av hulrommet under hella viser at dette var intensjonelt laget. Hulrommet eller kammeret var innvendig formet som en vid bolle. I øst var veggen i kammeret avgrenset av knyttnevestore stein. I sør lå amboltsteinen, den hadde tydelige bruksspor, og det var en tett pakket oppbygning av stein rundt den. I nord lå kvartsblokka og under denne ble det funnet noen trekullbiter. En prøve fra disse ble

Fig. 4.13 Sundfjæra Nedre Vest. Kammer struktur 3/5.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

datert til 4414±63 (Wk10747), tilsvarende 3340-2900 f.Kr. Da hella over kammeret ble fjernet ble det funnet en del knust kvarts av samme type som i ildstedet. I området mellom kammeret og ildstedet og i ildstedet var det mye av denne knuste kvartsen. Tilsvarende konsentrasjoner finnes ikke andre steder i tufta eller i aktivitetsområdet som tilhører tufta. Rett vest og sørvest for ildstedet, mellom ildstedet og steinpakningen i veggvollen ble det i lag 2 funnet blokker av kvarts. Disse var vannrullet og var ikke slått eller bearbeidet på noen måte. Konsentrasjonen

av kvartsblokkene skilte seg fra den øvrige rullesteinen i tuft 3 da disse rent unntaksvis var av kvarts. Det ser ut til at man har samlet inn rullestein av kvarts og lagt den her. For øvrig var det mye skjørbrent stein i området mellom kammeret og ildstedet.

Massene nedenfor hustufta var sammensatt av rullestein, lys sand og grus som sannsynligvis kommer fra forvitret stein. I de øverste 10 – 15cm var det mye skjørbrent stein. Vest for inngangspartiet, det vil si til høyre for inngangen når man kom ut av tufta (139,5-140x/139-140y) lå det i lag 2.1 en ansamling med mye og til dels svært hardt brent stein. En rimelig tolkning er at dette representerer avfall som er ryddet ut av tufta. Mengden skjørbrent stein er betydelig større vest for inngangspartiet enn i og øst for dette. En trekullprøve tatt fra utkanten av denne ansamlingen ga en datering til 4110±57 (Wk10748), tilsvarende 2800-2490 f.Kr.

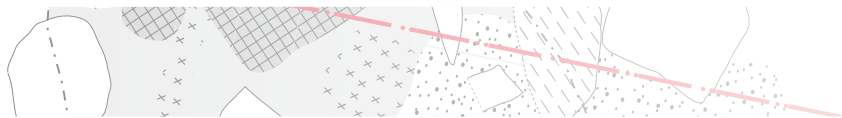
Funn

Det ble gjort 1629 funn i tufta. Funnmaterialet er dominert av avslag av skifer (39,7%), kvarts (38%), kvartsitt (17,8%) og mindre mengder bergkrystall (1,2%). Kvartsen og kvartsitten er forholdsvis lys og grovkornet (tabell 4.4).

Tufta var relativt rik på gjenstander (fig. 4.14-16). Av skifergjenstander var det ett emne til en øks, 16 eneggede kniver, 16 prosjektiler eller emner til slike. Det ble også funnet tre slipeplater, en av skifer og to av sandstein, en amboltstein og en knakkestein og 17 pimpstein med

Tabell 4.4 Sundfjæra Nedre Vest. Funntabell tuft 3 m/aktivitetsområdet.

11442 Nedre vest str 3 og akt omr		Kvartsitt	Kvarts	Chert	Skifer & MY*	Bergart	Bergkrystall	Flint	Sandstein	Andre	Sum
01.1.3	Mikroflekker	1									1
01.2.1	Makroavslag	19	26		75	6			30	5	161
01.2.2	Vanlige avslag	250	585	1	641		10	2	31	8	1528
01.2.3	Mikroavslag	61	55		170		1		2	2	291
01.3.1.1	Avslag av slipt skifer				22						22
01.3.2	Prepareringsavslag			1							1
01.3.2.2	Plattformavslag	1									1
01.3.2.3	Kjernefragmenter	4			2						6
01.3.4	Flekkeligende avslag	1									1
02.1	Kjerner med en plattform				1						1
02.3	Bipolar kjerne	2	10				2				14
02.4	Uregelmessige kjerner		4		2		1				7
02.5	Andre kjerner	2	1		2		2		1		8
02.6	Kjernefragmenter	2							1		3
02.7	Råstoffblokker	1			1				1		3
02.8	Ræmner i myk bergart				1						1
04.8	Emner til økser				1						1
08.1.3	Enegette kniver				1						1
08.1.6	Fragmenter av eneggete kniver				16						16
10.5.2	Slipte piler				10						10
10.6	Slipte spyd				1						1
10.8	Emner til prosjektiler myk bergart				7						7
12	Skrapere	8		1							9
13	Retusjerte stykker	5					1				6
14	Bor	1									1
17.1	Slipeplater				1	6			1		8
17.2.1	Knakkesteiner					1					1
17.2.2	Amboltstein					1					1
17.3.1-3	Pimpstein med slipepor									162	162
17.5	Ravknapp									1	1
17.12	Andre steinartefakter		1			4					5
23/24	Annet								2		2
	Sum	358	682	3	954	18	17	2	69	178	2281

0,25

MELKØY

slipespor. Av hardt materiale ble det funnet åtte skrapere av kvartsitt samt en av chert. Det ble også funnet fire retusjerte stykker av kvartsitt og to av bergkrystall.

Noen av skifer-gjenstandene fortjener bredere omtale. Dette gjelder enn spydspiss av slipt skifer (Ts11442.744), en enegget skiferkniv (Ts11442.1181) og tre spisser av slipt grå skifer (Ts11442.1157, Ts11442.1360 og Ts11442.1405). Den første av disse var en liten slipt pil med konvergerende sidekanter, skrånende avsats mellom tangen og bladet og et svakt rombisk tverrsnitt mens de to øvrige var midtfragmenter med konvergerende sidekanter. Spydspissen ble funnet i den sørlige veggvoll, 139x/144y, lag 2.2. Like ved spissen lå det en forholdsvis stor konsentrasjon av oker (fig. 4.17). Det ble forøvrig ikke funnet oker i veggvollene i denne tufta. Den ene av pilene (Ts11442.1157) lå horisontalt under en skråstilt

helle som hvilte mot berget i overkant av den nordlige veggvoll. Lengre mot øst ble det i samme veggvoll funnet en lignende pil (Ts.11442.1405). Skiferkniven ble funnet i det antatte stolpehullet i toppen av lag 2 i 143x/142-143y. Alle disse gjenstandene, som kan betegnes som praktgjenstander, er funnet i klar forbindelse med konstruksjonsdetaljer i tufta. Det er nærliggende å tolke disse gjenstandene som intensjonelt plasserte.

Mikrotopografien var med på å avgrense spredningen av funnene, slik at det var få funn utover bergryggene i sørøst og nordvest, mens det på de jevnere områdene både nordøst og sørvest for tufta var flere funn. Det var funn i hele tufta, men med klare konsentrasjoner av artefakter på begge sider av ildstedet ut mot og delvis inn i veggvoll (fig. 4.45-47). Harde og myke bergarter overlapper.

Fig. 4.14. Sundfjæra Nedre Vest. Ts11442. Tuft 3. 1. Kanthugd emne enegga kniv, 2. Emne prosjektil eller kniv, 3. Delvis slipt skaftfragment, 4-5. Bladfragmenter enegga kniv, 6. Skaftfragment, 7-8. Bredblada enegga kniv, 9. Smalblada enegga kniv. Foto: Adnan Içagici©Tromsø Museum Universitetsmuseet.

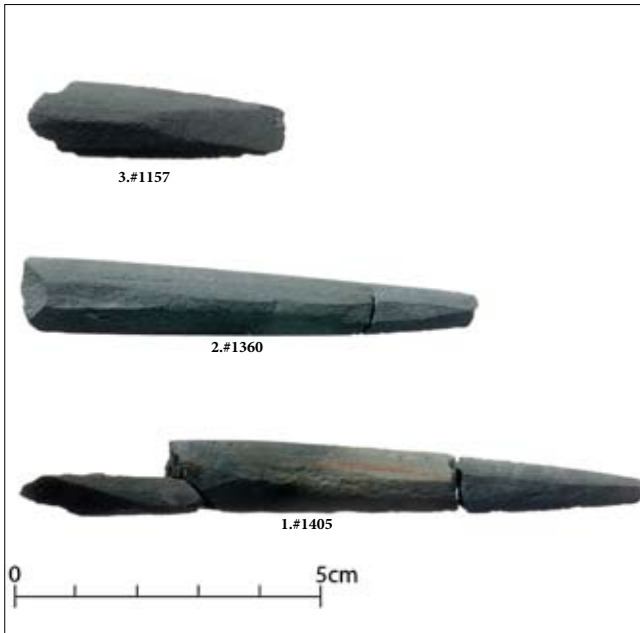

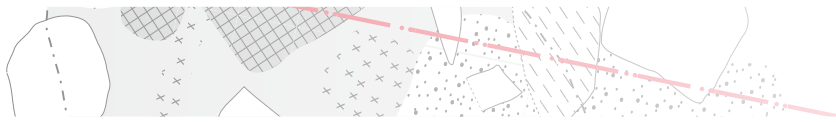
Fig. 4.15. Sundfjæra Nedre Vest. Ts11442. Tuft 3 og Aktivitetsområde str. 3/6. 1-2. Midfragmenter pil med rombisk snitt og konvergerende sidekanter, 3. Fragment pil med skrå avsats og konvergerende sidekanter. Foto: Adnan Icgagic©Tromsø Museum Universitetsmuseet.

Fig. 4.16. Sundfjæra Nedre Vest. Ts11442. Tuft 3 og Aktivitetsområde str. 3/6. 1-2. Slipeplater i sandstein. Foto: Adnan Icgagic©Tromsø Museum Universitetsmuseet.

Fig. 4.17 Sundfjæra Nedre Vest. Ts11442. Tuft 3. Spydspiss (Ts11442.744)"in situ". Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

0,25

MELKØY

Fig. 4.18 Sundfjæra Nedre Vest. Aktivitetsområde nord for tuft 3 graves ut. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Aktivitetsområde, struktur 3/6

Området som ble tolket som et aktivitetsområde i tilknytning til tuft 3 ligger innenfor koordinatene 143-146x/148-151y, her ble et område på 11,5m² undersøkt (fig. 4.18). Jordlagene i dette området var som beskrevet ovenfor, massene består i hovedsak av knyttnevestore stein, hvit og brun-grå sand, grus og skjorbrent stein. Massene er løse og det er god drenering ned til det

underliggende laget. Øverste del av laget var funnførende og inneholdt trekull, oker og skjorbrent stein. Etter hvert som man kom ned i laget ble gjenstandsmaterialet mindre, men lagets sammensetning var den samme, med unntak av at mengden rullestein syntes å gradvis øke jo dypere man kom.

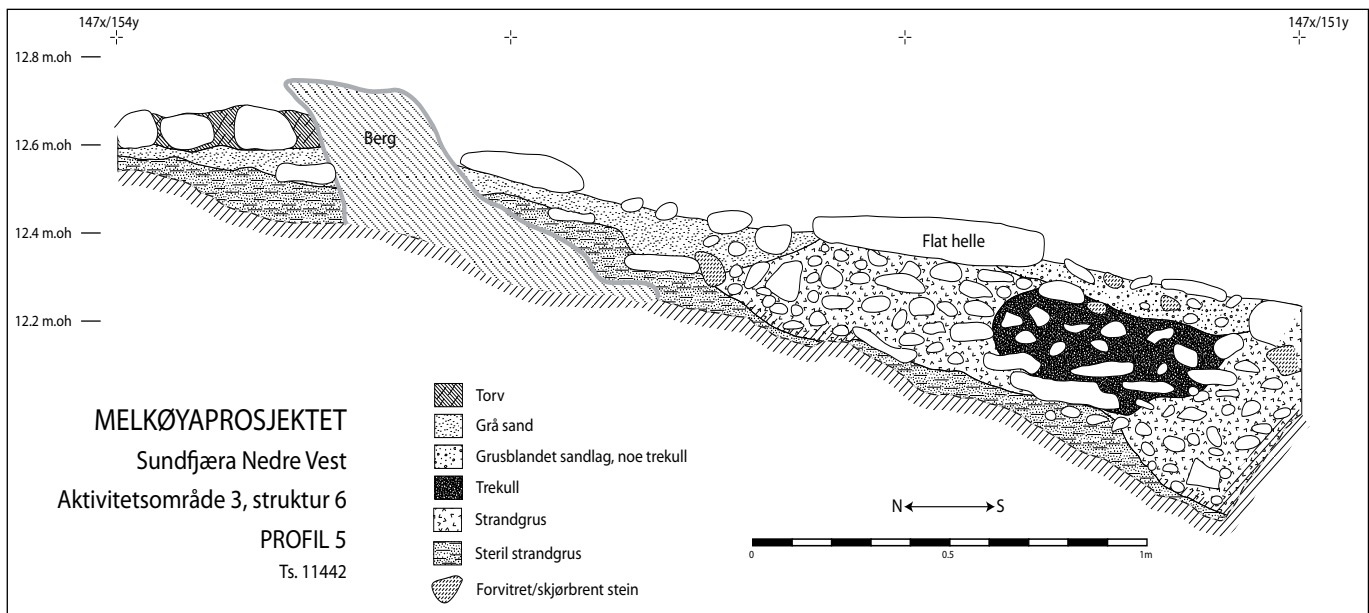

Fig. 4.19 Sundfjæra Nedre Vest. Profiltegning Aktivitetsområdet 3/6. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

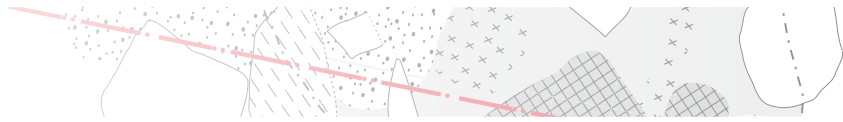

Fig. 4.20 Sundfjæra Nedre Vest. Konsentrasjon oker 146x 150y, aktivitetsområde 3. Lag 2.1
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.21 Sundfjæra Nedre Vest. Stein med oker?
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

I toppen av lag 2 framsto området som en plan, ryddet flate. På flaten lå det et mindre ildsted, delvis kantsatt med stein i rute 145x/148y. Ildstedet så ut til å være sentrum for et område på om lag 6m² der det fantes spor etter kulturlag. Dette så også ut til å være mer intensivt brukt enn området utenfor. Da lag 2.1 ble fjernet forvant også alle spor etter rydding. Det var heller ikke spor etter strukturer i den langsgående profilveggen bortsett fra ildstedet. I bunnen av lag 2.1 ble det observert et 0,5cm tykt askelag som lå rundt ildstedet. Det ble ikke gjort funn under dette laget. De fleste funn i aktivitetsområdet ble påtruffet helt øverst i lag 2.1. Inntrykket som dannet seg under graving, var at toppen av lag 2 var den opprinnelige bruksflaten.

En trekullprøve ble samlet inn fra flata i overkant av heller som lå i bunnen av området med mulig ildstedsaktivitet

(lag 2.2. i 146x/151y). Denne ga en datering til 5016±41 (Wk11966), tilsvarende 3950-3700 f.Kr.

Ildsted

I toppen av dette laget ble det observert et ildsted. Dette framsto i plan som en samling av sandblandet kull og aske, delvis kantsatt med mindre heller i S og Ø. I profilen så det ut som om ildstedet kunne ha noe større utstrekning enn på overflaten, da trekullet her strakte seg noe lengre mot S (fig. 4.19). Dette kan imidlertid også skyldes utvasking da det gikk et vannsig gjennom området. Ut over dette kunne man ikke se noen klar oppbygging av ildstedet i profilveggen. I bunnen av ildstedet var det stein som kunne tolkes som en mulig steinsetting, om denne var naturlig eller skyldtes intensjonell plassering av steinene kunne ikke avgjøres. Det så ut som om ildstedet bare var plassert direkte på bakken uten noen forutgående ildstedskonstruksjoner (kantsetting, oppmuring, fjerning av stein, nedgravning etc.). En prøve tatt under en helle i ildstedet i 145x/148y ga en datering til 4727±58BP (Wk10746), tilsvarende 3640-3370 f.Kr.

Funn i aktivitetsområde 3/6

Det ble funnet til sammen 514 avslag. Av dette var 282 av skifer, 71 av kvartsitt, 5 av kvarts, 22 av ulike bergarter. Det var mye pimpstein og sandstein med slipespor i dette området. Pimpstein fantes i hele området, men enkelte steder var det klare konsentrasjoner. Til sammen 105 pimpstein hadde slipefurer og/eller nedslippte flater. Det var lite gjenstander; en enegget kniv, to spisser av skifer samt fire slipeplater av bergart.

Fig. 4.22 Sundfjæra Nedre Vest. Aktivitetsområde 3/6. Halv ravnapp (Ts11442#800).
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

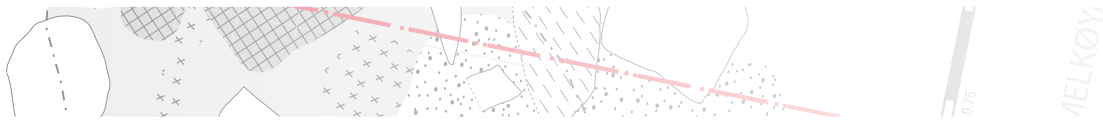

Fig. 4.23 Sundfjæra Nedre Vest 2001. Tuft 3 under graving 2001, sett mot sør.
Foto: Melkøyprosjektet © Tromsø Museum Universitetsmuseet

I den nordlige delen av aktivitetsområdet ble det i lag 2 funnet oker. Konsentrasjon ble observert særlig i 146x/150y (fig. 4.20). Her ble det også funnet oker i bunnen av lag 1 og med en større ansamling i toppen av lag 2. Omkring og på en liten helle ble det funnet opptil 2cm tykke okerflekker iblandet grus. Hella lå rett på rullestein og okerkonsentrasjonen gikk i liten grad inn under hella. Helt i vest, i området 144x/149-150,5y, lå det to heller ovenpå noe som så ut til å være en oppbygning av stein og hardpakket sand. Hellene kom fram i toppen av lag 2. Da hellene ble fjernet viste det seg at det lå tre ovale, opptil knyttnevestore stein, under dem. På en av steinene så det ut til å være spor etter penselstrøk av oker (fig. 4.21).

På bakgrunn av den generelle funntomheten nord for 152y kan det se ut til at det har vært en begrenset utnyttelse av området her. Imidlertid ble det i 146x/153y funnet en bit rav, som etter nærmere undersøkelse viste seg å være en halv knapp (fig. 4.22)(Ts11442.800). Knappen lå i en bergsprekk i bergnabben som avgrensner området mot vest. Funnet kan ikke relateres til noen strukturelle elementer i området, slik som ildstedsaktivitet eller lignende. De øvrige ravfunnene i Sundfjæra ble gjort ovenfor strandhaket, der

de ble funnet i veggvoller og røyser. Konteksten til disse er datert til rundt 4000 f.Kr. Ettersom den eldste bruken av aktivitetsområde 3 er datert til 5016±41BP (Wk11966) (3950-3700 f.Kr.), og dermed sammenfaller med dateringen av konteksten til de øvrige ravfunnene, kan det ikke utelukkes at deponeringen av knappen må sees i relasjon til aktiviteter som foregikk i området ovenfor strandhaket og til møddingen.

Oppsummering

Ser man på beliggenheten til tuft 3, veggvollenes plassering og oppbygging, og plassering av stolpehull, synes det rimelig å tolke dette som deler av en konstruksjon som kan minne om en gapahuk, med andre ord at huset har hatt et tak som skråner bakover fra en høyere vegg i sør mot en lavere bakvegg i nord. Stolpehullene antyder at det i eller på den sørlige veggvollen har stått vertikalt stilte stolper, mens det på den bakre og nordlige veggvollen ser ut til å kunne ha vært underlag for tilnærmet horisontalt stilte stolper eller bjelker. Man kan tenke seg at det har gått en tverrligger over stolpene i sør og at denne har vært underlag for bjelker eller rajer som holdt taket. I øst ser det ut til at berget har vært benyttet som levegg og eller støttevegg. I vest derimot er situasjonen litt mer tvetydig. Det er ikke funnet stolpehull her eller noe som kan tenkes som underlag eller støtte for stolper. Steinpakningen i vest, som kan ha vært en veggvoll, kan også tolkes som en benk eller forhøyning inne i tufta. Noe som kan peke i den retningen er at vollen/steinpakningen

var mindre oppbygd enn de andre veggvollene i sør og i nord. Dersom dette er riktig kan derfor berget ha utgjort vestveggen på samme måte som i øst.

Ut fra gjenstandsfunn og beliggenhet i forhold til havnivå ble det under utgravingene antatt at tufta var i bruk i løpet av siste del av yngre steinalder. Karbondateringene fra gulv, kammer, veggvoller og bunn av ildstedet viser at disse strukturelle elementene ble anlagt i siste del av periode II av yngre steinalder, mellom 3300 og 2900 f.Kr. Dateringen fra ildstedet viser imidlertid at dette var i bruk også i periode III, muligens så lenge som til 2600 f.Kr. Avfallshaugen sør for tufta understøtter en lengre bruksfase; trekull og skjørbrent stein ble deponert her i hvert fall mellom 2880 og 2500 f.Kr. Det kan ikke utelukkes at avfallshaugen må sees i sammenheng med aktiviteter tilknyttet tuft 11 som ligger rett sør for denne, denne tufta har imidlertid en seinere bruksfase og er datert til 2500-2300 f.Kr. Området nord for tuft 3 var i bruk tidligere enn tufta. Dateringene herfra overlapper så vidt den tidligste aktiviteten i tuft 3, bunndateringen her viser til bruk fra ca. 3900 f.Kr., mens ildstedsrelaterte aktiviteter foregikk fram til ca 3300 f.Kr.

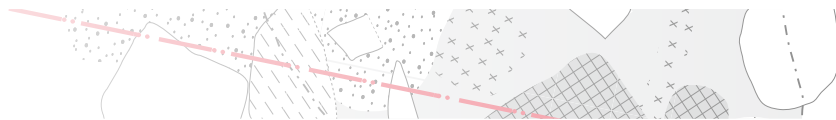

Fig. 4.24 Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 13 under utgraving 2002. Topplag 2, sett mot øst. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Tuft 13

Tuft 13 framkom etter maskinell avtorving (fig. 4.7 og 4.24-25). På overflaten av rullesteinsstranda framstod tufta som en sirkulær til rektangulær forsenkning. Tufta var delvis dekket med stein og masser som ser ut til å ha blitt deponert i forbindelse med anleggelse av tuft 14, som lå rett nedenfor tuft 13. I tillegg så det ut til at en del større steiner hadde rast inn i tufta fra skråningen ovenfor.

Undersøkelsen av tufta besto i utgraving av en gulvflate, et ildstedsområde, veggvoller og to utkastområder. Det ble ikke funnet andre strukturer i tilknytning til tufta.

Relasjonene mellom lag og strukturelle elementer i tufta var som følger:

Tabell 4.5. Sundfjæra Nedre Vest. Relasjon mellom lag og strukturelle elementer i tuft 13, Sundfjæra Nedre Vest

Struktur nr.	Tolkning	Består av lag	Beskrivelse	Lag over	Beskrivelse lag over	Lag under	Beskrivelse lag under
13/1 13/1b	Ildsted	2.1-4	Kompakt trekull iblandet skjørbrent stein			2.5-2.6	Kompakt grus
13/2	Gulv	2.2-5	Finkornet lys,gråhvit sand, organisk materiale, trekull, skjørbrent stein	2.1	Rullesteinslag iblandet torv	2.5-2.8	Kompakt grus iblandet rullestein
13/3	Veggvoll	2.1-8	Rullesteinsstrandmasse iblandet organisk materiale			3	Steril
13/5	Utkastområde	2.1-2	Rullestein, sand, trekull, skjørbrent stein			3	Steril

Gulv, struktur 13/2

Selve gulvet lå i lag 2.2 – 2.4/5. Gulvområdet var en jevn flate klart avgrenset mot vest, sør og øst. Mot nord derimot var avgrensingen mer uklar. Massen i gulvet skilte seg fra laget over og under og fra massen i veggvollene gjennom å ha en mer finkornet sammensetning. En vesentlig del av redskapsinventaret i tufta ble påtruffet i disse massene. Til tross for at det ble dokumentert en del flate stein og heller i gulvflaten, er disse for uregelmessig plasserte til at

de utvetydig kan leses som en intensjonell hellelegging i tuftas indre.

Ildsteder, strukturer 13/1 og 13/1b

Det var to ildsteder i tufta. Det største ildstedet 13/1 (fig. 4.26) lot seg relativt enkelt skille ut i toppen av lag 2.1. Det skilte seg fra resten av gulvflaten gjennom et kraftig trekull-lag i 141x 157y. Utgravinga viste at ildstedet var

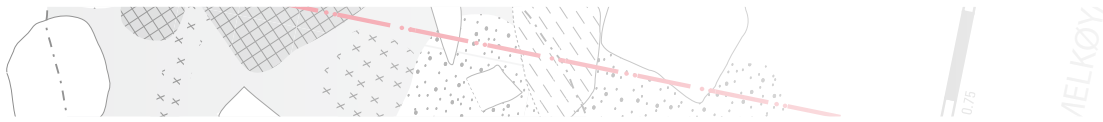

Fig. 4.25. Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 13 i forkant, sett mot området med Kjelmøykeramikk (under felttellet) Ts11419, i sør.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

ovalt til rektangulært og målte 1,2x1m i plan. Det var tydelig nedgravd i grusmassene under gulvet. Ildstedet så ikke ut til å ha noen konstruksjonsmessig oppbygging, bortsett fra en mulig mindre steinpakning i sørøst. Det ble for øvrig funnet mindre mengder med grov kvarts i ildstedsmassene. De fleste trekullprøvene som er anvendt for ¹⁴C-datering av tufta er tatt fra dette ildstedet.

Det andre ildstedet lå innenfor rute 142x 159y i lag 2.1 og 2.2. Det framsto som en svakt markert forsenkning i et område med en del flate steiner og heller. Spesielt i området mellom de to ildstedene var det en del slike steiner/heller. Ildstedet var ikke større enn 0,25m² i plan. Bunnen av ildstedet kunne se ut til å være delvis steinsatt, men det var ingen andre spor etter steinsetninger her.

Det er i alt tre trekullprøver fra det største ildstedet i tufta som er datert.

Disse gav en alder på henholdsvis 5012±65 BP (Wk 11967), 4759±88 BP (Wk 11968) og 5207±94 BP (Wk 11969). Kalibrert blir dette henholdsvis 3960-3660 f.Kr., 3710-3360 f.Kr og 4250-3750 f.Kr, noe som viser at tufta har vært i bruk i slutten av den første perioden av yngre steinalder.

Veggvoller og inngangsparti, struktur 13/3

I nord og i vest så man tydelig at tufta var gravd ned i rullesteinsstranda. I vest ser det ut til at noen mindre berggrabber inngikk som del av vegg. Mens overgangen mellom gulv og veggvoll var klar var det vanskelig å avgrense ytterkanten av veggvollene, bortsett fra i sør der tuft 13 grenset mot tuft 14. Her var imidlertid situasjonen noe uklar. Den sørlige veggvollen til tuft 13 var dekket av masse som må ha vært gravd ut fra tuft 14. Dette, sammen med den opprinnelige veggvollen, utgjorde så bakveggen i tuft 14. Det var liten eller ingen nivåforskjell mellom veggvollene og strandflaten. Sjakt gjennom vollen i området 138-139x/158y viste ingen tegn til at vollen var oppbygd eller pakket på noen måte (fig. 4.27). Det ble ikke funnet spor etter stolpehull i veggvollene. I området 141x/155-156y var det spor etter en svak forsenkning med en lav steinsetning mot øst. Dette ble tolket som et inngangsparti. I bunnen av vollen mellom tuftene 13 og 14 var det flere store flate steiner/heller som så ut til å danne en steinlegging i forbindelse med inngangspartiet til tuft 13.

Fig. 4.26 Sundfjæra Nedre Vest. Ildsted 13/1. Topp lag 2.1.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

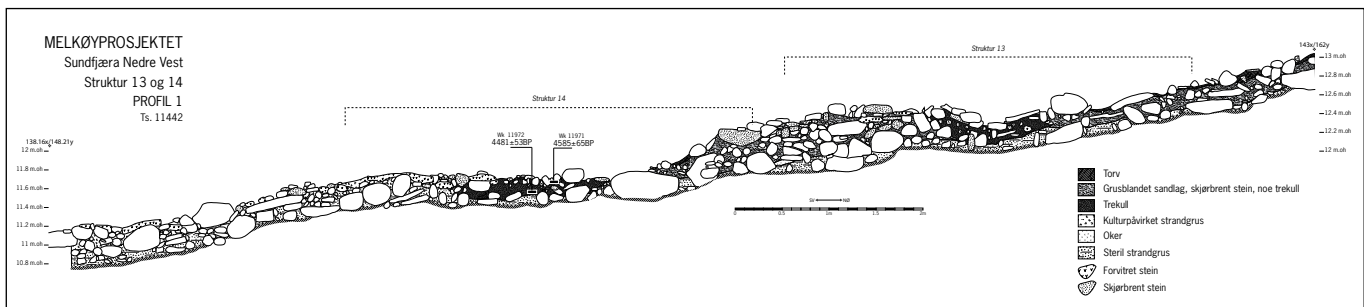

Fig. 4.27 Sundfjæra Nedre Vest. Profiltegning tuft 13 og 14. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Tabell 6.4 Sundfjæra Nedre Vest. Funntabell 11442 tuftene 13,14 og 15.

11442 Tufter vest		Kvartsitt	Kvarts	Chert	Skifer & MY*	Bergart	Bergkrystall	Flint	Sandstain	Andre	Sum
01.2.1	Makroavslag	5	13		60	3			54		135
01.2.2	Vanlige avslag	122	204		714	4	5	11	131	5	1196
01.2.3	Mikroavslag	23	137		379		3	1	22	2	567
01.3.1.1	Avslag av slipt skifer				21						21
01.3.1.3	Andre slipte avslag								1		1
01.3.4	Flekkelignende avslag	5	1	1							7
02.3	Bipolar kjerner	2	2				1				5
02.4	Uregelmessige kjerner	1	1	1			1	1			5
02.5	Andre kjerner	2	3				1				6
02.6	Kjernefragmenter						2				2
02.7	Råstoffblokker				2						2
02.8	Råemner i myk bergart				2						2
08.1	Enegga kniver				4						4
08.1.5	Emner enegga kniver				5						5
08.1.6	Fragmenter enegga kniver				10						10
08.4	Fragmenter/emner skiferkniv				2				1		3
10.5.1	Slipte piler				4						4
10.5.4	Emner til slipte piler				1						1
10.8	Emner til prosjektiler myk bergart				11	1			2		14
12	Skrapere		1								1
13	Retusjerte stykker	2	2				1	1			6
15.	Stikler							1			1
17.1	Slipeplater					6			2		8
17.2.1	Knakkesteiner					1					1
17.2.2	Amboltstein					1					1
17.3.1-3	Pimpstein med slipespor									34	34
18	Keramikk									2	2
23/24	Annet					3					3
	Sum	162	364	2	1215	19	14	15	213	43	2047

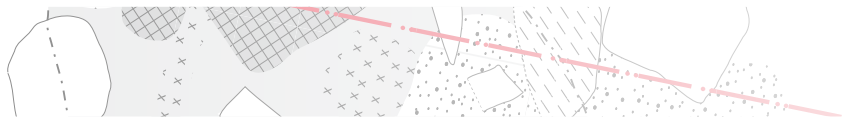
Funn

Skifer var det vanligste råstoffet i tufta og utgjorde 80 % av det totale materialet. Kvartsitt og kvarts utgjorde henholdsvis 8,2 og 5,4 %. Det var også mindre innslag av bergkrystall, flint og bergart i tufta. Funnmengden var relativt liten med bare 822 funn. Materiale i harde råstoff besto av avlagsmateriale samt 12 kjerner/kjernefragment. Skifer materialet besto foruten av gjenstandene av avslag der om lag 40 % var mikroavslag. I tillegg var det en råstoffblokk samt to råemner i skifer.

Det var et relativt to bredt sammensatt gjenstandsmateriale av skifer i tufta (tabell 6.4 og fig. 4.28-32). Det ble funnet to tilnærmet hele eneggede bredblada kniver, samt henholdsvis et skaft og et bladfragment etter to andre eneggede kniver. I tillegg til disse representerer to større kanthugde stykker trolig emner til enegga kniver. Det ble funnet to hele piler, et tangefragment og et noe større fragment der deler av basis og midtpartiet var bevart. Utformingen av basis varierte. To har små agnorer, en har

skrå avsatser mellom bladet og tungen, mens det siste eksemplaret er en Nyelvvariant der tungen går direkte over i bladet uten noen form for overgang langsetter sidekantene. I tillegg til disse kommer ulike emner og forarbeider representert ved fire ubestemte emner (derav to sagde stykker), samt et større bryneaktig emne i bergart. En slipeplate i bergart og åtte pimpstein med slipespor viser at man sannsynligvis har bearbeidet ulike materialer i tufta.

Funnene var fordelt over hele tufta inkludert veggvollene bortsett fra et lite område i nord der det ikke ble gjort funn (fig. 4.45-47). Mesteparten av funnene befant seg imidlertid i forbindelse med inngangspartiet, dette gjaldt både avslag og gjenstander. Det var en klar konsentrasjon av skiferavslag plassert mellom inngangen og det største ildstedet, i dette området ble det også funnet flere kjerner og emner. Konsentrasjonen av artefakter av harde råstoffer var ikke så markant, men det var en konsentrasjon litt lengre mot nordøst, i og langs veggvollen tett ved inngangen.

0,75

MELKØY

57

Fig. 4.28 Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 13. Ts11442.408. Skiferspiss "in situ".
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.29 Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 13. Ts11442.538. Enegga kniv "in situ".
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

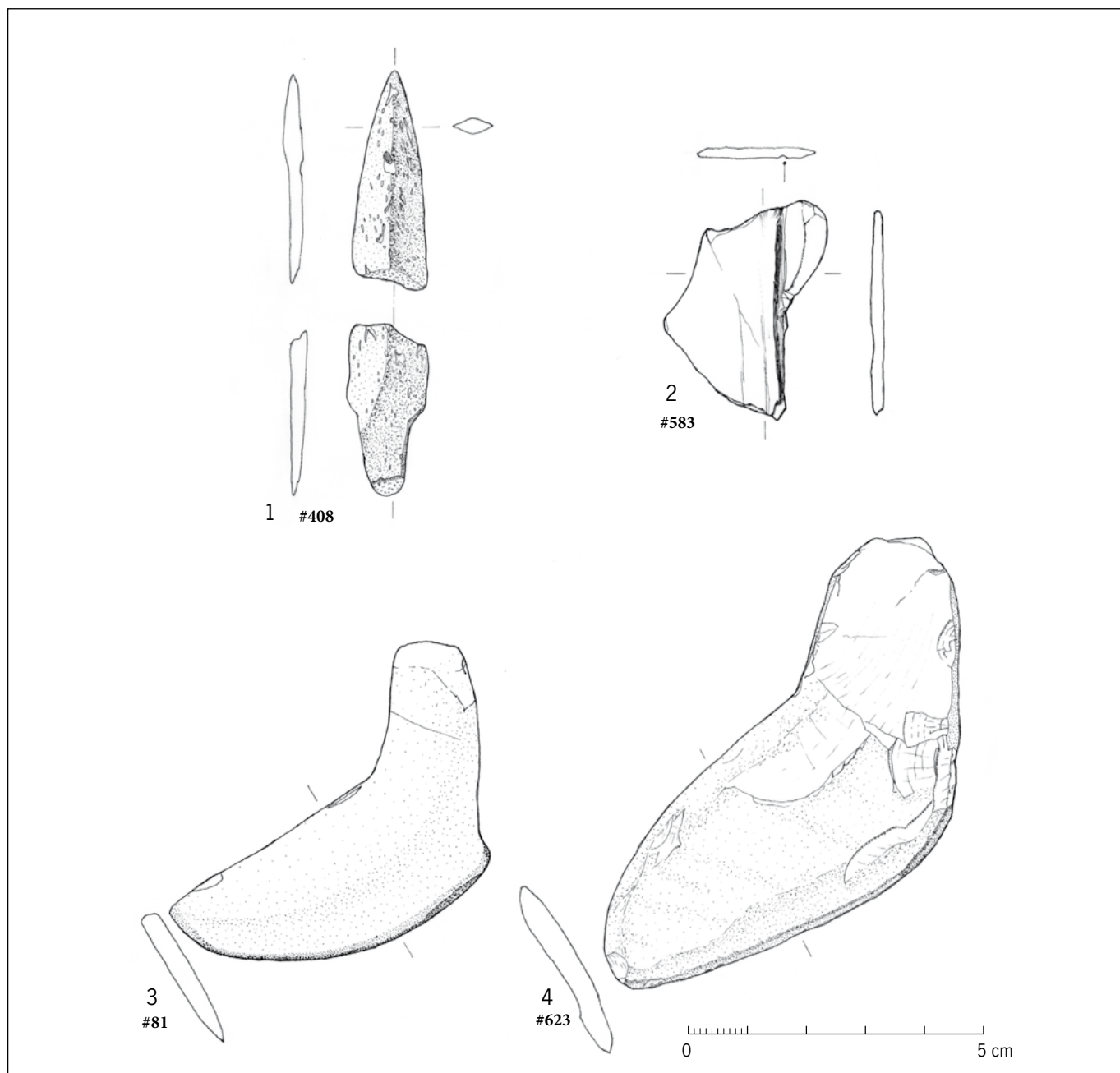

Fig. 4.30 Sundfjæra Nedre. Tuft 13. Ts11442. 1. Spiss med spissovalt tverrsnitt, kurvede egglinjer og skrå avsatter, 2. "Sjokoladeplate" fragment, 3-4. Eneggede bredblada skiferkniver. Nr. 1, 2 og 4 fra tuft 13, nr. 3 fra tuft 15. Tegning: Andrea Balbo©Tromsø Museum Universitetsmuseet

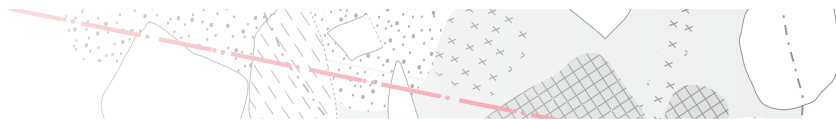

Fig. 4.31 Sundfjæra Nedre Vest. Ts11442. Tuft 13. 1-2. Bredblada kniver, 3. fragment skaft enegga kniv, 4. bladfragment enegga kniv, 5-6. hugde emner til kniv eller spyd.
Foto: Adnan Icgagic©Tromsø Museum Universitetsmuseet

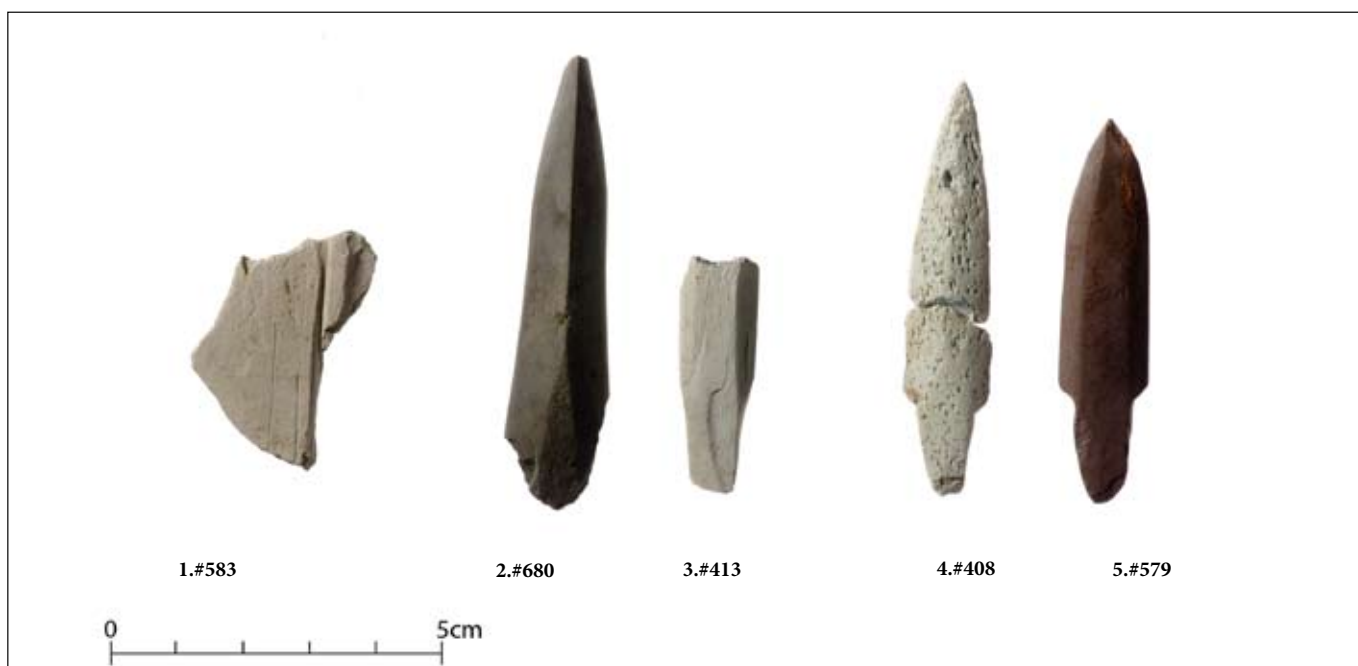
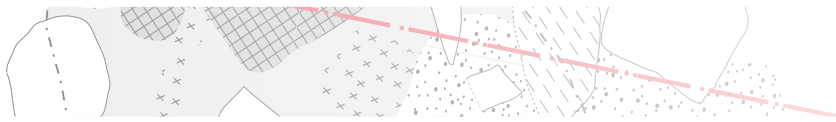

Fig. 4.32 Sundfjæra Nedre Vest. Ts11442. Tuft 13. 1. "Sjokoladeplate" fragment, 2. Skiferpil oddfragment, 4. Pil med spissovalt snitt kurvede sidekanter og markerte skrå avsatter, 3 og 5. Pil med flatt/fragmentert snitt, parallelle sidekanter og markerte skrå avsatter. Foto: Adnan Icgagic©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Oppsummering

Det ser ut til at tuft 13 kan være restene etter en form for gapahuk-konstruksjon. Ved å legge huset i en skrå rullesteinstrand har man vært nødt til å grave seg inn i stranda for å lage et flatt gulv eller underlag. Det ser ut til at man stort sett har konsentrert seg om å grave seg ned i bakkant, og at man i sør eller på sjøsiden bare i mindre grad har fjernet masse for å etablere den foretrukne takhøyden. Man har helt klart tatt hensyn til og utnyttet

lokaltopografiske forhold. Ved siden av at tufta ligger godt skjermet mot vær og vind har man også brukt mindre berggraber som en del av veggvollkonstruksjonen både på øst- og vestsiden. Dersom tufta representerer en gapahuk-konstruksjon kan man tenke seg at det har stått stolper på den sørlige veggvullen og at disse både har utgjort reisverket for sørveggen og båret taket som har skrånet ned mot nord.

0,75

MELKØY

Fig. 4.33 Sundfjæra Nedre Vest. Dokumentasjon av tufter vestre i del av Sundfjæra Nedre. Sett mot sør. Foto: Mari Karlstad©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Tuft 14

Struktur 14 kom fram under den maskinelle avtorvinga. Ut fra formen på strukturen på toppen av lag 2 ble den tolket til å være en hustuft, noe den videre undersøkelsen bekreftet (fig. 4.33). Tuft 14 lå umiddelbart nedenfor tuft 13, tett inn i mot en fremstikkende berggrabbe i øst (fig. 4.7 og 4.34).

På toppen av lag 2 framsto tuft 14 som en relativt rektangulær nedgravning i rullesteinsvullen. På dette nivået var det mulig å skille ut ildsted, gulvflate, veggvoller og inngangsparti (tabell 4.7).

Tabell 4.7 Sundfjæra Nedre. Relasjon mellom lag og strukturelle elementer i tuft 14, Sundfjæra Nedre Vest

Struktur nr	Tolkning	Tilhører Lag	Beskrivelse	Lag over	Beskrivelse Lag over	Lag under	Beskrivelse Lag under
14/1	Ildsted	2.1-3 2.4	Trekull blandet m sand. Skjørbrønt stein Trekullblandet kompakt grus. Jernutfelling			2.5-6 3	Kompakt grus. Steril
14/2	Gulv	2.1-3 2.4-6	Sand, grus rullestein, organisk materiale, noe trekull og skjørbrønt stein. Rullesteinsblandet sand og grus			2.7-8 3	Kompakt grus. Steril
14/3	Veggvoll	2.1-2	Rullestein, sand, grus. Organisk materiale i inngangsparti			2.3-6 2.7-8 3	Rullestein, grus Kompakt grus. Steril
14/3	Veggvoll i N	2.3-8	Rullestein, sand, iblandet org.mat.			2.8-10. 3	Kompakt grus. Steril
14/4	Steinpakning	2.2-4	Steinpakning iblandet grus og sand	2.1	Sand, grus, org. mat. (innrast masse)		
14/6	Avfall/grav/ gammel torv?	2.1 2.1-2 2.3	Brun grov sand, grus Rullestein Sand,grus m/mørk brun feit org.matr			2.4-5 3	Brun grov sand, grus. Steril
14/5	Utkastområde	2.1-2	Sand, grus, flekkvis orgaisk matr. Trekull, skjørbrønt stein			2.3-8 3	Rullestein, sand, grus, Kompakt grus iblandet omdannet torv. Steril

Fig. 4.34 Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 14, topp lag 2. Foto: Melkøya-prosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Gulv, struktur 14/2

I lag 2.1 framsto gulvflaten som en forholdsvis plan flate som skrånet svakt mot sør. I deler av gulvflaten var det et godt markert sandlag iblandet organisk materiale. I bunnen av gulvlaget var det en del større stein og massene her var hardpakket. Ut mot veggvollene ble massene i gulvet betydelig løsere selv om innholdet av organisk materiale var det samme her som mot midten av gulvflaten.

Ildsted, struktur 14/1

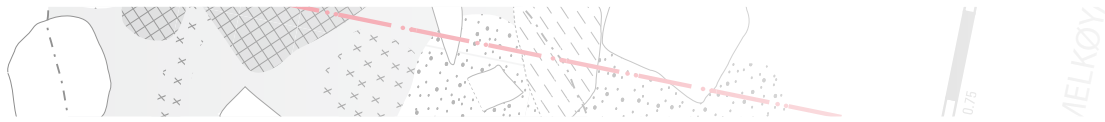
Ildstedet lå sentralt plassert i tufta. I toppen av lag 2 var det synlig som en svakt markert rund forhøyning som besto av en del sandblandet trekull og noe skjørbrent eller varmepåvirket stein. Det var ingen synlig oppbygging av eller steinsetning i dette ildstedet, bortsett fra at det var en mulig steinsetning av knyttnevestore rullestein i bunnen av det. Etter at massen i ildstedet var fjernet så det ut som en oval bolleformet forsenkning med en dybde på 10 – 15cm. Sannsynligvis har ildstedet vært noe nedgravd. I bunnen av og under ildstedet var det kraftig jernutfelling. Jernutfellinga ble påvist først og fremst i forbindelse med steinsetningen i bunnen av ildstedet, men ble også påvist like innefor og under inngangspartiet. Interessant nok ble den største delen av organisk materiale i den vestlige delen av Sundfjæra Nedre funnet i og rundt ildstedet i tuft 14. Dette dreier seg om tre og forkullet trevirke.

Veggvoller og inngangsparti, struktur 14/3

Overgangen mellom veggvollene og gulvflaten var ganske klar. Det ser ut som om man har tatt utgangspunkt i den sørlige veggvollen i tuft 13 og den avgrensende bergrabben i øst da huset ble lagt her (fig. 4.27). I nord har man gravd seg ned i ytterkanten av veggvollen til tuft 13. Så har man lagt flate stein nederst som et fundament for en steinmur. Veggvollen her var 50 til 60cm høy inne i tufta og sto tilnærmet loddrett på gulvflaten. I øst utgjorde bergrabben veggvollen, i sør besto den av en lav steinpakning. I profilet som ble gravd gjennom vollen i vest var det vanskelig å skille ut konstruksjonsdetaljer, vollen har sannsynligvis blitt til som en følge av nedgravningen av tufta. I sør var veggvollen svakt markert på toppen av lag 2, og gav det samme inntrykket som vollen i vest.

I 142x/152y ble det påvist et sannsynlig stolpehull. En helle var kilt ned i en bergsprekk i veggvollen her. I tillegg var det noen mulige stolpehull i den vestlige og den sørvestlige delen av veggvollen.

I lag 2.1 framsto inngangspartiet som en godt markert forsenkning i sør. Mot øst var det avgrenset av en mindre steinsetting. Inngangspartiet kunne følges ut av tufta og selv om det ble mindre tydelig kunne det følges sørover ned til et område like øst for tuft 15.

Steinpakning, struktur 14/4

Inn mot veggvullen i nord lå det en steinpakning. Denne var 40cm bred og høyden over gulvflaten varierte mellom 10 og 20cm. Det ble ikke gjort funn av gjenstander i steinpakningen. Massen i pakningen skiller seg klart fra massen i gulvet og består av knyttneve store stein samt en del skjørbrent stein. Det er mulig at denne steinpakningen kan være spor etter en rampe eller brisk i bakkant av tufta.

Utkastsoner, struktur 14/5 og 14/6

Utenfor tufta var det to områder med masse som var kastet ut av tufta. Det ene lå rett nord for tuft 14 (i området 139-141x/156-157y) og massen dekket her delvis over veggvollene og gulvet i tuft 13. Den skilte seg fra massen i tuft 13 og besto av samme type sand iblandet organisk materiale som gulvlaget i tuft 14 besto av. I tillegg var det iblandet mye skjørbrent stein i massen. Det andre utkastområdet lå øst for og delvis over den nordøstre delen av tuft 15. Utkastområdet dekket omlag 4m² og var konsentrert i området 138-139,5x/149,5-151,5y. Massen var iblandet noe trekull og det var også her mye skjørbrent stein i massen.

Mødding/grav/opprinnelig torv-overflate?, struktur 14/7

Øst for inngangspartiet, i området 141-142,5x 150-151y var det et avgrenset område inneklemt mellom bergnabbene. Under de øverste massene, som så ut til å ligge lagvis med grovkornet brun sand over rullestein, lå det et kompakt lag av sand og grus. Mellom dette laget og det overliggende rullesteinslaget lå det et 2-3cm tykt lag med mørk brun, feit, mulig organisk masse. Utstrekningen på laget var 1x0,5m og mot sør var det klart avgrenset av en helle

satt på høykant. Massene i strukturen var funntomme og minnet heller ikke om andre strukturer/anlegg knyttet til tuft 14. Det er usikkert hva strukturen representerte. En tolkning kan være at strukturen representerer et avfallsted eller muligens en grav. Det var imidlertid ingenting annet som antydte at dette skulle være en grav enn den organisk lignende massen nede i lagene. En tredje mulighet er at det dreier seg om rester av den gamle torvoverflaten fra før tapes. Området ligger godt beskyttet og det kan tenkes at en "lomme" av den gamle torvoverflaten kunne bli bevart her. Det kan for øvrig nevnes at massen i en liten bergsprekk like ved og over strukturen var lagdelt der lagrekkefølgen var trekullblandet sand (fig. 4.35). Det er vanskelig å knytte dette til den eventuelle avfallsgropa/ grava/torva, men funnet kan kanskje si noe om sesong eller periodemessig bruk av området der trekulllaget er overleiret av sand i perioder der området ikke har vært i bruk.

Dateringer

Det er i alt datert to trekullprøver fra tuft 14. I tillegg er det datert en prøve fra området mellom tuft 13 og tuft 14. Trekullprøvene fra tufta viste en alder på 4585±65 BP (Wk 11971) og 4481±53 BP (Wk 11972). Begge prøvene kommer fra ildstedet. Prøven fra mellom tuftene viste en alder på 4887±86 BP (Wk 11970). Denne prøven kom fra det som ble tolket som utkastet masse fra tuft 14. Kalibrert gir dette henholdsvis 3550-3050 f.Kr, 3360-2930 f.Kr og 3950-3350 f.Kr. Som vi ser, er prøven som er tatt mellom tuftene noe eldre enn de fra ildstedet. Det er mer sannsynlig at denne dateringen representerer utkastet masse fra tuft 13 enn aktivitet tilknyttet tuft 14.

Fig. 4.35 Sundfjæra Nedre Vest. Lagdelingen i en bergsprekk antyder sesong eller periodemessig bruk av området. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

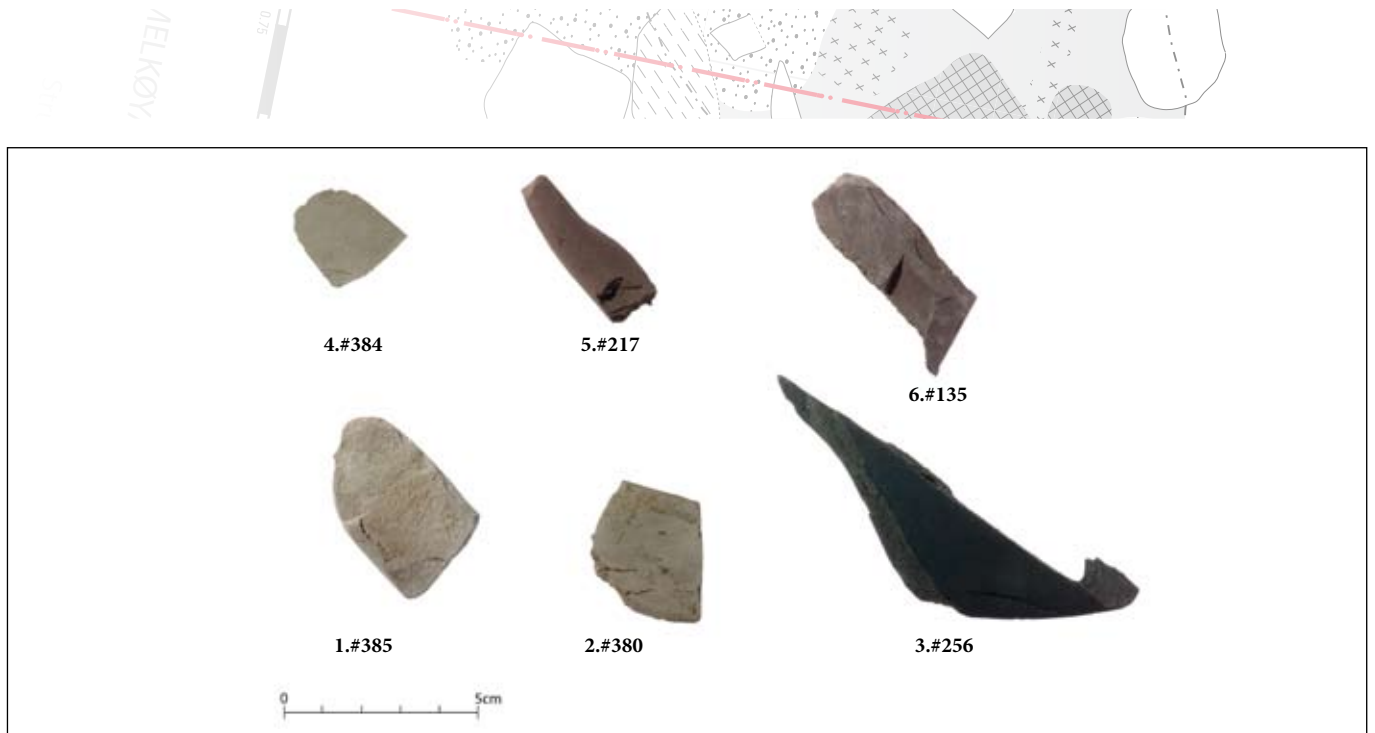

Fig. 4.36 Sundfjæra Nedre. Ts11442. Tuft 14. 1–4., 6. Skaftfragmenter/forarbeider skiferkniver, 2–3.,5. Fragmenter av enegga kniver.
Foto: Adnan Icgagic©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Funn

Råstoff-fordelinga i tuft 14 var noe forskjellig fra tuft 13. Skifer utgjorde 52 % av råstoffet mens kvarts utgjorde 38,7 %. Kvartsitt sto for 5,7 % mens det var mindre innslag av bergkrystall og flint. Det ble bare gjort 646 funn i tufta. Materiale av hardt råstoff besto av avlagsmateriale, to kjerner samt et retusjert stykke i kvartsitt. Materiale i mykt råstoff besto foruten avslagene av gjenstander.

Det var få gjenstander i tufta (tabell 4.6 og fig. 4.36). Av skifer var det fem fragmenter etter eneggede kniver og fire emner til prosjektiler, samt en del ubestemte fragmenter og emner. I tillegg var det fire slipeplater i bergart og åtte pimpstein med spor av sliping.

Som i tuft 13 var det artefakter spredt over største delen av tufta (fig. 4.45-47). Det var en klar konsentrasjon av funn nær ildstedet med avslag både av harde og myke råstoffer. Det ble gjort relativt få gjenstandsfunn i tufta, de som var befant seg inn mot den nordlige veggvollen.

Funnmaterialet og råstoffsammensetningen er med på å bekrefte at tufta kronologisk hører hjemme i første delen av yngre steinalder.

Oppsummering

Det ser ut til at tuft 14 er må ha vært konstruert på omlag samme måte som tuft 13. Tufta er anlagt ved at gulvområdet er gravd ned i rullesteinsstranda og så planert. Terrenget skråner mot sør slik at man har fjernet mye masse bak i tufta (lengst fra sjøsiden, mot nord) og mindre i den fremre eller sørlige delen av gulvområdet. Hustufta er plassert ut fra mikrotopografiske forhold. I nord inngår restene etter tuft 13 som del av tuftekonstruksjonen, og i øst utgjør en del av en framstikkende bergnabb deler av veggvollen. Stolpehullene man registrerte i forbindelse den sørlige veggvollen antyder at det har stått vertikalt stilte stolper eller rajer her. Sannsynligvis har også tuft 14 hatt form som

en slags gapahuk, med skråtak som heller bakover og med vegger på alle sider, også mot sjøsiden.

Struktur 15

Struktur 15 lå på det flate området rett sørvest for tuft 14 (fig. 4.7). Ildstedet i strukturen ble funnet i 2001 og ble da tolket som et frittliggende ildsted. Etter maskinell avtorving sommeren 2002 ble resten av strukturen synlig og det viste seg at strukturen og ildstedet utgjorde en hustuft. Tufta befant seg innefor koordinatene 131-138x/147,5-152y og var større en både tuft 13 og 14.

Etter avtorving kunne man se en gulvflate, med et større ildstedsområde og et mindre ildsteds- eller utkastområde omkranset av veggvoller med enkelte stolpehull (tabell 4.8). I toppen av lag 2 kunne man se de ulike delene av tufta ganske godt, men mot øst virket tufta noe uoversiktlig.

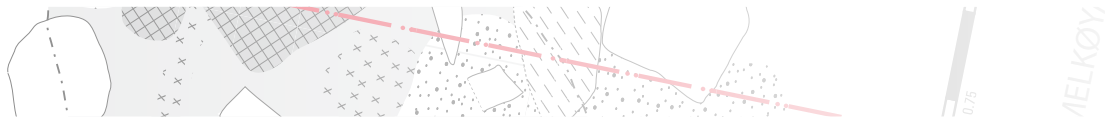

Fig. 4.37 Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 15. Topp lag 2.
Foto: Melkøya-prosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Gulv, struktur 15/2

Gulvflaten besto av 1m brede, delvis rydda flater nord og sør for ildstedet (fig. 4.37). Det så ut til at gulvet var lagt

Tabell 4.8. Relasjon mellom lag og strukturelle elementer i tuft 15, Sundfjæra Nedre Vest

Struktur	Tolkning	Tilhører lag	Beskrivelse	Lag over	Beskrivelse	Lag under	Beskrivelse
15/1	Ildsted	2.1-4	Kompakt trekull, skjørbrent stein, flekkvis hvit sand			2.5-6 2.7-10 2.9 3	Rullestein, sand, grus. Grus, rullestein, flekker m/mørk brun finkornet masse. Kompakt grus. Steril grus.
15/1b	Ildsted	2.2 2.2-2.4	Rullestein, noe trekullblandet sand, mye skjørbrent stein. Rullestein, sand, sporadisk trekull, skjørbrent stein.			2.5-6 2.7-10 3	Rullestein, sand, grus. Grus, rullestein, flekker m/mørk brun finkornet masse. Steril grus
15/2	Gulv	2.1-3	Rullestein, sand, grus, flekkvis svar/brunt organisk materiale, sporadisk trekull og skjørbrent stein.			2.3-4 2.5-7 2.6-7 2.8 3	Rullestein, sand, grus. Gruslag iblandet rullestein. Flekkvis mørk brun finkornet masse, (sterkt omdannet torv?). Kompakt grus. Sterile grusmasser
15/3	Veggvoll	2.1.-2 2.3-4	Rullestein, sand, grus, sporadisk skjørbrent stein. Rullestein iblandet sand og grus				

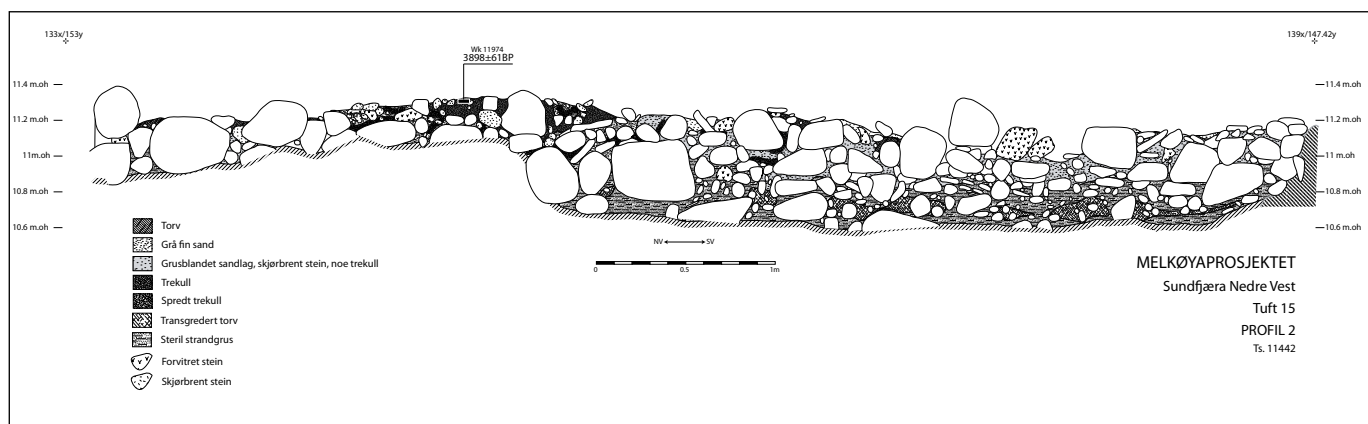

Fig. 4.38 Sundfjæra Nedre Vest. Profil tuft 15. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

direkte på rullesteinsstranda uten at denne var særlig planert. Gulvlaget besto av rullestein iblandet sand og grus med enkelte flekker av et brunsvart fett organisk materiale. Det var også noe trekull, skjørbrent stein og okerflekker, det siste særlig rundt ildstedet. Under gulvlaget var det rullestein iblandet grus og sand.

Ildsted, struktur 15/1

Ildstedet var rektangulært med mål på 1,5mx1m (fig. 4.39). Det var orientert øst-vest i lengderetningen. Stedvis var det en klar steinsetting i ildstedets ytterkant og i ildstedet var det flere store steiner. I bunnen av ildstedet var det store steiner. Ut fra steinsettingen kunne det se ut som om man hadde tatt utgangspunkt i steinene i bunnen da ildstedet ble anlagt. Innenfor selve ildstedstrukturen så det ut til at varmeaktiviteten hadde vært størst i den østre delen. Her ble det funnet mye trekull og skjørbrent stein. Det kan tenkes at steinene i ildstedet og i bunnen av/ under ildstedet har fungert som en slags varmemagasin. I følge Per Bø, geolog ved Tromsø Museum, besto en del av steinene i ildstedet av en type med stor varmebestandighet og som også holder lenge på varmen. Det var ingen ting i oppbygginga av ildstedet som tilsa at det hadde flere bruksfaser. Ut fra stratigrafien så det ut som om det var brukt i kun en periode, en antakelse som ble styrket av ¹⁴C-dateringene fra ildstedet. Alle dateringene ligger omkring 3800-3900 BP.

Fig.4.39 Sundfjæra Nedre Vest. Tuft 15. Ildsted.
Foto: Melkøyaprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Ildsted, struktur 15/1b

På gulvflata i tufta var det like øst for ildstedet en struktur som i utgangspunktet ble oppfattet eller tolket som et sekundært ildsted, alternativt et utkastområde i tilknytning til det store rektangulære ildstedet sentralt plassert i tufta. Strukturen var mindre enn det tydelige ildstedet, var ikke steinsatt og mengden trekull var relativt liten. Strukturen inneholdt en del skjørbrent stein og samme type hvit fin sand som i det rektangulære ildstedet (fig. 4.40). Som i det store ildstedet var det store steiner i bunnen av strukturen.

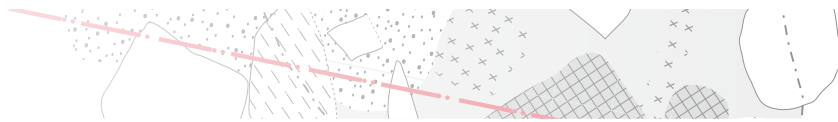

Fig. 4.40 Sundfjæra Nedre Vest. Usikkert ildsted, struktur 15/1b.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Dateringene fra strukturen antyder imidlertid at den er eldre enn ildsted 15/1, og ^{14}C -dateringen viser en alder til omkring 4400BP. Muligens kan struktur 15/1b derfor være rester etter et ildsted, evt. utkastområde som kan settes i sammenheng med tuft 14.

Veggvoller, struktur 15/3

Veggvollene framsto som en ansamling til dels stor rullestein som omkranset tufta i sør, vest og nord. I vest og i sør er det klart at det er lempet stein ut av tufta. Sjakting gjennom veggvollen i nord, der overgangen mellom gulvet og veggen var relativt klar, viste ingen klare konstruksjonsdetaljer i veggen. Her var veggvollen mindre enn i sør og vest og i sjakta framkom veggvollen mest på grunn av forskjellen i helningsvinkel mellom gulvflaten og terrenget utenfor tufta. I øst var det vanskelig å følge veggvollen. I sørøst var vollen avgrenset av det antatte inngangspartiet, mens vollen nord for inngangspartiet så ut til å være dekket av masser som var kastet ut fra tuft 14. Blant annet på grunn av dette ble det antatt at tuft 15 var yngre enn tuft 14. Sjakting viste ingen synlig oppbygning av veggvollen her. Muligens ble steinen som lå her noe større i området 152y. I lag 2.3 ble en mulig voll avdekket. Her var det en rekke av store stein som var flate på toppen og som helt klart var dekket av masse som må ha kommet fra tuft 14. Inngangspartiet var vanskelig å avgrense klart. I toppen av lag 2c så det ut til at det var to inngangspartier rett ved siden av hverandre. Denne tolkning er med på å antyde at tuft 15 har hatt to bruksfaser. Den første fasen kan knyttes til det "lille ildstedet" og er eldre enn tuft 14. Den andre fasen er knyttet til det store ildstedet og er yngre enn tuft 14.

Det ble funnet flere strukturer som ble tolket som mulige stolpehull i forbindelse med tufta. De mest tydelige av disse, karakterisert som "sikre stolpehull" ble observert i inngangspartiet. Mikrotopografiske forhold har ikke spilt den samme rollen i konstruksjonen av tuft 15 som i tuft 14 og 13. Dette gjør det vanskeligere å komme med forslag

til hvordan formen på huset har vært. Det er imidlertid sannsynlig at det har vært takbærende stolper eller rajer og at tuft 15 muligens har hatt en mer "gammelignende" form enn de to andre tuftene.

Dateringer

Det ble tatt ut en rekke trekullprøver som ble sendt til datering. De fleste var fra ildstedet, men en kom fra veggvollen og en fra det "lille ildstedet". Dateringene grupperte seg rundt to faser.

Fire av dateringene fra ildstedet viste en alder rundt 3800 BP, det vil si 2400-2200 f.Kr. De respektive dateringene var 3898 ± 61 BP (Wk 11974), kalibrert 2570-2190 f.Kr, 3801 ± 40 BP (Wk 11975), kalibrert 2410-2040 f.Kr, 3911 ± 43 BP (Wk 11976) kalibrert 2560-2230 f.Kr, 3857 ± 65 BP (Wk 10742) kalibrert 2490-2130 f.Kr.

Dateringene fra veggvollen og det "lille ildstedet" viser en alder på henholdsvis 4519 ± 51 BP (Wk 11977) kalibrert 3370-3030 f.Kr og 4637 ± 65 BP (Wk 11978) kalibrert 3650-3100 f.Kr. Prøvene fra veggvollen er imidlertid noe usikker da prøvematerialet bestod av drivtømmer i form av gran og/eller lerk.

Dateringene viser at det "lille ildstedet" var i bruk i løpet av periode II i yngre steinalder, veggvollens datering er mer usikker mens det store ildstedet og trolig også tufta knyttes gjennom flere dateringer til midten av periode III.

Funn

Selv om tuft 15 var den største tufta i dette området var det den som hadde minst artefakter med bare 284 funn. Som i nabotuftene utgjorde skifer det viktigste råstoffet med 60,5 %. Kvarts utgjorde 8,4 % av råstoffmaterialet, mens kvartsitt utgjorde 5,3%. Mindre forekomster av chert, bergkrystall, bergart og flint ble også påtruffet. Av hardt råstoff ble det foruten avslag funnet et flekkelignende avslag i chert og en uregelmessig kjerne i samme råstoff.

Skifergjenstandene dominerte (fig. 4.41 og tabell 4.6). Det ble funnet fragmenter etter tre bredblada enegga kniver (derav en i fire deler), et noe større slipt stykke som også trolig representerer fragmentet av en enegget kniv og et kanthugd emne til en kniv. I tillegg til disse ble det funnet tre kanthugde emner i skifer og et i sandstein som mest trolig representerer forarbeid til prosjektiler. Av "produksjonsutstyr" ble det funnet en knakkestein, en amboltstein og åtte pimpstein med slipespor. I tillegg ble det funnet en skraiper i kvartsitt.

Mesteparten av avlagsmaterialet er funnet nær eller i inngangspartiet, med en liten skiferkonsentrasjon på høyre side når man går inn i tufta (fig. 4.45-47). I motsetning til tuftene 14 og 13 var det ikke her noen funnkonsentrasjoner i forbindelse med ildstedet.

0,75

MELKØY

100

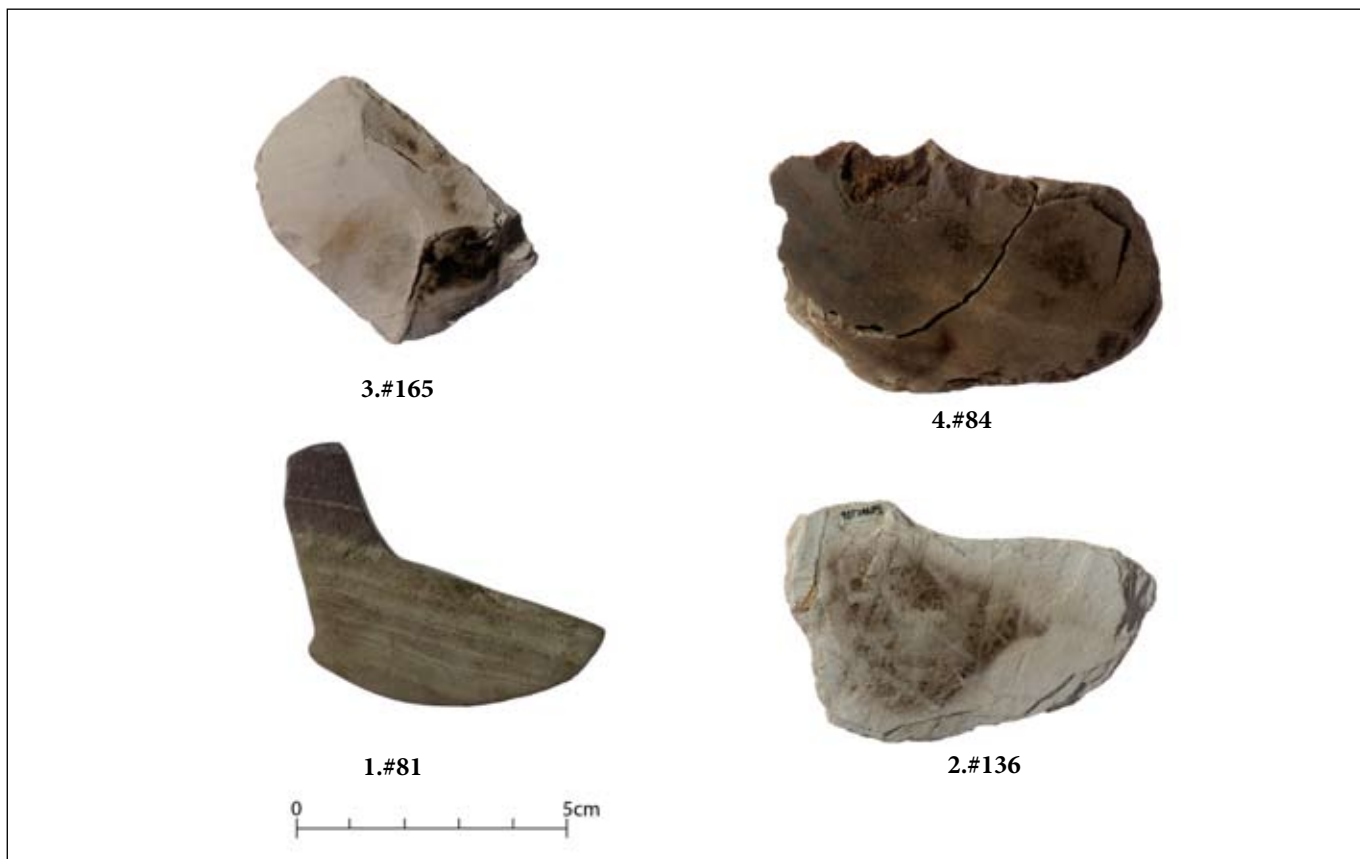

Fig. 4.41 Sundfjæra Nedre. Tuft 15. 1. Bredblada enegga kniv med hæl, 2. Emne til bredblada kniv, 3. Kanthugd og delvis slipt fragment av skaft av skiferkniv, 4. Fragment av bredblada enegga kniv Foto: Adnan Icgagic©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Ser vi på gjenstandsmaterialet gir ikke det så svært mye informasjon om alder. Det ble gjort få funn i forbindelse med struktur 15. Mesteparten av det som ble funnet ble funnet i gulvlaget og var klart relatert til tufta. Her ble det blant annet funnet en enegget skiferkniv og et fragment

(i to deler) av en kjerne. I tillegg ble det under gulvlaget funnet noen få avslag som virket vannrullet. Også under laget som definerte inngangspartiet ble det gjort funn. Dette dyptliggende materialet kan sannsynligvis settes i sammenheng med tuft 14.

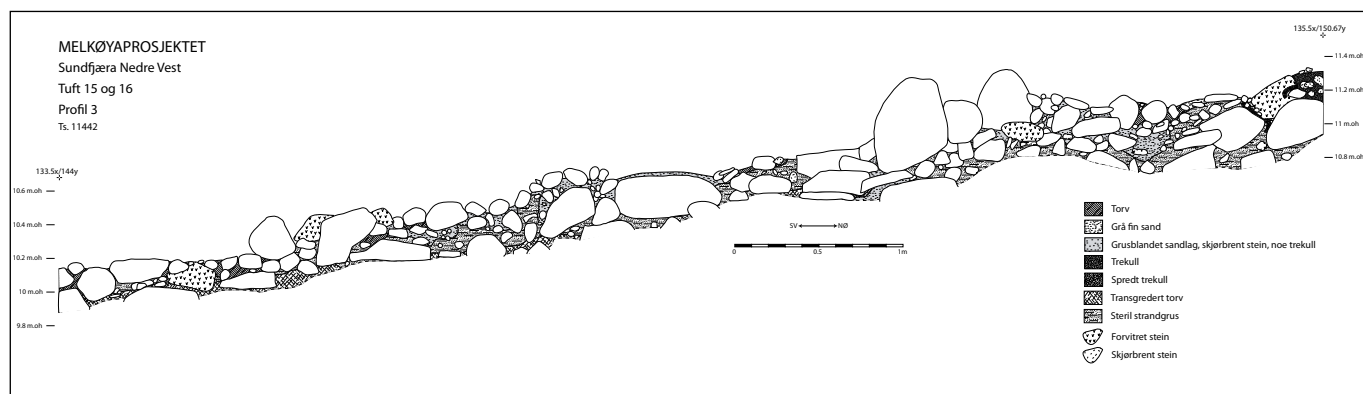

Fig. 4.42 Sundfjæra Nedre Vest. Profil mellom tuft 15 og struktur 16. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Struktur 16

Struktur 16 kom fram som et resultat av den maskinelle flateavdekkinga. Strukturen lå rett sør for tuft 15 innenfor koordinatene 132-136x 145-147y (fig. 4.42 og 4.7). Etter avtorving framsto strukturen som en forholdsvis plan ryddet flate med en markert forsenkning. I nord-øst og sør var flaten omkranset av en forhøyning som ble tolket

som en lav voll. Det var ikke spor etter stolpehull i vollen, men en helle var reist på høykant i vollen i rute 135x 145y. Strukturen var så og si funntom, kun 15 avslag og en råstoffblokk ble funnet. Det ble ikke gjort funn som kunne si noe om strukturens alder eller bruksområde. Det ble funnet mindre mengder pimpstein her. Pimpsteinene var

Fig. 4.43 Sundfjæra Nedre Sør. Oversiktsbilde struktur 26. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

små av størrelse og bare tre av dem hadde brukspor. Resten hadde ikke brukspor og representerer sannsynligvis naturlige avsetninger i rullesteinsmassene.

Strukturen ble ikke totalgravd. Det ble lagt en sjakt tvers igjennom strukturen. Det øverste laget besto av torvblandet grus og småstein med innslag av skjørbrent stein. Under dette var det et rullesteinslag iblandet sand og grus, et lag med kompakte grusmasser iblandet rullestein, flekker av rester etter sterkt omdannet torv og endelig sterile grusmasser.

Struktur 16 så ut til å ligge i direkte forbindelse med tuft 15. De lave vollene kan være framkommet ved at man planerte flaten og ryddet den for stein. En mulig tolkning av området er at det her har stått en lett konstruksjon, muligens et slags tilbygg kanskje med en lagringsfunksjon.

Struktur 26

Struktur 26 ble funnet etter den maskinelle avtorvinga. På toppen av lag 2 var det her et mindre ildstedsområde med et omliggende ryddet område i nord, sør og vest (fig. 4.7 og 4.43). Struktur 26 var et åpent ildsted. Ildstedet ble snittet, og i profilveggen kunne man se en god del trekull og mye sterkt varmpåvirket stein (fig. 4.44). I bunnen av ildstedet var det en markert ansamling hodestor rullestein. Området rundt ildstedet var en svak forsenkning i rullesteinsstranda, sannsynligvis var den noe ryddet og planert akkurat her. I dette området ble det funnet enkelte skiferavslag og

noe grov kvarts ble funnet i selve ildstedet. En datering av trekull fra ildstedet gav en alder på 3807±85 BP (Wk 11979). Kalibrert gir dette en alder på 2470-1970 f.Kr. Dette tyder på at struktur 26 har vært samtidig med både tuft 15 og tuft 11. Struktur 26 ligger om lag midt mellom tuft 15 og tuft 11, noe som gjør det vanskelig å avgjøre nærmere relasjon til disse strukturene.

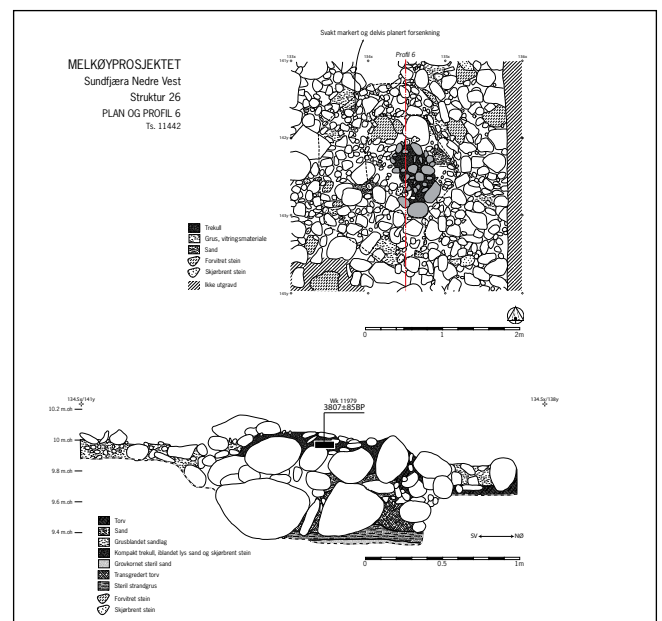
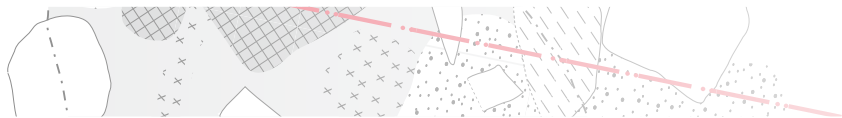

Fig. 4.44. Sundfjæra Nedre Sør. Plan og profil struktur 26. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

0,75

MELKØY

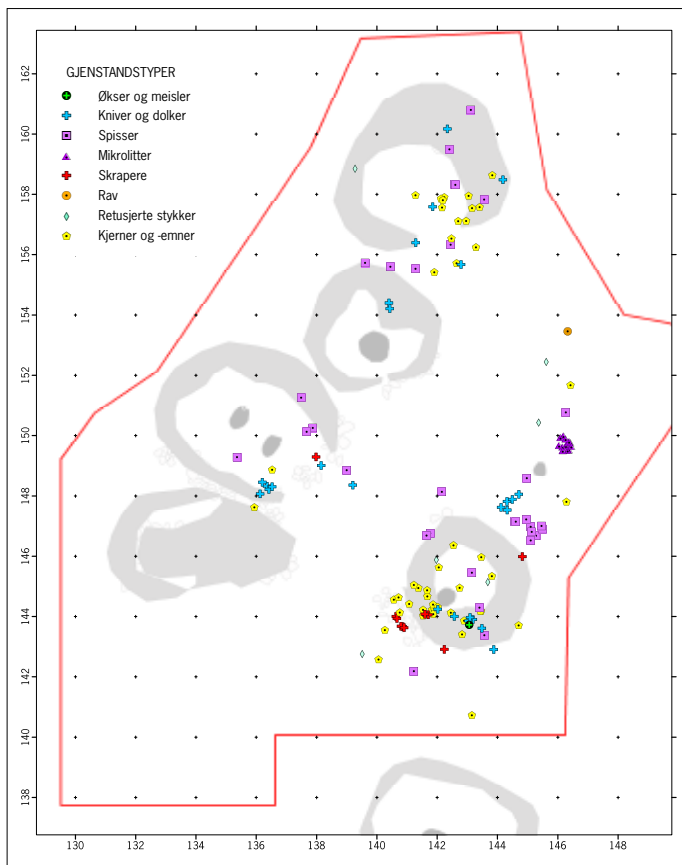

Fig. 4.45. Sundfjæra Nedre Vest. Ts11442. Gjenstandstyper. Fordeling av gjenstander. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

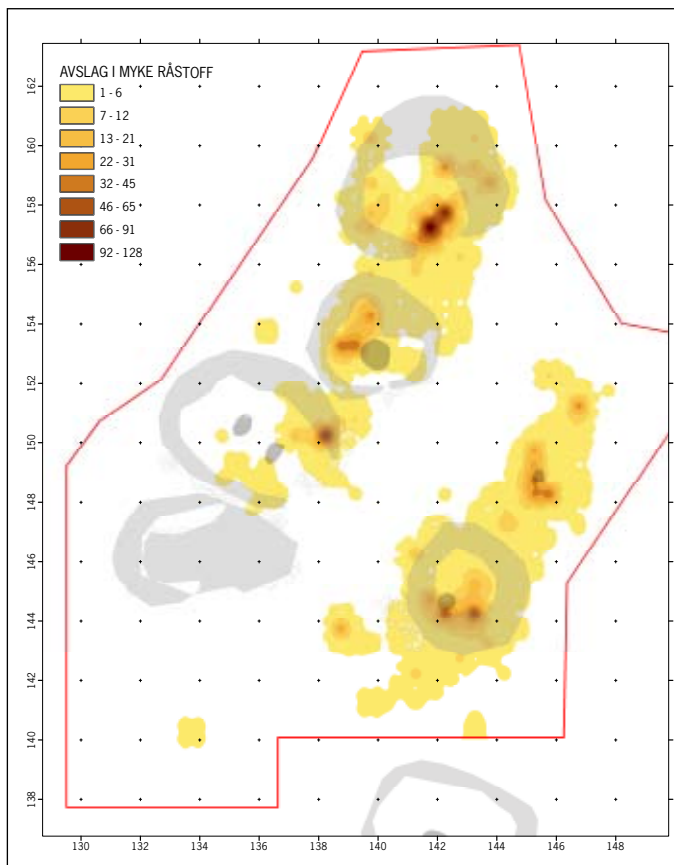

Fig. 4.47 Sundfjæra Nedre Vest. Ts11442. Fordeling av skiferavslag. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

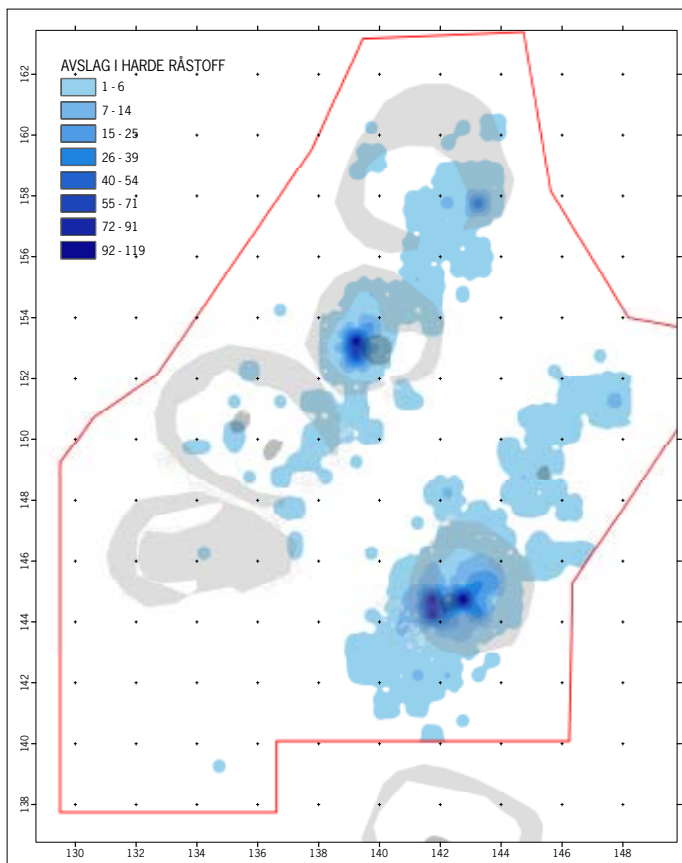

Fig. 4.46 Sundfjæra Nedre Vest. Ts11442. Fordeling av avslag harde bergarter. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

TS 11441 - SUNDFJÆRA NEDRE SØR

Fig. 4.48 Sundfjæra Nedre. Ts11441 under graving, sett mot Sundfjæra Midtre i nord. Foto: Mari Karlstad©Tromsø Museum Universitetsmuseet

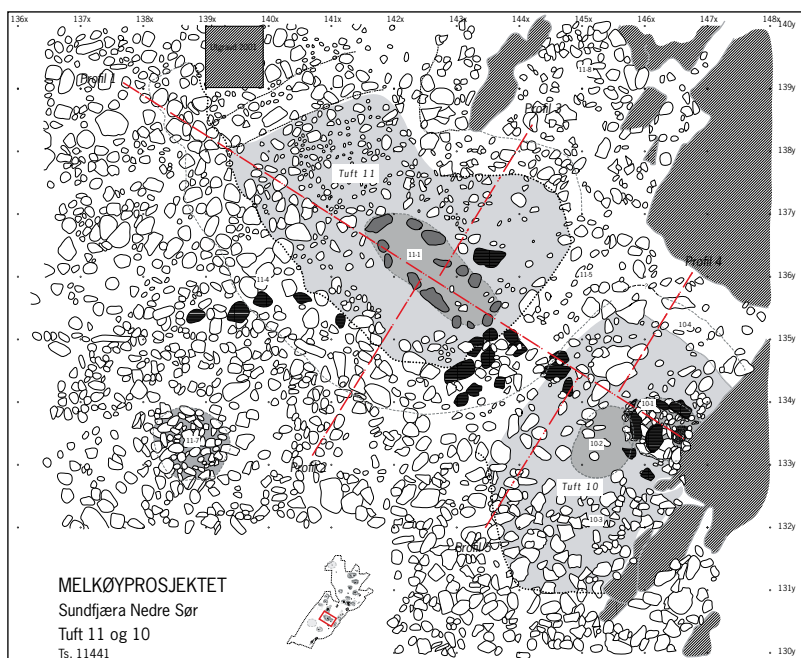

Fig. 4.49 Sundfjæra Nedre Sør. Oversiktskart med strukturer og profiler. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.50 Sundfjæra Nedre Sør. Struktur 11 og 10. Tuft 11 og 10SN sammen. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Sundfjæra Nedre Sør omfatter struktur 10, 11, 27 og 28 (fig. 4.48-49). Strukturene og områdene rundt ble utgravd feltsesongen 2002. Feltleder for dette området var Melanie Wigglesworth og det arkeologiske gjenstandsmaterialet er katalogisert under Ts11441.

Sundfjæra Nedre Sør var i nord og i øst avgrenset av et bergparti. I vest var feltet avgrenset av akse langs 125y. Før avtorving kunne man ikke se spor etter kulturminner her. Etter avtorving dukket det fram flere kulturminner hvorav to, struktur 10 og 11, var tufter.

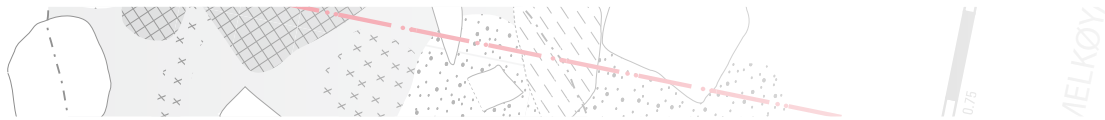
Den overordna lagdelinga for Sundfjæra Nedre er beskrevet tidligere (tabell 4.2). Nedenfor er lagdelinga for de ulike strukturene nærmere beskrevet.

Tuft 10

Tuft 10 var den minste av de to tuftene (fig. 4.49-50 og tabell 4.9). Etter flateavdekking framsto den nordre veggvollen som tydelig. Den lå inntil en bergrygg og sør for veggvollen var det en nedsenkning mot sør. Det var imidlertid ikke mulig å definere en sørlig grense for tufta. Utvendig målte tufta 5,2x2,8, innvendig var målene 4,4x2,6m. Inne i tufta ble det undersøkt et ildsted og en steinpakning/ansamling stein. I utkanten av tufta ble det undersøkt en mulig ildstedstruktur.

Gulv, struktur 10/3

Gulvflaten besto av rullesteinsstrand iblandet grusholdig sand. Her var også mye skjørbrent stein og spredte flekker av sot og trekull. Kun den sørlige delen av gulvet ble undersøkt. Det ble lagt en profilbenk gjennom tufta med snittet lagt sør for denne. Lagdelinga i gulvet fulgte det samme

Tabell 4.9 Relasjon mellom lag og strukturelle elementer i tuft 10, Sundfjæra Nedre Sør

Struktur	Tolkning	Lag	Lag Beskrivelse	Lag Over	Beskr	Lag under	Beskr
10/1	Steinpakning	2.1	Rullesteinsstrand, grusholdig sand, skjorbrent stein, sot, trekull	1	Torv	3	Steril, rullesteinsstrand
10/2	Ildsted	2.2-2.5	Rullestein, grus, sand, trekull.	1, 2.1	Torv Rullestein	2, 3	Gulv? Steril, rullesteinsstrand
10/3	Gulv	2	Rullestein, skjorbrent, stein grus, sand	1	Torv	3	Steril, rullesteinsstrand
10/4	Veggvoll i N	2	Rullestein, skjorbrent stein, grus, sand	1	Torv	3	Steril, rullesteinsstrand

Fig. 4.51 Sundfjæra Nedre Sør. Professor Jacob Møller, geolog fra Tromsø Museum, vurderer stratigrafien i struktur 10 og 11 og det lokale strandforskningsforløpet. Foto: Mari Karlstad@Tromsø Museum Universitetsmuseet

Ildsted, struktur 10/2

I de øverste 3 til 5cm i lag 3 i gulvflaten i tufta kom det fram en rundoval ring av skjorbrent/ varmpåvirket stein. I øst lå strukturen inntil en lav bergrygg (fig. 4.53). Strukturen kom som en overraskelse da det på resten av gulvet så ut til at man var nede på steril grunn under lag 2. Etter å ha blitt renset fram målte strukturen 130cm nord-sør og 124cm øst-vest og ble tolket som et sikkert ildsted. Steinene i den tilnærmede sirkelen varierte mellom 15 til 40cm i diameter. Inne i sirkelen lå det rullestein med diameter på mellom 7-10cm og store flate steiner som utgjorde en form for hellelegning. De fleste rullesteinene viste spor etter varmpåvirkning. Mellom steinene lå det mørk brun grusblandet sand og flekker av sot og trekull. Det ble også funnet organisk materiale slik som skjell, bark/never og kvist. For øvrig ble det gjort få funn, noen avslag, emner samt noe små pimpstein. Sannsynligvis er de siste en del av de naturlige massene i ildstedet og pimpstein på denne størrelsen ble funnet over hele området. I bunnen av ildstedet var det et mørkt brunt gruslag. Det ble funnet trekull ned til dette laget, sannsynligvis fordi laget over var relativt løst slik at masse kunne bevege seg ned igjennom dette. Dette førte også til at profilveggen i snittet gjennom ildstedet ikke kunne gi noen sikker informasjon om eventuelle flere faser i bruken av ildstedet.

mønsteret som ellers på lokaliteten (fig. 4.52). I toppen av gulvet var det flere større steiner, noen var forvitret, under disse var det rullestein av middels størrelse. Helt i bunnen av profilveggen var det strandgrus. Skjorbrent/ varmpåvirket stein kunne finnes i hele profilveggen men fantes hovedsakelig i de øverste 10 til 15cm. Massen i lag 2 var løst pakket og besto av grusholdig sand og enkelte konsentrasjoner av trekull.

Det ble funnet en del avslag i gulvet. Dette ble funnet i øverste delen av lag 2. Det ble også tatt en trekullprøve fra lag 2. Denne er analysert og datering viser en alder på 4155 ± 34 BP (Wk 12046), kalibrert 2880-2620 f.Kr. Det ble lagt en mindre sjakt i den nordlige delen av gulvet. Det ble ikke gjort noen gjenstandsfunn i sjakta, men profilveggen viste at stratigrafien og oppbygningen av gulvlagene var den samme her som i den sørlige delen av tufta.

Nord for strukturen kom det fram et lag med rullestein. Steinene var av noenlunde samme størrelse, lå tettpakket og virket som om de var sortert. Dette ble tolket som restene av en ryddet flate, sannsynligvis et gulv. Tilsvarende ble ikke funnet verken sør eller vest for ildstedet. Det var ikke mulig å følge laget videre vest mot tuft 11. I laget var det flekker av trekull og sot, noe som ble tolket som utkast fra ildstedet.

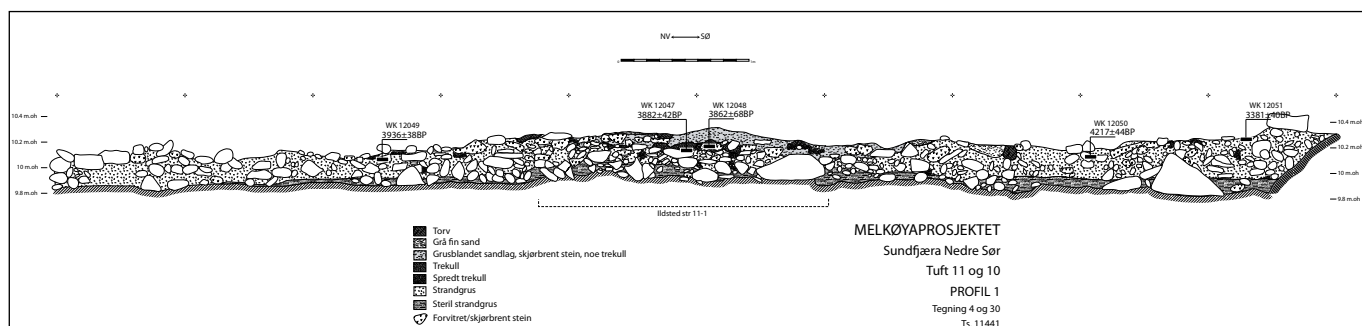

Fig. 4.52 Sundfjæra Nedre Sør. Profil gjennom tuft 11 og 10. Grafikk: Anja Roth Niemi@Tromsø Museum Universitetsmuseet

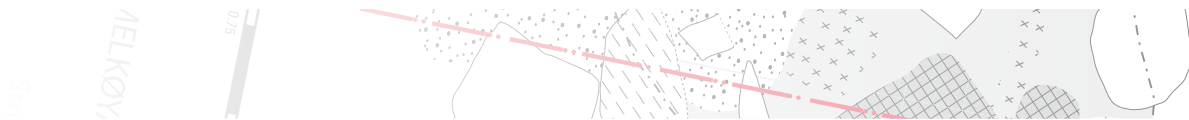

Fig. 4.53 Sundfjæra Nedre Sør. Ildstedsstruktur 10/2. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Det ble tatt ut to trekullprøver fra ildstedet. En av disse er datert og gav en datering på 4382 ± 34 BP (Wk 12045). Kalibrert gir dette en datering til 3100-2910 f.Kr.

Veggvoller, struktur 10/4

Inntil bergpartiet i nord var det en forhøyning som ble tolket som veggvoll til tufta. Den går fra bergnabben i øst og fram til vollen mellom tuft 10 og 11. Det ble gravd en

sjakt gjennom den nordlige delen av gulvet i tufta, denne gikk også gjennom veggvollen. Verken i sjaktas flate eller i profilveggen kunne man se spor etter konstruksjonsdetaljer. De øverste 10cm av vollen besto av rullestein og skjørbrent stein iblandet grusholdig sand. Under dette laget var det et lag som besto av rullestein blandet med grusholdig sand. Det ble ikke gjort noen funn i vollen.

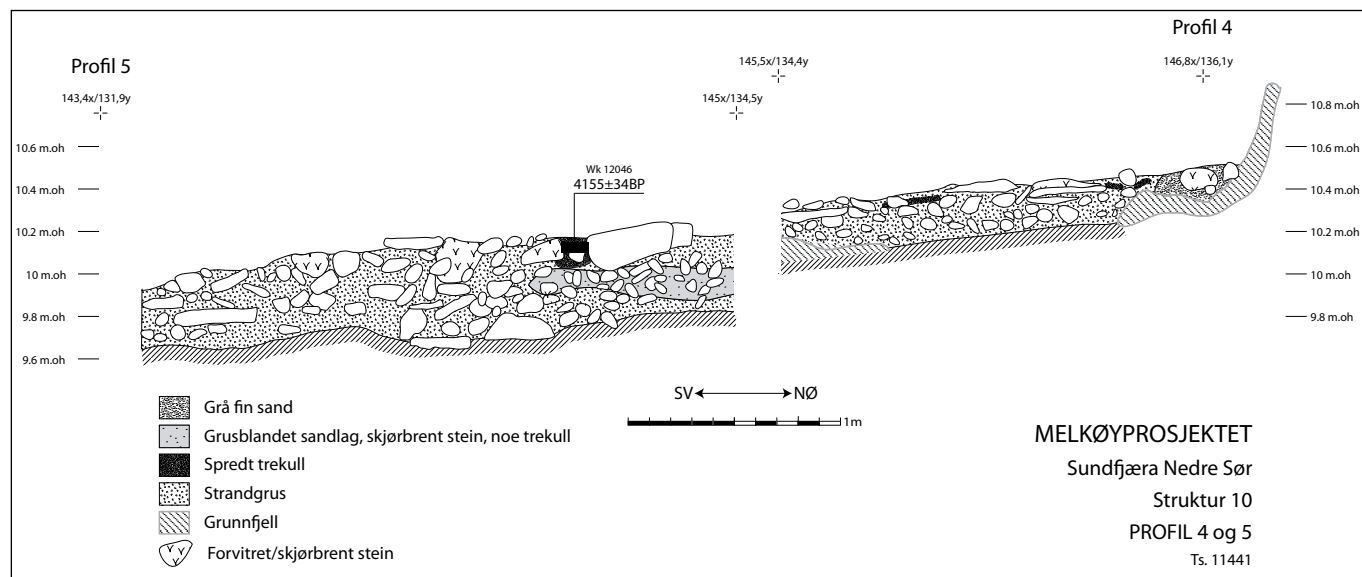
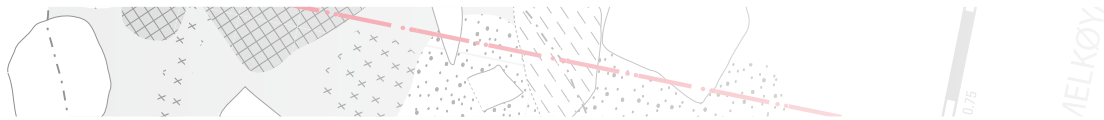

Fig. 4.54 Sundfjæra Nedre Sør. Profiler tuft 10. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Steinpakning, struktur 10/1

På gulvflaten i tufta var det en rundoval ansamling av større stein med litt trekull og sot mellom steinene. Strukturen ble snittet og det ble gravd fire mekaniske lag på 5cm hver, uten funn. Det kunne ikke skilles ut stratigrafiske lag i profilveggen, snittet viste også at strukturen heller ikke var et ildsted. Den mest sannsynlige tolkningen er at dette er en steinsamling som ble anlagt ved rydding av flaten der stein er kastet ut mot ytterkanten av tufta.

Funn

Det var svært få funn i strukturen, kun 11 artefakter (fig. 4.62 og tabell 4.11). Sju av disse var av skifer, to i kvartsitt, en i kvarts og en i et ubestemt råstoff. Det ble ikke funnet diagnostiske gjenstander her, kun avlagsmateriale, råstoffblokker og råemner sammen med en pimpstein med slipespor. Siden det kun var den sydvestlige delen av gulvet som ble undersøkt kom de fleste artefaktene fra dette området (fig. 4.65-67).

Den sparsomme funnmengden er til liten hjelp i forhold til en datering men det er ingenting i materialet som motsier ¹⁴C-datering.

Fig. 4.55 Sundfjæra Nedre Sør. Topp tuft 11. Legg merke til det avlange fint kantsatte rektangulære ildstedet. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Tuft 11

Tuft 11 var den tydeligste av de to tuftene (fig.4.49 og 55). Etter den maskinelle fflateavdekkinga kunne man se nordre og østre veggvoll tydelig markert i terrenget. Det var vanskelig å se den vestre og den søndre veggvollen

fra bakkenivå, men disse kunne sees fra høyden. Etter framrensing ble veggen i tufta tydelig. Ytre mål på tufta var 6,4x4,8m, de indre målene var 6x3,3m. Inne i tufta ble det undersøkt et rektangulært ildsted. Utenfor tufta ble det undersøkt to utkastsoner, en nord og en sør for tufta, et ildsted og en kokegrop.

Ildsted, struktur 11/1

Omtrent midt i tufta var det en rektangulær NV SØ orientert steinsetting (fig. 4.56). Lengden var 2,7m mens bredden varierte mellom 1,0 og 0,7m. I NV var strukturen avgrenset av en flat helle og i tilknytning til denne sto det her en stein på høykant og med to naturlige furer langs kanten på steinen. Steinen så ut til å være satt ned i denne posisjonen. Mot sør var avgrensinga av ildstedet noe diffus. Her endte ildstedet i rullestein. Nord for enden av ildstedet lå det en stor flat helle som kan ha vært en del av konstruksjonen. Steinene som lå langs kanten av ildstedet varierte i størrelse og flere av dem sto på høykant. Innafor "steinramma" besto massen av skjørbrent stein, grov grus blandet med småstein og grå sand. Helt øst i ildstedet ble det funnet en sunderøyspiss. Hovedprofilen gjennom

tufta ble lagt slik at det ble gjort et snitt gjennom ildstedet (fig. 4.57). I profilveggen kunne man observerer fem lag i strukturen. På topp lå enkelte steder et tynt lag på noen få mm med fin grå sand. Under dette lå et lag med grusblandet grå sand. I dette laget var det mye skjørbrent stein, trekull og sot. Tykkelsen på laget varierte mellom 5 og 15cm og ble tolket som ildstedsmasse. Under dette laget lå det så et svart trekull og sotholdig sandlag, også med skjørbrent stein og rullestein. Dette laget var konsentrert i den SØ delen av strukturen og varierte fra noen få cm tykkelse i utkanten til 10-15cm tykkelse i midten. Under dette lå det et rullesteinslag iblandet grusholdig sand og noe skjørbrent stein. Toppen av dette laget ble tolket som del av gulvflaten. Det siste laget besto av strandgrus.

Veggvoll, struktur 11/4, 11/5, 11/6

Veggvollene som definerte tufta var ulikt markert. I sør og vest var veggvollene svakt markert og vanskelig å se. Veggen så ut til å være rast ut og det lå store steiner på hver side. I sørøst var vollen som markerte skillet mellom tuft 10 og 11 klart markert. En viktig oppgave her var å få klarhet i om denne delen av veggvollen var en del av den østre

Tabell 4.10 Sundfjæra Nedre. Relasjon mellom lag og strukturelle elementer i tuft 11, Sundfjæra Nedre Sør.

Struktur	Tolkning	Lag	Lagbeskrivelse	Lag over	Beskr	Lag under	Beskr
11/1	Ildsted	2.1-2.5	Rullesteinsstrand, grusholdig sand, skjørbrent stein, trekull, sot	1	Torv	3	Rullesteinsstrand, steril
11/2	Gulv	2	Rullestein, skjørbrent stein, sot, trekull	1	Torv	3	Rullesteinsstrand, steril
11/3	Inngangsparti	2	Rullestein, skjørbrent stein, sot, trekull	1	Torv	3	Steril, rullesteinsstrand
11/4, 11/5, 11/6	Veggvoller	2	Rullestein, skjørbrent stein, sot, trekull.	1	Torv	3	Steril, rullesteinsstrand

Fig. 4.56 Sundfjæra Nedre Sør. Ildstedstruktur 11/1 fremrenset. Foto: Melkøya-prosjektet © Tromsø Museum Universitetsmuseet

veggen i tuft 11 eller om den markerte en indre skillevegg mellom to deler av samme hus. I nord besto veggvullen delvis av berggrunnen, delvis av en rullesteinsvoll som syntes å være strukturert av berggrunnen.

I sørvest besto veggvullen av store og mellomstore steiner. Mellom steinene var det grå og brun grusblandet sand. I denne delen av vollen sto det også to store jordfaste stein eller bergnabber som hadde inngått som en del av veggen. I den sørvestre delen av veggvullen viste det seg å være en tydelig åpning. I tilknytning til åpningen var det en mindre, sannsynligvis ryddet flate dekket av små rullestein. Åpningen og flaten ble tolket som et inngangsparti. Da strukturen ble gravd viste det seg imidlertid at det ikke var funn her og mengden skjørbrent stein var liten. Dersom dette er et inngangsparti ser det ut til at det må ha vært ryddet og holdt relativt "rent". Et annet alternativ er at dette kan vitne om at huset må ha hatt en relativ kort bruksfase.

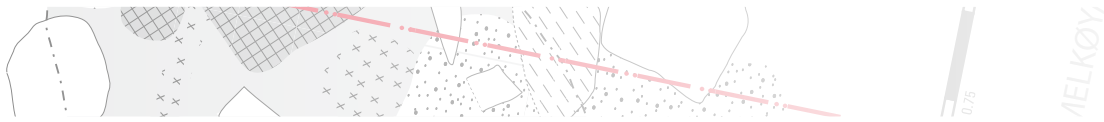
I øst ble vollen som skilte tuftene 10 og 11 renset fram og snittet (fig. 4.52). Etter framrensinga ble det klart at vollen var en del av tuft 11 og hørte sammen med resten av vollen som omkranset gulvet. Dette ble bekreftet av sjakta der profilveggen viste at tuft 11 var gravd ned i tuft 10 og derfor måtte være yngre enn denne. Det var imidlertid ingenting i profilveggen som tydet på at det her har vært en kraftig konstruksjon i form av steinblokker slik som materialet fra veggvollen i sørvest antyder. I øst ser

det ut til at veggen har vært en mindre oppbygning av mellomstore rullesteiner.

I nord besto veggvullen delvis av en bergrygg. Det ble lagt en sjakt gjennom løsmassene gjennom den nordre delen av tufta i mot slutten av utgravningen og denne viste at veggen besto av rullestein iblandet skjørbrent stein og grusholdig sand (fig. 4.59). Det ble også påvist noe sot i veggvollen. Veggen ser ut til å ha blitt til ved at man har gravd seg ned og inn i den gamle strandflaten og kastet massen ut bak tufta for å få et flatt gulv, dette i motsetning til veggen i sør som ser ut til å ha vært bygd opp av store rullestein. Det ble gjort noen funn i veggen, mot øst ble det funnet to deler av en enegget skiferkniv, i tillegg ble det funnet avslag av skifer, kvarts og kvartsitt.

Gulvflate, struktur 11/2

Gulvflaten ble definert som området på innsiden av veggvollene. På grunn av knapp tid ble bare den sørlige halvdel av gulvet utgravd. Gulvet ble gravd i to omganger. Først undersøkte man den sørvestre fjerdedelen av gulvet som ble gravd som en egen enhet. Deretter ble veggvollen i SV utgravd. Hensikten her var å forsøke å få definert veggen da denne var uklar i denne delen av huset. I den sørøstre fjerdedelen ble gulvet og veggvollen gravd samtidig, men som hver sin enhet. I den SV delen fikk man fram veggvollen tydeligere enn mot SØ. I denne fikk man derimot gravd de delene av gulvet som var dekket av masse fra veggvollen samtidig med resten av gulvet.

Gulvflaten besto av rullestein blandet med skjørbrent stein, grusholdig sand og spredte flekker sot og trekull. På toppen var steinene velsorterte og lå tett pakket men etter få cm ble massen løsere. Dette kan muligens tolkes dit hen at aktivitetsfasen i tufta har vært ganske kort. I toppen av gulvet var det enkelte flekker av tynn torv, muligens

rester etter et kulturlag. I profilveggen kunne man se en viss lagdeling i gulvet. Rullesteinslaget lå øverst, det var en viss vertikal spredning av den skjørbrente steinen, under dette var det en diffus og uklar overgang til rullesteinstrand blandet med grusholdig sand.

Utkastsoner, struktur 11/7

Utenfor og sørvest for tufta ble det under graving observert en mindre ansamling stein. Denne lå i en svak fordypning i sanden og en del av steinen var varmpåvirket. Massen ellers besto av grusblandet grå sand. Profilveggen i snittet gjennom steinansamlingen viste ingen lagdeling og det ble heller ikke gjort funn her. Sannsynligvis representerer strukturen utkastet masse fra tufta.

Utkastsoner, struktur 11/8

Også rett nord for tufta lå det rullestein og skjørbrent stein i noe som ble tolket til å være et utkastområde. Sjakt 2 strakk seg inn i denne utkastsonen og massen besto her også av rullesteinstrand blandet med grusholdig sand og skjørbrent stein. Under dette var det rullesteinsstrand blandet med grusholdig sand. På grunn av tidspress ble imidlertid ikke denne strukturen videre undersøkt.

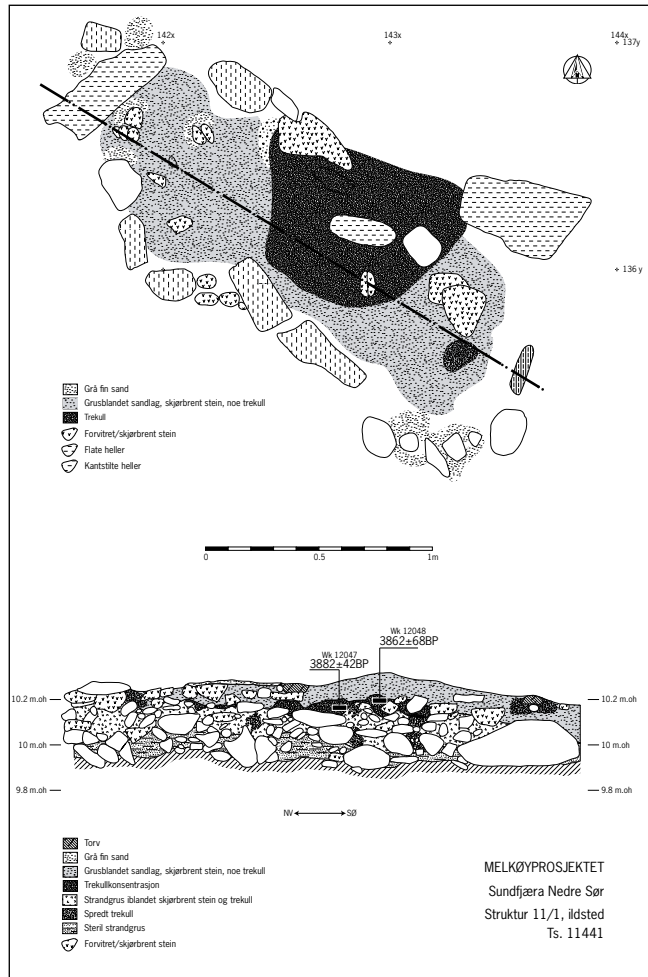

Fig. 4.58 Sundfjæra Nedre Sør. Tuft 11 og 10 midtre del. Foto: Melkøya-prosjektet © Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.57 Sundfjæra Nedre Sør. Plan og profiltegning ildstedet. Grafikk: Anja Roth Niemi © Tromsø Museum Universitetsmuseet

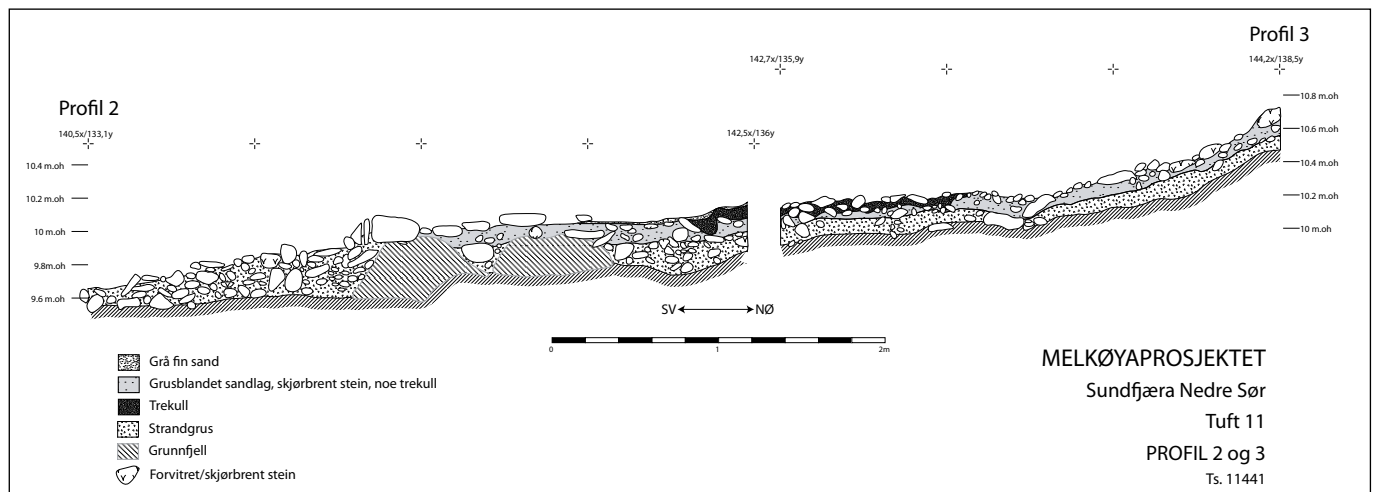

Fig. 4.59 Sundfjæra Nedre. Profiler tuft 11. Grafikk: Anja Roth Niemi © Tromsø Museum Universitetsmuseet

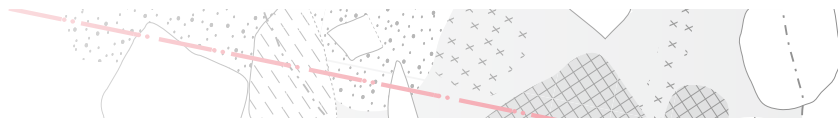

Fig. 4.60 Sundfjæra Nedre Sør. Sunderøypiss "in situ", str 11/1, i kullflekk innenfor ildstedsstruktur. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Funn

Artefakter av skifer utgjorde 46% av funnmaterialet, kvartsitt sto for 40% mens kvarts utgjorde 10,7% av råstoffet. Bergkrystall og skifer utgjorde den resterende mengden råstoffer. Det var lite funn i tufta, kun 206 artefakter. Materialet av hardt råstoff besto av avlagsmateriale, en bipolar kerne av kvartsitt og tre kjerner av kvarts. Av mykt råstoff var det i tillegg til avlagsmateriale to råstoffblokker og et råemne i skifer.

Det var få diagnostiske gjenstander i tufta. En enegget skiferkniv ble funnet i den nordøstre veggvollen, mens en sunderøypil ble funnet i ytterkant av ildstedet (fig. 4.60-62 og tabell 4.11). Det ble også funnet et emne til en slipt skiferspiss, fire pimpstein med slipespor og en slipeplate i bergart.

Det var funn av artefakter både av harde og myke bergarter både inne i og utenfor tufta (fig. 4.65-67). Det var ingen klare funnkonsentrasjoner, men funnfrekvensen for avslag av harde bergarter var noe hyppigere i området som lå nær ildstedet.

Ut fra det sparsomme funnmaterialet og tuftas høyde over havet er det rimelig å tro at tufta har vært i bruk i siste periode av yngre steinalder.

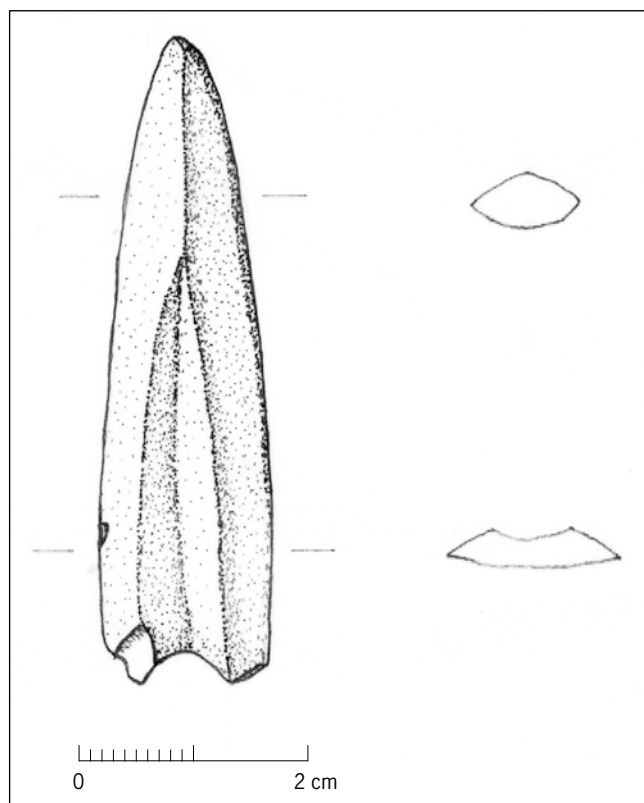
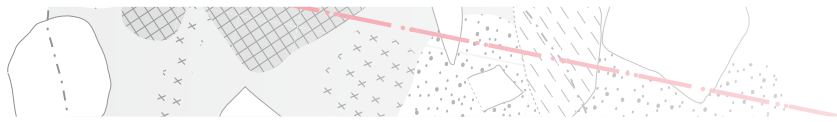

Fig. 4.61 Sundfjæra Nedre Sør. Ts11441.135. Sunderøypiss. Tegning: Andrea Balbo©Tromsø Museum Universitetsmuseet

MELKØY

Tabell 4.11 Sundfjæra Nedre Sør. Funntabell tuft 10 og 11, Ts11441.

11441 Nedre sør. Tuft 10 og 11, struktur 27 og 28		Kvartsitt	Kvarts	Skifer & MY*	Bergart	Andre	Sum
01.2.1	Makroavslag	10	2	50	1		63
01.2.2	Vanlige avslag	124	15	386	8	2	535
01.2.3	Mikroavslag	15	5	144	6		170
01.3.1.1	Avslag av slipt skifer			3			3
01.3.4	Flekkelignende avslag			2			2
02.3	Bipolar kjerne	2					2
02.5	Andre kjerner		3	2			5
02.7	Råstoffblokker	1		5			6
02.8	Råemner i myk bergart	1		1			2
08.1	Enegete kniver			1			1
10.5.1	Slipte piler			2			2
10.7	Fragmenter slipte spisser			3			3
13	Retusjerte stykker	3					3
17.1	Slippeplater				2		2
17.3.1-3	Pimpstein med slipespor					8	8
	Sum	156	25	599	17	10	807

Fig. 4.62 Sundfjæra Nedre sør. Ts11441. 1-2. Kanthugde emner, 3. Fragment enegga kniv, 4. Spyd fragment, 5. Sunderøypil. Nr. 1 og 4 tuft 10, nr. 2-3 og 4-5 tuft 11.
Foto: Adnan Içagic©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Dateringer

Det ble tatt ut flere trekullprøver fra ildstedet i tufta, to av disse er datert. Analysen av prøvene viste dateringer på 3882 ± 42 BP (Wk 12047) og 3862 ± 68 BP (Wk 12048). Kalibrert gir dette en alder på henholdsvis 2470-2200 f. Kr og 2500-2130 f. Kr. En trekullprøve fra gulvet utenfor

ildstedsstrukturen viste en alder på 3936 ± 38 BP (Wk12049) kalibrert gir dette en datering til 2560-2300 f.Kr.

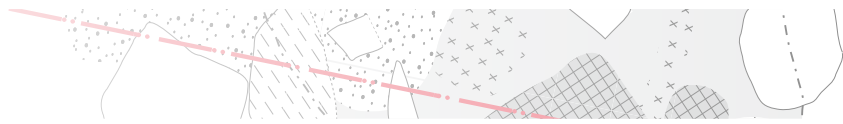

Fig. 4.63 Sundfjæra Nedre Sør. Ildsted struktur 27 fremrenset.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Ildsted , struktur 27

Sørvest for skillet mellom tuft 10 og 11 lå struktur 27 (fig. 4.63). Før fremrensing framsto strukturen som en ryddet flate med et tynt lag trekull og sotholdig torv. Omtrent midt i strukturen var det en gruppe store steiner. Den største var flat og målte 60-70cm i tverrmål. Nord og øst for steinene var det trekull og sotholdig torv. Mellom og utenfor de store steinene var det skjørbrønt stein.

Etter framrensing så det ut som om de store steinene kunne være del av et ildsted. Det ble derfor lagt et snitt langs 143x aksens gjennom strukturen. Det ble gravd to lag her, hvert på 5cm. På grunn av tidsnød ble det ikke gravd dypere. Øst i sjakta dukket det opp mindre grupper av større steiner, tilsynelatende på linje. Hva disse steinene representerer og hvordan de skal forstås er usikkert.

I profilveggen i sjakta ser man imidlertid tydelig at den antatte ildstedstrukturen virkelig var et ildsted. Et lag av sot og trekullholdig torv, tykkelsen varierte mellom 2 og 8cm, var klart avgrenset av mellomstore rullestein. Under dette laget var det rullesteinstrand blandet med grusholdig sand. Vest i sjakta var det mye trekull, til dels i store biter. Sannsynligvis representerer dette sentrum i ildstedet. Her ble det også funnet avslag i skifer og bergart, mesteparten svært vitret. Det var vanskelig å klart avgrense ildstedet her, men de store steinblokkene syntes å utgjøre en grense. Det kan kanskje også være to ildsteder som her går i hverandre, men dette var ikke mulig å avgjøre i felt.

En trekullprøve fra det ildstedet ble datert. Prøven viste en alder på 4083 ± 53 BP (Wk 12052), kalibrert gir dette 2870-2470 f.Kr.

Ildstedet og området rundt representerer sann-

synligvis et aktivitetsområde som har vært i bruk i tida mellom bruksfasene til tuft 10 og tuft 11.

Kokegrop , struktur 28 (18)

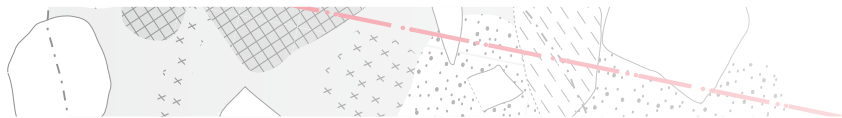
Under avtorving ble det observert et område der det var mye skjørbrønt stein og rullestein med en diameter på 10-20cm (fig. 4.64). Mellom steinen besto massen av grå og brun grusholdig sand, sot og trekull og enkelte torvrestes. Noe av sanden var finkornet, resten var grovkornet og er sannsynligvis sterkt forvitret stein. Strukturen målte 1,2m N-S og 1,0m Ø-V.

Strukturen ble snittet og gravd i mekaniske lag på 5cm. Under lag 1 kom det fram en buet steinrekke som muligens kunne representerer yttergrensene for et ildsted. Steinringen var imidlertid ikke sammenhengende og i den andre halvdel av strukturen kunne den bare delvis følges. Helt i vest var det en mindre konsentrasjon av sot og noe trekull. Massen var omrotet og man kunne ikke se noen form for lagdeling. Det skal her nevnes at strukturen ble undersøkt under vanskelige graveforhold med mye nedbør og rennende vann gjennom strukturen. Det førte til at massen raskt ble gjørmete noe som gjorde det vanskelig å skille ut en eventuell lagdeling i de undersøkte massene. Mot bunnen av strukturen dukket det opp et lag som ble tolket som torv og under dette var det strandgrus. I felt ble struktur 28 (18) tolket som et mulig ildsted men etter gjennomgang av data synes det som om at det er mer sannsynlig at strukturen representerer en kokegrop.

Det ble sendt en trekullprøve til datering fra struktur 28 (18). Denne ble datert til 3732 ± 42 BP (Wk 12053), kalibrert 2290-1970f.Kr. Strukturen ser altså ut til å være noe yngre enn tuftene og struktur 27. De nærmeste dateringene er ellers fra den yngste bruksfasene i tuft 15 og tuft 9 i Sundfjæra Nedre.

Fig. 4.64 Sundfjæra Nedre Sør. Før snitting av struktur 28.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

0,75

MELKØYA

Oppsummering

Den generelle funnfordelinga i det utgravde området og mangelen på klart definerte kulturlag kan muligens være et resultat av utvasking. Tuftene ligger forholdsvis lavt, bare 10 moh, og den traktformede topografien nederst i Sundfjæra fører til at sterk pålandsvind ved høyvann kan presse sjøen langt opp. Funnmaterialet sammen med dateringene tyder på at Sundfjæra Nedre sør er blitt brukt i slutten av yngre steinalder/overgangen til tidlig metalltid. Det ser ut til at området har vært brukt flere ganger, først representert ved tuft 10, så ved tuft 11. Strukturene utenfor tuftene viser at det har foregått aktiviteter i området både samtidig med at tuftene har vært i bruk og i en eventuell mellomliggende fase.

Et av hovedproblemene i dette området av Sundfjæra Nedre var å avgjøre relasjonen mellom tuft 10 og 11. Tuftene lå tett sammen og det kunne i utgangspunktet være like sannsynlig at dette var en tuft med to rom som om det var to uavhengige tufter.

I tuft 10 ble det som vist over gjort svært få funn. I sør ble det ikke påvist noen veggvoll og vollen mellom tuftene viste seg etter graving mest sannsynlig å tilhøre tuft 11. Ut fra profilveggen i sjakta som gikk gjennom begge tuftene så det ut til at tuft 10 var eldre enn tuft 11 og at tuft 11 var delvis gravd ned i tuft 10. Dateringa av trekull fra ildstedet i lag 3 i tuft 10 støtter også opp om dette. Et interessant poeng her er at laget over dette ildstedet var funntomt og ble oppfattet som sterilt. Laget må sannsynligvis representere et overleiringslag lagt opp av sjøen. Man kan tenke seg et forløp der ildstedet og tufta har vært i bruk i en kortere periode og så blitt forlatt. Deretter har tufta og ildstedet blitt overleiret. Senere har man på nytt etablert en tuft her, tuft 11 som delvis er gravd ned i den overleira tufta. Ser man på strandforskyvningskurven for Melkøya kan dette passe. Etter tapes maksimum ser landet ut til å heve seg relativt langsomt fram til ca 3800-3500 BP der kurven gjør et markert fall. På slutten av denne lange "post-tapes" perioden kan perioder med sterk pålandsvind kombinert med høyvann ha ført til en situasjon lik den vi ser i strandmassene i tuft 10 (kurven antyder en liten topp rundt 4000 BP). Vi ser også på kurven over overflatetemperaturer på sjøvannet at det i tida før og like etter 4000 BP skjer et relativt kraftig fall i temperaturen, noe som kan ha medført et mer ustabil klima.

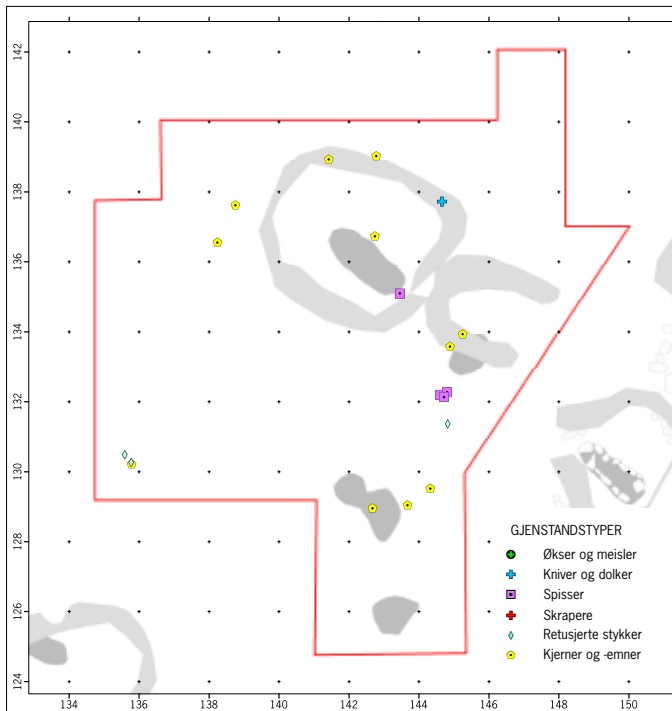

Fig. 4.65 Sundfjæra Nedre Sør. Ts11441. Fordeling av gjenstander i tuftene 10 og 11, strukturen 27 og 28, Ts11441. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet.

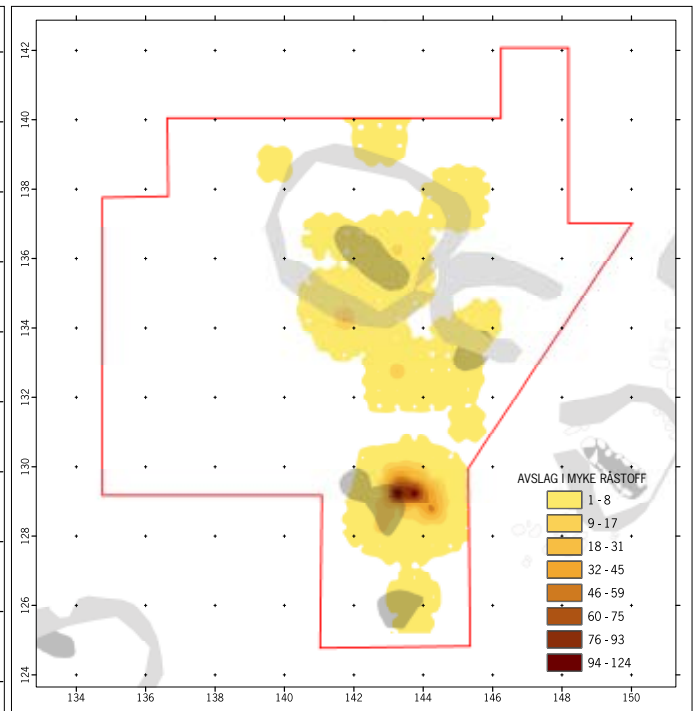

Fig. 4.67 Sundfjæra Nedre sør. Ts11441. Fordeling av avslag i myke råstoff i tuftene 10 og 11, strukturen 27 og 28. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet.

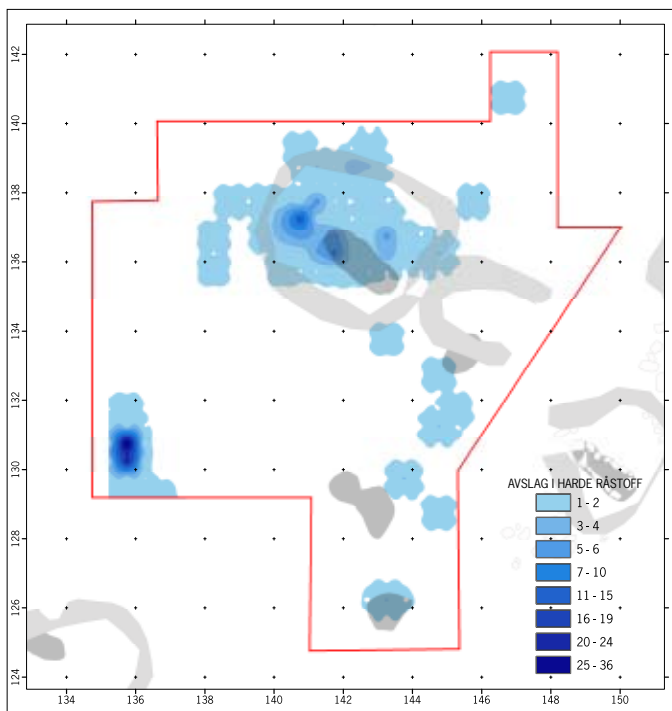

Fig. 4.66 Sundfjæra Nedre Sør. Ts11441. Fordeling av avslag i harde råstoff i tuftene 10 og 11, strukturene 27 og 28. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet.

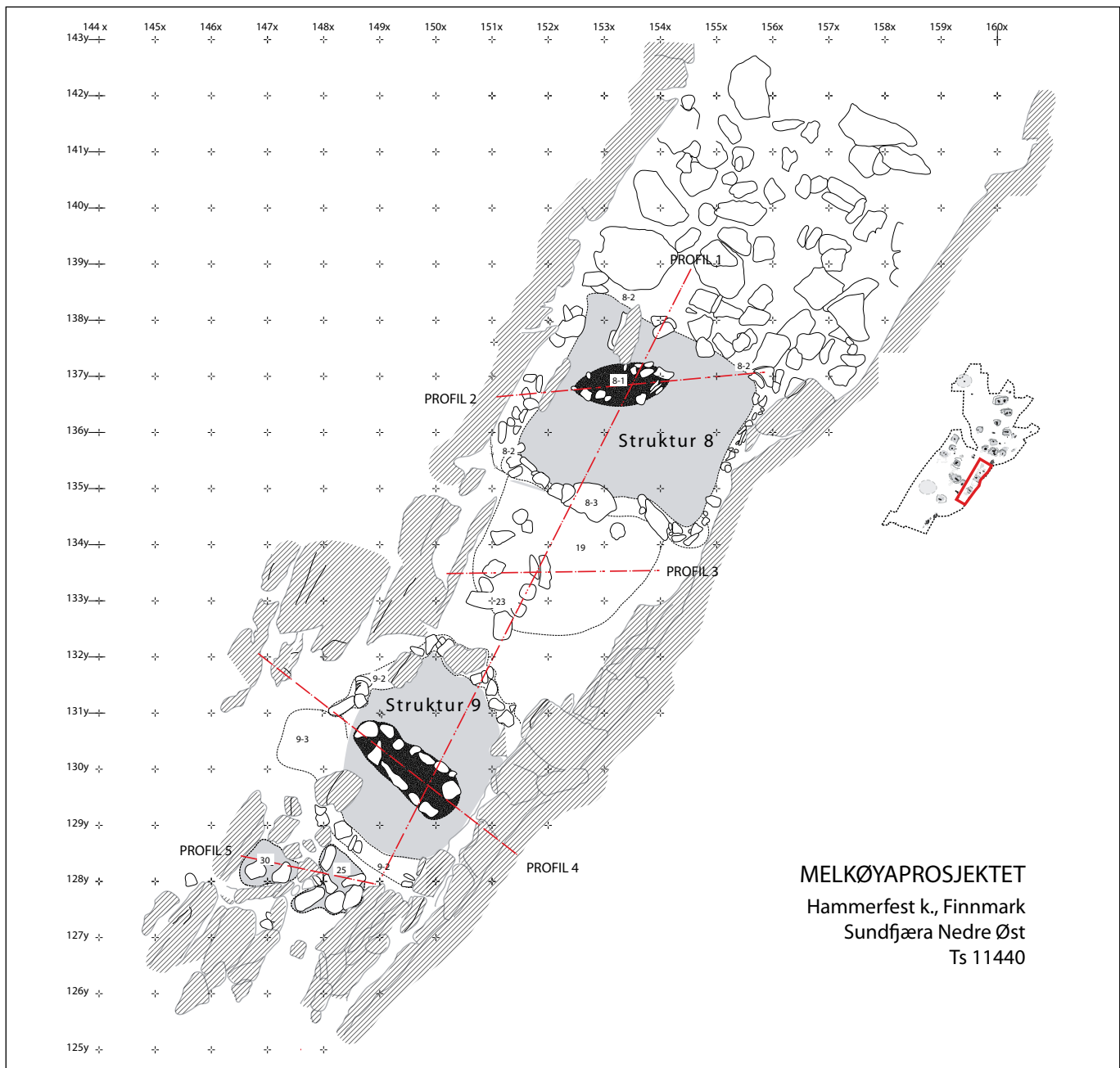

Fig. 4.68 Sundfjæra Nedre Øst. Oversiktstegning med strukturer og profiler. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Sundfjæra Nedre Øst omfatter tuftene 8 og 9 samt strukturene 19, 23, 24, 25 og 30.

Før avtorving kunne man ikke se kulturminner på østsiden av Sundfjæra Nedre. Etter avtorving viste seg at den østre delen av Sundfjæra Nedre inneholdt flere kulturminner, deriblant tuftene 8 og 9 (fig. 4.68-71). Avtorvinga førte til at den østlige delen av Sundfjæra Nedre framsto med en helt ny topografi. Enkelte steder var det godt over 1m med torv over den gamle strandgrusen og terrenget under torvlaget samsvarte ikke med den moderne torvoverflata. Feltleder for undersøkelsene i Sundfjæra Nedre Øst var Jan Magne Gjerde, funnene er katalogisert under Ts11440.

Fig. 4.69 Sundfjæra Nedre Øst. Maskinell avtorving. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

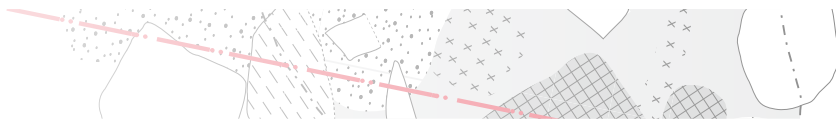

Fig. 4.70 Sundfjæra Nedre. Nedre sør til venstre og nedre øst til høyre, sett mot Sundfjæra Midtre i nord. Foto: Mari Karlstad©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Lokal topografi

I øst var daldraget avgrenset av en bergrygg som strakte seg fra dagens fjæra og opp til toppen av dalen. I området nedenfor strandhakked framsto bergryggen i øst nærmest som en vegg etter avtorvinga. Denne delen av daldraget var lite eksponert for vind (fig. 4.70 og 4.74). Under et uvær sommeren 2001 der det ble målt orkan i kastene var det så å si vindstille nederst i Sundfjæra. Stedet ligger svært godt beskyttet for all vind bortsett fra i sør.

Mye av vannet som rant ned daldraget ble samlet opp av berget i dette området. Vannet fulgte berggrunnen under strandgrusen og kom ut i dagen rett ovenfor tuft 8 og bergflaten nedenfor fungerte som en dreneringsrenne.

I perioder med mye nedbør førte dette til vanskelige utgravningsforhold med en bekk som rant gjennom undersøkelsesområdet.

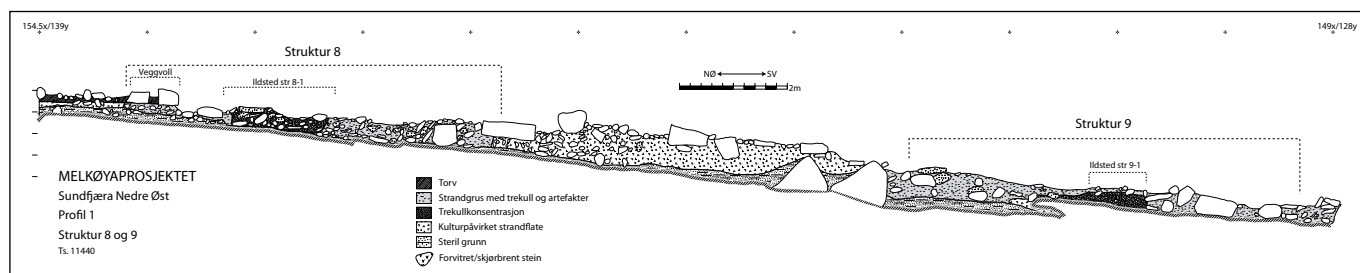

Fig. 4.71 Sundfjæra Nedre. Profiltegning tuft 9 og 8, langs daldraget. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

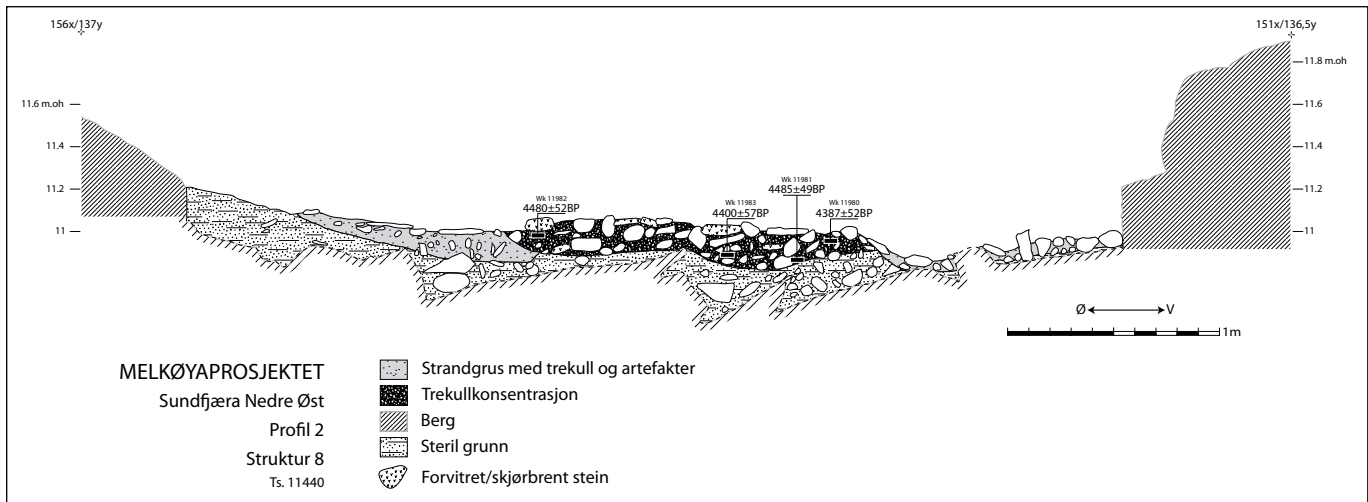
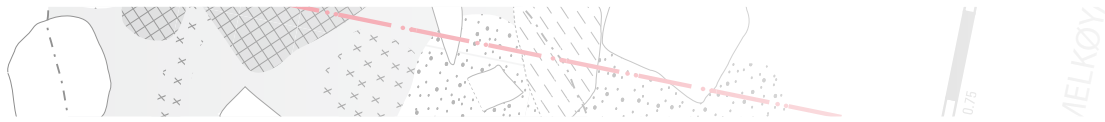

Fig. 4.72 Sundfjæra Nedre. Profiltegning struktur 8 og ildstedet. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.73 Sundfjæra Nedre øst. Utgraving av tuft 8.
Foto: Mari Karlstad©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Tuft 8

Før den maskinelle flateavdekkinga var det ikke mulig å se dette kulturminnet. Etter avtorving framsto struktur 8 som en flate avgrenset av den loddrette bergveggen i øst og en framstikkende bergnabb i vest. Etter at strukturen

var renset fram var det klart at dette var en tuft, med en utstrekning på 3,5x3m (fig. 4.68 og 4.75). I sør og nord kunne man se spor etter en veggvoll, og på gulvflata var det et spissovalt ildsted.

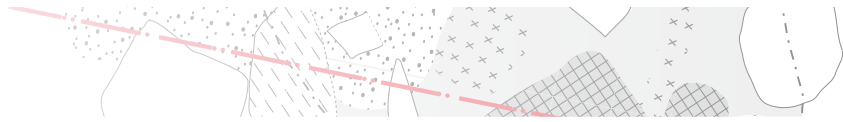

Fig. 4.74 Sundfjæra Nedre. Dokumentasjon og graving av tufter, merk relasjon mellom bergrygg og tuftegolv. Foto: Mari Karlstad©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.75 Sundfjæra Nedre. Tuft 8, topplag 2. Foto: Melkøyprosjektet ©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Ildsted, struktur 8/1

Ildstedet var spissovalt i formen og 1,8m lang og 0,8m bredt. Ildstedet var steinsatt og det lå også flate stein både ved den østre og den vestre enden av det. Ildstedet var omlag 30 cm dypt på det dypeste og besto av feit, svart kullholdig sand blandet med forvitret og skjørbrent stein (fig. 4.71-72). Det var også gjenstandsfunn i denne massen. Det ble gravd i mekaniske lag og all masse ble våtsåddet i 2mm såld. Det ble tatt ut 10 pollenprøver og 3 makrofossilprøver. Fire av trekullprøvene fra ulike nivåer i ildstedet er datert. De ulike prøvene har en alder på henholdsvis 4387 ± 52 (Wk 11980) kalibrert 3330-2880 f.Kr.; 4485 ± 49 (Wk 11981) kalibrert 3360-3010 f.Kr.; 4480 ± 52 (Wk 11982) kalibrert 3360-2930 f.Kr og endelig 4400 ± 57 (Wk 11983) kalibrert 3340-2890 f.Kr. Dette skulle tilsi at ildstedet og tufta har vært i bruk i slutten av yngre steinalder.

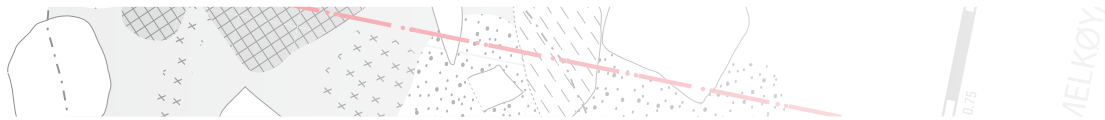
Gulvflata, struktur 8/2

Gulvflata besto av en ryddet flate som lå helt inntil berg på begge sider. Mye vann gjorde utgravingsforholdene vanskelige. Gulvflaten ble delt i fire og hver kvadrant ble utgravd for seg. Man grov i mekaniske lag på 5 cm tykkelse. På grunn av vanntilførselen undersøkte man først den NV delen, så den SØ delen, så den SV delen og til slutt den SØ delen.

I nord var det vanskelig å se rester etter en eventuell veggvoll. Blant annet på grunn av utgravningsforholdene var det ikke mulig å se noen form for lagdeling i planet. I den nordøstre kvadranten av tufta ble hele det 10cm tykke laget oppfattet som et kulturlag og fjernet som et lag. Under dette var et lag som ble oppfattet som sterilt, men med en viss innblanding av noe masse fra kulturlaget.

I sør var kulturlaget tykkere enn i nord. Det sterile laget mellom berget og kulturlaget var her til dels svært tynt og noen steder lå kulturlaget direkte på berggrunnen. Det kan se ut som om man i sør har fylt på masse for å utvide størrelsen på gulvflaten.

I dette området av tufta ble det også funnet en del oker. Alle okerfunna ble gjort mellom inngangshella og ildstedet (se nedenfor). I alt 26 okerprøver ble samlet inn. Det ble også funnet et par flate stein med oker på.

Tabell 4.12 Sundfjæra Nedre. Relasjon mellom lag og strukturelle elementer i struktur 8 og 19, Sundfjæra Nedre Øst

Struktur	Tolkning	Lag	Def	Lag over	def	Lag under	Def
8/1	Ildsted	2.1	Feit svart kullholdig sand, skjorbrent og forvitret stein				
8/2	Gulv	2.2	Brungrå strandgrus og skjorbrent stein med feit svart kullholdig sand.			3.1	Steril strandgrus
8/3	Veggvoll	1.1 2.2	Omdanna torv Brungrå strandgrus, skjorbrent stein med feit trekullholdig sand				
19	Ildstedsdunge/mødding	2.3	Brungrå strandgrus, stein, sand og skjorbrent stein			3.1	Steril strandgrus

Veggvoll, struktur 8/3

I tilknytning til gulvflaten var det en struktur som ble tolket som del av en veggvoll. Denne var vanskelig å se i nord. I sør besto "veggen" av stein som var noe større enn steinen i gulvlaget. På grunn av dette ble veggvollen i nord gravd sammen med gulvflaten mens man i sør grov veggvollen som en egen struktur. I øst og vest har tufta gått helt inn til berg. I øst var bergveggen så høy at den i seg selv ville kunne utgjøre en vegg i huset, mens i vest var berget lavere. Her kan berget ha fungert som en slags vegg, eller som et fundament for en vegg.

I sør lå det en stor helle i veggvollen. Denne hella ble tolket som en inngangshelle. Under hella var det kulturlag iblandet mye skjorbrent stein. Dette ble tolket som en egen struktur (struktur 19) og området ble derfor gravd som en slik (se nedenfor). Hella må altså være lagt her etter at området har vært i bruk en stund. I den sørlige veggvollen ble det funnet blant annet et fiskesøkke og det ble også funnet bark/never her.

En trekullprøve fra den nordre veggvollen/gulvflata viste en datering på 4544±72 BP (Wk 11984) kalibrert 3550-2900 f.Kr. Dette er noe eldre enn dateringene inne fra tufta og ildstedet. Det ser ut til at man har kastet ut avfall og skjorbrent stein, eventuelt bygd ut flaten i bakkant for å lage den større. Dateringa viser også at flaten må ha vært brukt over noe tid, og kanskje vært i bruk også før tufta ble anlagt her, noe som undersøkelsen av struktur 19 også antyder.

Fig. 4.76 Sundfjæra Nedre Øst. Tuft 8. Profil gjennom inngangspartiet og mødding. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Mødding og inngang, struktur 19 og 23

Struktur 19 var 3m øst-vest og 2,4m nord-sør. Strukturen er sannsynlig et resultat av at man har deponert skjorbrent stein og avfall fra tuft 8 rett utenfor tufta. Deponeringslaget var 50cm tykt rett sør for inngangshella i tuft 8 (fig. 4.68 og 4.76-77). Mengden skjorbrent stein avtok og nullet ut sørover i Sundfjæra og mot bergveggene både i øst og vest. På toppen av struktur 19 lå det en spissoval steinsetting bestående av 11 steiner, kalt struktur 23. Steinene var flate og avlange. Undersøkelsen viste at strukturen lå på toppen av struktur 19 og ikke gikk ned i undergrunnen.

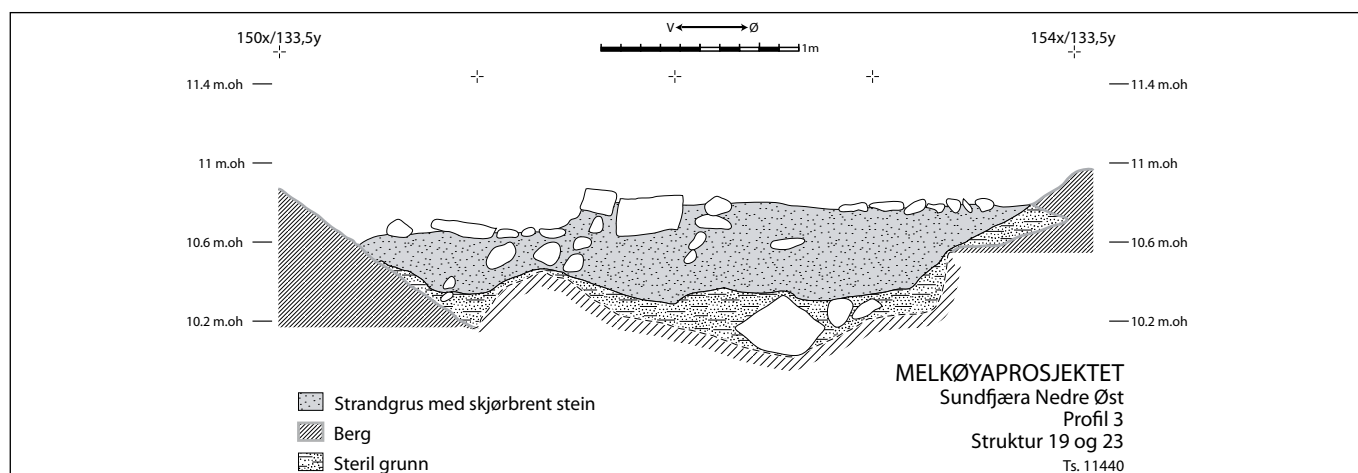
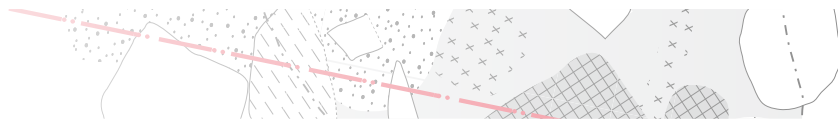

Fig. 4.77 Sundfjæra Nedre Øst. Profiltegnning gjennom inngangspartiet og mødding. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Det ble tatt ut to trekullprøver fra str. 19, den ene av disse er datert. Datering viser en alder på 4516 ± 61 BP (Wk 11990) kalibrert blir dette 3500-2900 f.Kr. Denne datering er litt eldre enn datering på prøvene tatt fra ildstedet i tufta men samtidig med datering av trekullet fra veggvollstrukturen på nordsiden av tufta. Dette kan tolkes som at tufta eller flaten der tufta ligger har vært i bruk over noe tid og at man har fjernet noe av den gamle massen fra

de sentrale delene av flaten. Dersom hella i veggvollen er lagt ned samtidig som man etablerte huset på flaten tyder dette på at flaten må ha vært i bruk også før man valgte å sette opp en huskonstruksjon her. Struktur 19 må sees på som en del av hele boligkonstruksjonen. Også struktur 23 må være samtidig med eller yngre enn huset siden den lå på toppen av struktur 19.

Tabell 4.13. Sundfjæra Nedre Øst. Funntabell T511440.

11440 Nedre øst		Kvartsitt	Kvarts	Chert	Skifer & MY*	Bergart	Bergkrystall	Flint	Andre	Sum
01.1.2	Vanlige flekker	1								1
01.2.1	Makroavslag		12		15	1			3	31
01.2.2	Vanlige avslag	55	438	1	71	1	8	1	25	600
01.2.3	Mikroavslag	28	172		14		11	1		226
01.3.1.1	Avslag av slipt skifer				1					1
01.3.1.3	Andre slipte avslag								1	1
01.3.4	Flekkelignende avslag		1							1
02.3	Bipolar kjerne	7	7				1			15
02.5	Andre kjerner		1		1					2
02.7	Råstoffblokker		3		4	1				8
04.7	Fragment av økser					1				1
04.8	Emner til økser/meisler				1					1
08.1	Enegette kniver				2					2
08.4	Fragmenter/emner skiferkniv				2					2
10.5.1	Slipte piler				1					1
10.5.4	Emner til slipte piler				2					2
10.5.5	Hugde emner til piler									0
13	Retusjerte stykker	4	2							6
16	Søkker og tyngder					1				1
17.1	Slipeplater					1				1
17.2.1	Knakkesteiner					5				5
17.3.1-3	Pimpstein med slipespor								12	12
	Sum	95	636	1	114	11	20	2	41	920

Funn

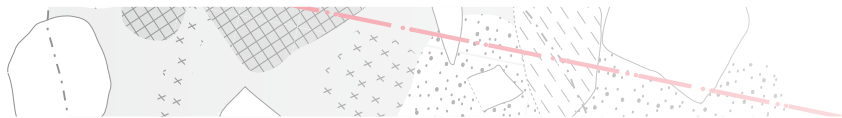
Det var 911 artefakter i tufta (tabell 4.13). Langt de fleste artefaktene, hele 70 %, var framstilt av kvarts. Skiferartefakter utgjorde litt over 15 % av råstoffutvalget mens kvartsitt sto for 10 %. Råstoff som bergart, chert, flint, bergkrystall og pimpstein utgjorde mindre deler av råstofftilfanget fra tufta. Av hardt råstoff var det foruten om avlagsmaterialet sju bipolare kjerner av kvartsitt og sju bipolare kjerner og en kjerne av kvarts, fire råstoffblokker, tre av kvarts og en av bergart. Av mykt råstoff var det ved siden av avlagsmaterialet en kjerne og tre råstoffblokker av skifer.

De fleste gjenstandene eller fragmentene av slike var av skifer (fig. 4.78-79). Det ble funnet to eneggede skiferkniver samt to fragmenter eller emner til slike. En slipt spiss samt to spisskniver var også framstilt i skifer. Av andre gjenstander eller redskaper kan nevnes fem knakkesteiner,

en slipeplate samt 12 pimpstein med slipespor.

Det ble funnet avslag av både harde og myke bergarter spredt over hele tufta og også utenfor denne (fig. 4.84-85). Inne i tufta var det klare avlagskonsentrasjoner i tilknytning til ildstedet. Mesteparten av gjenstander, i all hovedsak kjerner og emner, ble funnet inne på gulvet i tufta og i den sørlige veggvollen. Det var også noen få spredte gjenstandfunn i området mellom tuft 8 og 9. Dette var også kjerner og emner og de ble funnet sammen med avlagsmateriale. Det ser derfor ut til at området mellom tuftene i noen grad har vært brukt til bearbeiding av skifermateriale.

Funnmaterialet og tuftas høyde over havet støtter opp under ^{14}C -dateringene av tufta.

0,25

MELKØY

Oppsummering

Tuft 8 representerer sannsynligvis en lett boligkonstruksjon. Denne har vært avgrenset av berget i øst og vest og store steiner i nord. Det ser ut til at flata har vært i bruk før man har etablert tufta. Utkasta masse i sør viser at man har utvidet flata. Det er sannsynlig at berget i vest og øst har inngått som en del av konstruksjonen. Det ble ikke funnet spor etter stolpehull og sporene etter veggkonstruksjoner var svært svake.

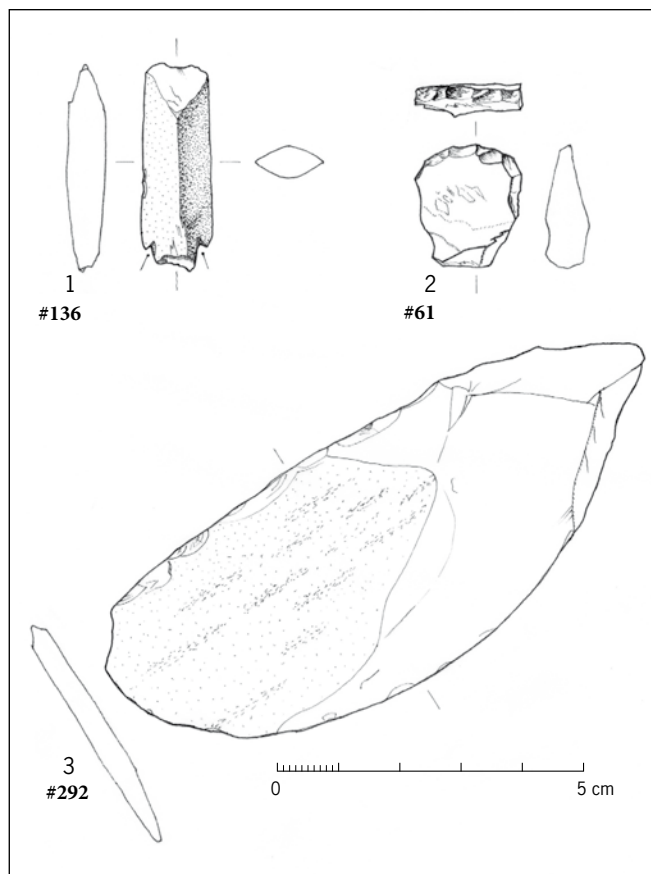

Fig. 4.78 Sundfjæra Nedre Øst. Ts11440. 1. Fragment av skiferpil med rombisk tverrsnitt, parallelle egglinjer og hengende agnorer (struktur 19), 2. Retusjert avslag av kvartsitt, 3. Fragment av bredbladet skiferkniv (2 og 3 fra tuft 8).
Tegning: Andrea Balbo©Tomsø Museum Universitetsmuseet

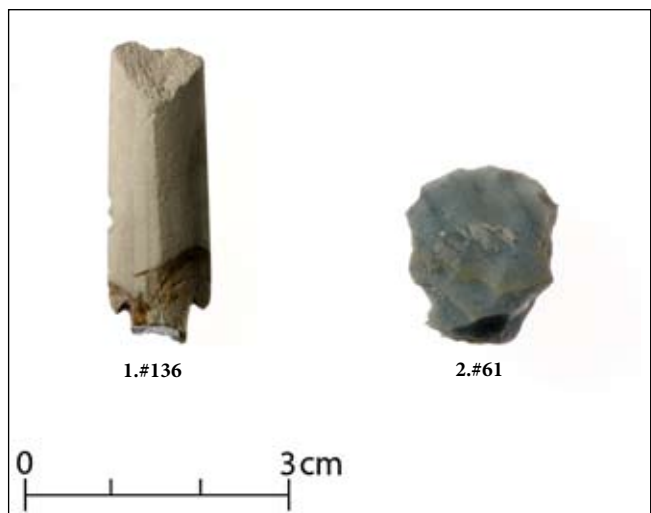

Fig. 4.79 Sundfjæra Nedre Øst. Ts11440. 1. Fragment av skiferpil med rombisk tverrsnitt, parallelle egglinjer og hengende agnorer funnet i struktur 19, 2. Retusjert kvartsittavslag funnet i tuft 8.

Tuft 9

Tuft 9 var en struktur som lå rett sør for tuft 8 (fig. 4.68). I øst var den avgrenset av det samme berget som tuft 8, mens den ikke hadde den samme naturlige avgrensningen i vest og nord som denne tufta.

Etter avtorving og opprensing framsto struktur 9 som en tuft med en ryddet gulvflate med innvendige mål på 2,5 x 3m (NV-SØ, NØ-SV)(fig. 4.80 og tabell 4.14). Området nord for ildstedet var hellelagt. Lengden og bredden varierte noe da størrelsen var strukturert av topografien. Tufta ble gravd i mekaniske lag og det var også her store problemer med vann i løpet av utgravningsarbeidet. Etter opprensing delte man tufta i fire kvadranter som så ble gravd hver for seg. Da det ikke var gjenstandsfunn i de tre første kvadrantene som ble undersøkt valgte man å ikke grave den SØ delen av tufta men i stedet bruke arbeidstyrken til andre oppgaver. En av trekullprøvene fra gulvlaget ble datert. Prøven hadde en alder på 4437±59 BP (Wk 11986) kalibrert 3330-2920f.Kr.

Ildsted, struktur 9/1

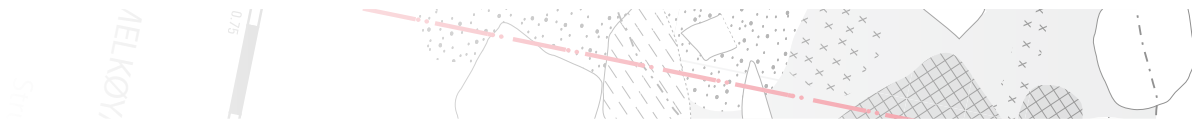
Om lag midt på gulvflata lå det et rektangulært steinsatt ildsted, 2x0,9m stort, orientert øst-vest. Vest i ildstedet lå det en flat helle og to av de kantsatte steinene var grønn serpentin, en steinsort som har stor evne til å lagre varme (P. Bøe pers med.). Ildstedet ble gravd sammen med resten av gulvflata slik at man også her fikk profiler som viste lagdelingen også i ildstedet (fig. 4.71 og 4.81). Ildstedsmassen besto av feit svart kullholdig sand blandet med vitret og skjørbrent stein. I de øverste 15cm av ildstedet lå det flate heller. Tre av kullprøvene fra ildstedet ble datert. Dateringene viste en alder på 3644±50 BP (Wk 11987) kalibrert 2130-1930f.Kr; 4336±55 BP (Wk 11988) kalibrert 3020-2890f.Kr og 4395±60 BP (Wk 11989) kalibrert 3100-2910f.Kr. Den yngste dateringa var fra toppen i ildstedet over de flate hellene, noe som antyder at ildstedet må ha vært brukt igjen etter at tufta hadde gått ut av bruk. Dateringa kan indikere at de flate hellene i ildstedet ble lagt ned i forbindelse med gjenbruken.

Veggvoller, struktur 9/3 og inngangsparti, struktur 9/4

I øst dannet grunnfjellet en naturlig topografisk avgrensning for tufta og har sannsynligvis vært den ene vegg. I sør var det vanskelig å definere en veggvoll. I nord og vest var det svake spor etter en veggvoll. Inngangspartiet ser ut til å ha vært i vest, og utgjør en klart ryddet flate i veggvollen. På den ene siden av inngangen lå det en blålig stein som skilte seg klart ut i farge fra annen stein i denne delen av Sundfjæra. Den så ut til å ha utgjort den ene siden av inngangen.

Funn

Det var lite funn i tufta, kun åtte artefakter hvorav sju avslag (tabell 4.13). Seks av disse var av kvarts og et av kvartsitt. I tillegg var det en råstoffblokk i skifer. Artefaktmaterialet befant seg i den nordlige delen av gulvet (fig. 4.84-85). Det ble ikke funnet artefaktmateriale sør for (i nedkant av) tufta.

Oppsummering

Tuft 9 har sannsynligvis vært en lett boligkonstruksjon, noe i likhet med tuft 8. Området nord for ildstedet var hellelagt og det var en svak veggvoll i nord og vest. Inngangen var i vest, og tufta var avgrenset mot berget i øst. Ildstedet viser at området har vært i bruk i to perioder. Første perioden er noenlunde samtidig med tuft 8, det vil si mot slutten av yngre steinalder. Den øverste datering fra ildstedet viser at man også har brukt dette i overgangen til TM. Det er imidlertid lite trolig at tufta har vært i bruk over så lang tid. Det er derfor rimelig å anta at den siste datering representerer gjenbruk av det gamle ildstedet. Om det har stått en lett konstruksjon over ildstedet da det ble gjenbrukt lar seg ikke avgjøre. Det ble som nevnt ikke gjort funn av gjenstander i tufta, noe som også kan antyde at tufta har hatt en relativt kort bruksfase.

Fig. 4.80 Sundfjæra Nedre Øst. Etter graving av lag 2 i NV del av tuft 9, merk rektangulært ildsted i tufta.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Tabell 4.14 Sundfjæra Nedre Øst. Relasjon mellom lag og strukturelle elementer i tuft 9, Sundfjæra Nedre Øst

Struktur	Tolkning	Lag	Def
9/1	Ildsted	2.1	Feit svart kullholdig sand blandet med vitret og skjørbrent stein
9/2	Gulv	2.2	Strandgrus, skjørbrent stein, trekull
9/3	Veggvoll	2.2	
9/4	Inngangsparti	2.2	

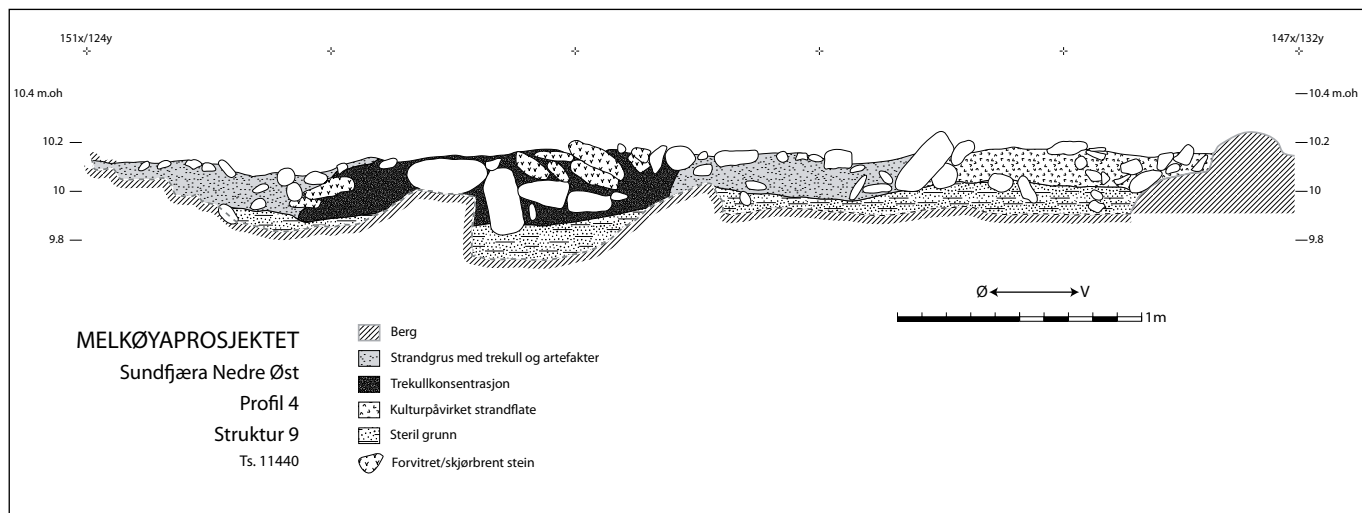

Fig. 4.81 Sundfjæra Nedre Øst. Profiltegning tuft 9 og ildstedet. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

0,75

MELKØY

Fig. 4.82 Sundfjæra Nedre øst. Struktur 25 under snittet. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

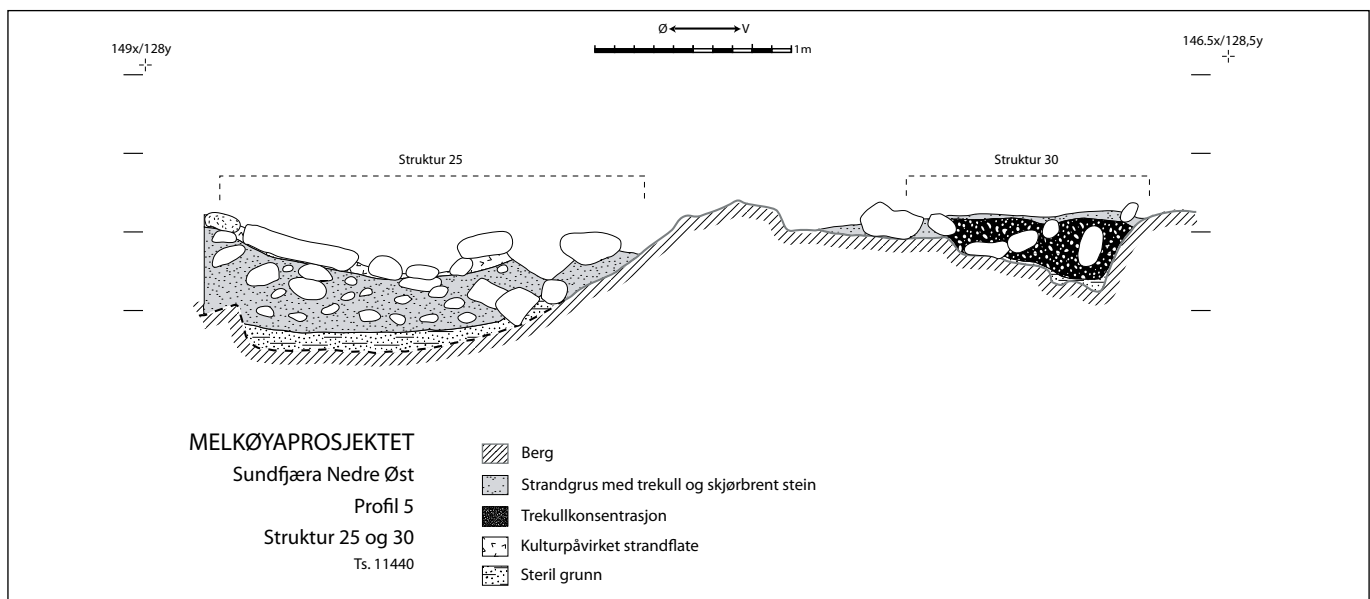

Fig. 4.83 Sundfjæra Nedre Øst. Profiltegning struktur 25 og 30. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Hellelagt område, struktur 25

Strukturen besto av seks store flate heller som skilte seg fra resten av området (fig. 4.82). I plan var strukturen avgrenset av berggrunnen i vest og av forvitra berg/berggrunn i øst. Den varierte noe i utstrekning, største mål er 1,2m nord-sør og 0,8m øst-vest. Steinhellene var tydelig forvitret på oversiden, enkelte mer enn resten. Sannsynligvis skyldes dette varmepåvirkning og/eller surt jordsmonn. Profilsnittet gjennom massene strukturen lå på/i viste at massene besto av strandgrus iblandet skjørbrent stein og trekull (fig. 4.83). I massene ble det også funnet et par heller som bar tydelige spor av varmepåvirkning. Massene hadde samme sammensetning som massene i tuft 9. Det ble ikke

gjort noen gjenstandsfunn i forbindelse med utgravningen av strukturen til tross for at all masse ble våtsåddet i 4mm såld. Det er uklart hvilke funksjon de flate hellene har hatt men trolig må struktur 25 sees i sammenheng med tuft 9.

Kokegrop, struktur 30

Struktur 30 besto av to store flate heller som var klart avgrenset av berggrunn og forvitret fjell. Størrelsen på strukturen er 0,8x1,0m. Det ble lagt en sjakt mellom struktur 25 og 30 for å undersøke relasjonen mellom strukturene (fig. 4.83). Tolkning av profilveggen i sjakta gav ingen indikasjoner på at strukturene hadde en direkte sammenheng.

Struktur 30 ble utgravd i to deler. Først grov man den nordlige halvparten. Etter et tynt lag med grus, sand og skjørbrønt stein kom man ned på et svart sandblandet lag der så å si all stein var skjørbrønt. Helt i bunnen var det enkelte steder et tynt lag av steril strandgrus, men de fleste steder lå det svarte sandblandede laget direkte på berggrunnen (fig. 4.81).

På grunn av knapphet på tid ble den sørlige delen av strukturen på grunnlag av informasjonen man hadde fra den nordlige halvdel, gravd som en enhet. Dybden på strukturen varierte mellom 15 til 35cm, med den største dybden i sør. Etter at all masse var fjernet dannet området der struktur 30 hadde vært et lite "basseng" i berggrunnen. Det ble ikke gjort noen funn av gjenstander i strukturen. All masse fra strukturen ble våtsåldet i 4mm såld. Etter endt undersøkning er den mest sannsynlige tolkningen av struktur 30 at det må ha vært en kokegrop.

Det ble tatt ut to trekullprøver fra strukturen, hvorav en er datert. Den gav en alder på 3931 ± 75 BP (Wk11991), kalibrert er dette 2630-2190 f.Kr., altså i siste del av yngre steinalder. Sammenligner vi dette med andre dateringer fra Sundfjæra Nedre ser det ut til at struktur 30/den antatte kokegropa har vært i bruk noenlunde samtidig med tuft 11 og den andre bruksfasen til tuft 15. Sammenligner vi med dateringene fra tuft 8 og 9 ser det ut til at aktiviteten her har vært såpass mye tidligere enn struktur 30 at strukturen og tuftene neppe har vært i bruk samtidig. Struktur 30 kan eventuelt knyttes til tuftene 11 og eller 15 selv om disse ligger noe lengre vekk.

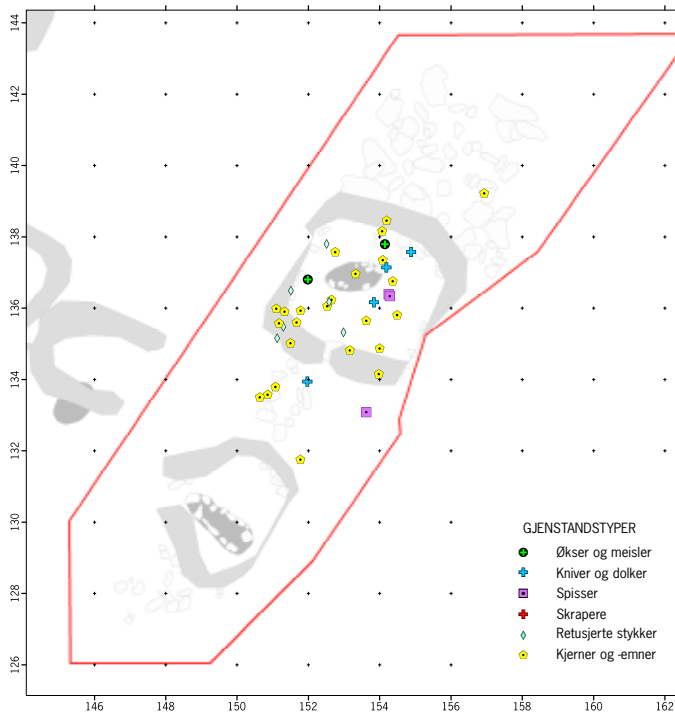

Fig. 4.84 Sundfjæra Nedre Øst. Ts11440. Fordeling av gjenstander i tuft 8 og 9. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

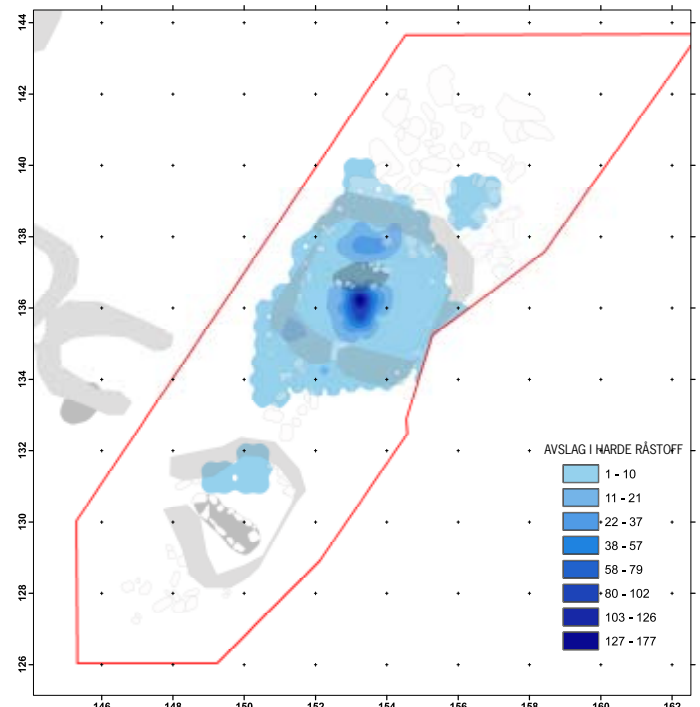

Fig. 4.85 Sundfjæra Nedre Øst. Ts11440. Fordeling av avslag i harde råstoff i tuft 8 og 9. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

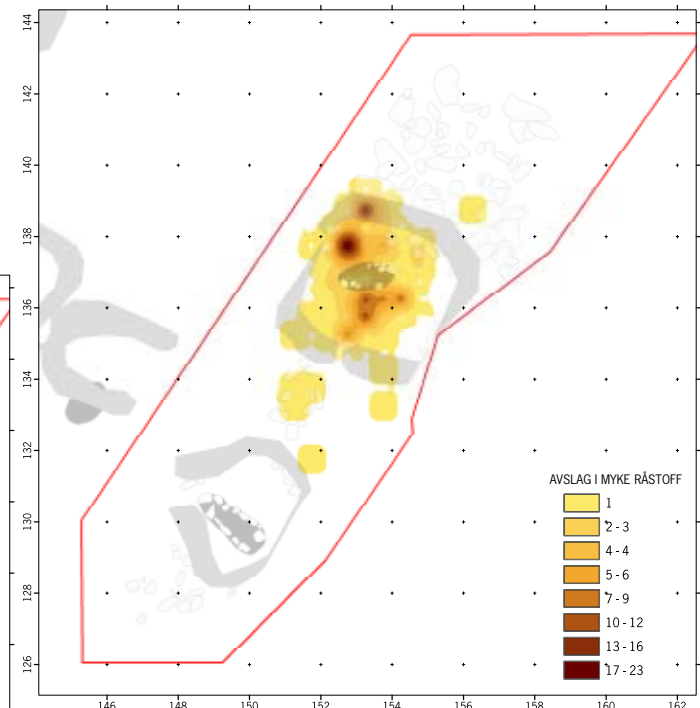

Fig. 4.86 Sundfjæra Nedre Øst. Ts11440. Fordeling av avslag i myke råstoff i tuft 8 og 9. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.87 Sundfjæra Nedre. Sett mot Sundfjæra Midtre i nord. Foto: Mari Karlstad©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Helt nederst og øst i Sundfjæra ble det observert to svakt synlige avlange forsenkninger. Etter opprensning av området ble strukturene antatt å være hellegroper. Den øverste strukturen lå 8 moh, den nederste 7 moh. Størrelsen på strukturene var om lag 1x2m og de var orientert slik at de lå om lag vinkelrett på dagens fjæra, i nord-sør retning (fig. 4.88). Feltledere var Volker Demuth og Morten Olsen.

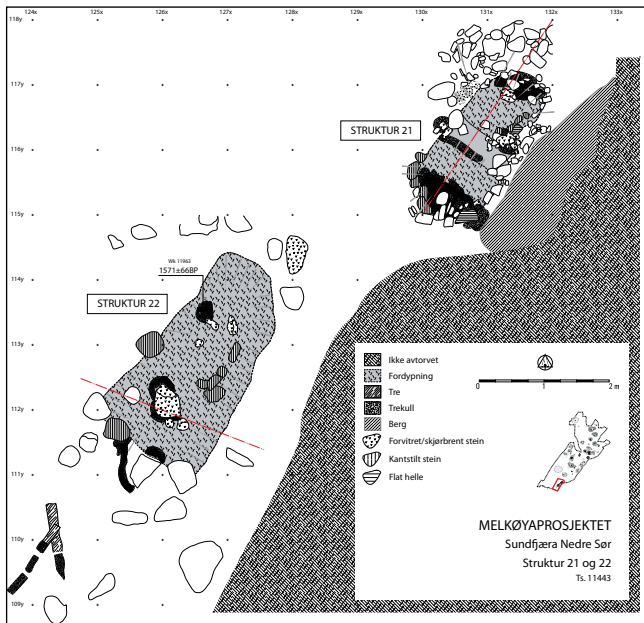

Fig. 4.88 Sundfjæra Nedre. Hellegroper, struktur 21 og 22. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

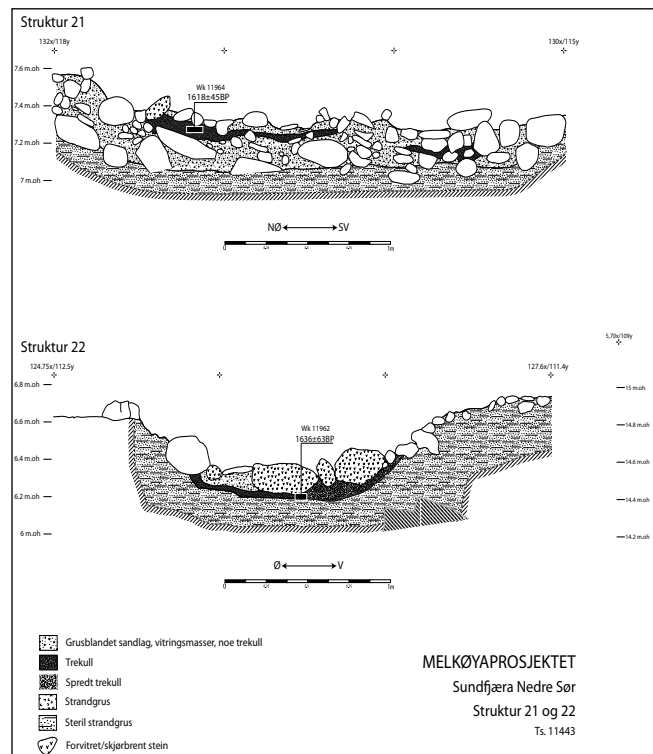

Fig. 4.89 Sundfjæra Nedre. Profil hellegroper. Grafikk: Anja Roth Niemi©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Hellegrop, struktur 22

Struktur 22 er det lavestliggende registrerte forhistoriske kulturminnet i Sundfjæra. Etter at strukturen var renset fram ble det gravd et tverrsnitt i den sørlige delen (fig. 4.88-90). Dette ble gjort for å avgrense størrelsen på strukturen og for å ta ut trekull i sikker kontekst til datering. I plan så det ut til at strukturen besto av to kammer. Det ble funnet store mengder trekull i gropa. Trekullet var konsentrert i midten av forsenkningen. Det var også mye trekull sør for gropa, det vil si på sjøsiden. Dette ble tolket som et utkastområde og mengden og spredningen av kullet antyder at gropa kan ha vært brukt flere ganger. To trekullprøver fra denne

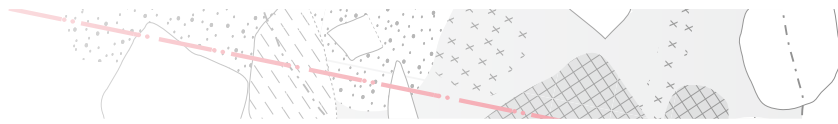

Fig. 4.90 Sundfjæra Nedre. Tverrsnitt gjennom struktur 22.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.91 Sundfjæra Nedre. Hellegrop struktur 22 sett mot nord.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

gropa ble datert til henholdsvis 1636 ± 63 BP (Wk 11962) kalibrert 250-570 e.Kr. og 1571 ± 66 BP (Wk 11963) kalibrert 340-640 e.Kr. Den eldste av disse prøvene er imidlertid analysert på materiale bestående av drivtømmer (gran og lerk) samt furu, den yngste prøven fremstår dermed som mer sikker.

Fig. 4.92 Sundfjæra Nedre. Hellegrop, struktur 21 sett mot sør.
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Hellegrop, struktur 21

Denne hellegropa lå litt høyere og ca to meter ovenfor struktur 22 (fig. 4.87-88 og 4.92). Plasseringa i forhold til strandlinja var den samme, med gropas lengderetning orientert omlag 90 grader i forhold til stranda. Etter opprensning ble det lagt et snitt langs gropas lengderetning. På overflata så det ut som om det var to kammer i gropa. Det ble funnet et relativt tykt lag kull under et lag med heller i den øvre enden av gropa. En prøve fra dette er datert til 1618 ± 45 BP (Wk 11964) kalibrert gir dette en datering til 260-560 e.Kr. Det ble ikke gjort andre funn i nærheten som kan settes i forbindelse med hellegropene.

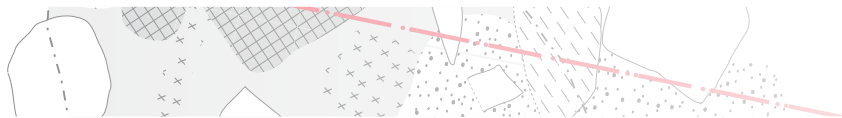
Fig. 4.93 Sundfjæra Nedre. Tuft 20 sett mot S-SV
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Tuft, struktur 20

De siste dagene av utgravningen ble struktur 20 undersøkt. På grunn av tidsnød ble tufta kun rensert fram i flaten, bare ildstedet ble snittet. På overflata var struktur 20 en tilnærmet sirkelrund flate med diameter på 3m, beliggende ca 9moh (fig. 4.94). Etter framrensing var veggvollene tydelige og to store jordfaste steinblokker må ha inngått som del av veggkonstruksjonen i bakkant (mot N) i tufta. På toppen av veggvullen ble det funnet flere flate heller som kan ha inngått som en del av konstruksjonen. Det ble imidlertid ikke funnet spor etter stolpehull. Vollene var mest markert i bakkant av tufta og ble noe mindre tydelige i sør.

Om lag 2m SV for ildstedet, i veggvullen, lå det en stor steinhelle. Denne ble tolket som del av inngangspartiet. Mellom denne og ildstedet var en smal korridor av gulvet ryddet og det ble funnet konsentrasjoner av trekull i dette området. Nedenfor tufta ble det tatt ett prøvestikk som viste store mengder skjorbrente stein. Dette indikerer trolig et utkastområde rett utenfor veggvullen i S (fig. 4.93), noe som er med på å underbygge at utgangen har ligget her.

Mellom veggvullen i N og ildstedet var det en fint ryddet flate. Her ble det også funnet skiferavslag i opprenningslaget. Mot øst ble flaten avgrenset av en steinrekke. Her var veggvullen sterkt omrotet og det ser ut til at stein fra denne har rast inn i tufta. Grunnet tidsnød ble ikke dette området videre undersøkt, men det er både

0,25

MELKØY

for lite og for ujevnt til at det kan ha fungert som en slags brisk eller plattform inne i tufta. Mest trolig skyldes det omrotaede området stein fra veggvullen. De jordfaste steinene/flyttblokkene har inngått som en del av veggvullen og det er rimelig å anta at det har vært lagt stein opp mot blokkene slik at disse har fungert som en støtte for muren. Når huset har kollapseet ville en del av en evt. mur kunne ha rast inn over gulvet.

Ildstedet lå ikke midt i tufta, men var forskjøvet mot inngangen slik at gulvarealet bak ildstedet var det største. Ildstedet var klart definert av to parallelle steinrekker orientert øst-vest. Ildstedet ble snittet og det ble tatt ut trekull til datering fra profilet (fig. 4.94-96). Dateringene viste en alder på 3372 ± 57 BP (Wk 11965) kalibrert til 1870-1510 f.Kr. Tufta er altså atskillig eldre enn både hellegropene og keramikkområdet som er de nærmeste kulturminnene. Det er en datering som er samtidig med dette, fra tuft 10 hvor den yngste av en serie med dateringer (Wk 12045, Wk 12046, Wk 12050, Wk 123051) viser en alder på 3381 ± 40 BP (Wk 12051) kalibrert 1770-1520 f.Kr. De andre dateringene fra tuft 10 er alle 800 – 1000 år eldre enn denne. Sammenligner vi alderen på tuft 20 med dateringene fra Kilden ser vi at dateringene fra str.1, 2, og 10 på Kilden er noenlunde sammenfallende med alderen på tuft 20 og tuft 10 i Sundfjæra.

Det ser altså ut til at mens det var en åpen boplass/aktivitetsområde på Kilden i siste halvdel av den tidligste fasen i TM, var det hus eller boligkonstruksjoner i Sundfjæra.

Fig. 4.94 Sundfjæra Nedre. Utkastområdet sør for tuft 20 før graving. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.95 Sundfjæra Nedre. Ildstedet i tuft 20 før snitting. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.96 Sundfjæra Nedre. Profil ildstedet i tuft 20 etter snitting. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.97 Sundfjæra Nedre. Nedre del av Sundfjæra med Hammerfest i sørøst. Foto: Mari Karlstad©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Gjennomføring

På det flate området nederst i Sundfjæra ble det i 2001 prøvestykket i testruter på 1x1m (fig. 4.4-5 og 4.97). Det ble ikke funnet spor etter hustufter eller andre strukturer men det ble påvist spor etter forhistorisk aktivitet i form av trekull og asbestmagret keramikk. I området 118-119x, 120-121y kom det fram en steinrekke og en flate som til å begynne med ble tolket som en del av en hustuft. Denne ble gitt navnet Område 4 (fig. 4.97).

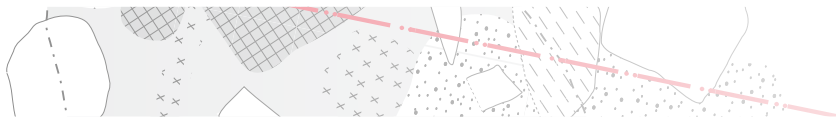
Et område med trekull i lag 2 (117,60-90x, 122,30-123y) ble på overflaten tolket som et ildsted men ved snitting viste det seg at det bare var trekull i toppen av laget og det ble heller ikke funnet stein som kunne indikerer at dette virkelig var et ildsted i tilknytning til struktur 4. Imidlertid ble en grusansamling iblandet trekull i 117-118x, 120y tolket som masse som var ryddet ut fra et ildsted, da denne massen skilte seg fra resten av massen i området.

På grunnlag av resultatene fra 2001 ble dette området utvidet i 2002 (fig. 4.96). De områdene som ikke var åpnet i Sundfjæra Nedre ble først avtorvet ved hjelp av gravemaskiner. I keramikkområdet ble det satt igjen et tynt lag torv for ikke å forstyrre eventuelle spor i undergrunnen. Så ble det prøvestykket med spade på tradisjonelt vis innenfor et område på ca 75m². Dette foregikk ved at man undersøkte den SV kvadranten i hver meterrute innenfor koordinatsystemet. I alt ble det tatt 62 prøvestikk. I det mest lovende området, rektanget mellom (120x, 120y) og (130x, 126y) som så ut til å være det "sentrale" keramikkområdet, ble det bare stukket i annenhver meterrute for å forstyrre funnkonteksten minst mulig. Resultatene fra 2001 viste at funnforekomsten var konsentrert i den NØ delen av feltet. Derfor ble prøvekvadrantene i 2002 gravd tettest i N og Ø for området fra 2001. Imidlertid viste det seg at det ikke var klare funn i dette området. Det ble funnet en del pimpstein men ingen hadde bruksspor. Det ble også funnet en del trekull, men de fleste forekomstene var svært

små. I den nordlige delen av området, nord for linja y126 ble det nesten helt tomt for trekull. Mellom 123y og 126y ble det observert små mengder trekull, mens det sør for denne linja ble også ble observert større trekullbiter, også i torva.

På grunnlag av prøvestikkinga ble det åpnet et område på om lag 12m² i mellom 122x/122y og 125x/127,5y. De øverste 5 til 10cm torv som gjensto etter flateavdekkingen ble fjernet uten at de ble såldet da erfaringene fra prøvestikkinga tilsa at det ikke var funn i dette laget. Overflaten etter torvfjerning ble nivellert og dokumentert med foto og tegning. På dette nivået var det en trekullkonsentrasjon og flere forvitrede og skjørbrante stein, men ingen funn av gjenstander.

Etter dokumentasjon og oppmåling ble det gravd ned til et silt- og trekulllag som lå mellom og til dels litt opp på rullesteinene. Dette ble tolket som å representere den forhistoriske overflaten i Sundfjæra før torva begynte å vokse. Toppen av dette laget ble rensset fram, nivellert og dokumentert gjennom foto og tegning. På dette nivået ble det funnet keramikk på tre ulike steder (123,35x/125,8y; 123,7x/126,5y og 123,3x/122,95y). Keramikken fra 123,7x/ 125,8y lå midt i en stor trekullkonsentrasjon (fig. 4.98 og 4.101). Trekulllaget var om lag 2-5cm tykt og lå oppå et 5-10cm tykt torvlag. Trolig er dette den gamle torvoverflaten da det er lite sannsynlig at torva har vokst under rullestein/trekull/keramikklaget. Trekullkonsentrasjonen kan representere et ildsted, dette har i så fall ikke vært steinsatt. Imidlertid kan man innvende at torva ville ha vært brent dersom det var et ildsted på toppen. Et alternativ er derfor at keramikken og trekullet representerer utkast fra et ildsted. Også keramikken fra 123,35x/125,8y lå oppå en gammel torvoverflate. Her var det bare få trekullbiter spredt. Keramikkskårene var bedre bevart her enn de som kom fra det antatte ildstedet. En del av keramikfragmentene i det tredje området lå under en

0,25

MELKØY

Fig. 4.98 Sundfjæra Nedre. Graving i 2001. Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

rullestein med diameter på ca. 30cm. Dette funnet lå delvis oppå et brannlag bestående av små trekullbiter, det så ut som om laget stammet fra brente kvister eller lyng.

I prøvekvadranten 123x/125y ble det observert et trestykke (fig. 4.100). Dette viste seg å fortsette inn i det utgravede området og så ut til å være et 70cm langt og 10cm bredt tynt bord eller planke. Parallelt med bordet/planken lå det en avlang stein. Mellom denne og planken lå det ennå en stein med diameter 30cm. Denne var sprukket i svært mange deler og må sannsynligvis ha vært utsatt for sterk varme. Rundt denne strukturen var det forvitret og varmepåvirket stein. Øst for dette området var det nok en trekullkonsentrasjon i forbindelse med flere flate heller som delvis lå over hverandre. De fleste hellene så svært forvitret ut, noe som kan skyldes sterk varme. Det var også mindre steiner her, også disse var skjorbrente. Igjen var det vanskelig å tolke hva dette kunne ha vært, men ser man på mengden trekull er det rimelig å tro at struktur 2 representerer et ildsted.

Etter at dette nivået var ferdig dokumentert og prøver tatt ut ble det gravd videre ned til neste nivå. Dette nivået ble definert som rullestein etter at all løsmasse mellom steinene

var fjernet. Det var vanskelig å skille mellom strandgrus og fullstendig forvitret stein. Det ble ikke observert flere strukturer i rullesteinstranda. Framrensinga av denne ga heller ingen nye opplysninger om de strukturene som ble observert og beskrevet i nivået over. Konklusjonen ble derfor at det ikke var sikre spor etter strukturer i dette området. Område 4 må settes i sammenheng med spor etter aktiviteter som i praksis vil innbefatte hele den lokale topografien i Sundfjæra Nedre. Keramikken, trekullet og grusansamlingen representerer neppe en engangshendelse men er sannsynligvis deponert som følge av lengre tids bruk av Sundfjæra Nedre.

Keramikk

Keramikken som vi finner i Sundfjæra er Kjelmøykeramikk. Denne kjennetegnes ved å være godt brent, godset er tynt og dekoren består av stiplede eller heltrukne sikk-sakk linjer. Keramikken er typisk for kysten av Finnmark i siste årtusen før kristus og slik sett ikke et uventet funn på Melkøya. Den er også vanlig i både Sverige, Finland og Russland i samme periode og dermed utbredt over et meget stort område. Samtidig finner vi svært lite Kjelmøykeramikk i Slettnesmaterialet, noe som er påfallende. Kjelmøykeramikken er av høy kvalitet.

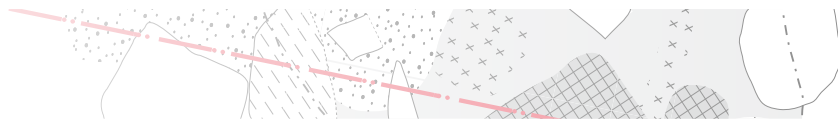

Fig. 4.99 Sundfjæra Nedre. Området 4. Keramikk "in situ".
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.101 Sundfjæra Nedre. Området 4. Keramikk "in situ".
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Fig. 4.100 Sundfjæra Nedre. Området 4. Trestykke "in situ".
Foto: Melkøyprosjektet©Tromsø Museum Universitetsmuseet

Karakteristika for keramikken fra Sundfjæra

Mengde: Keramikken er ikke veid, men den samlede massen er mindre enn for Kilden. Undersøkelsen viser at det dreier seg om skår fra 3 ulike krukker.

Rand: På innsiden er randa rett, men er fortykket på utsiden slik at den skrår jevnt utover mot toppen. Denne jevne skrån starter ved ei randlist som er påført 4 cm under munningen. 3cm under denne igjen er det ei ny randlist

Diameter: Ca 25 - 30cm.

Vegg: Veggene er tynne; 2-3mm. De svinger inn nærmere bunnen slik at krukken smalner av mot bunnen. Bunnen er betydelig mindre enn munningen, ca 10cm.

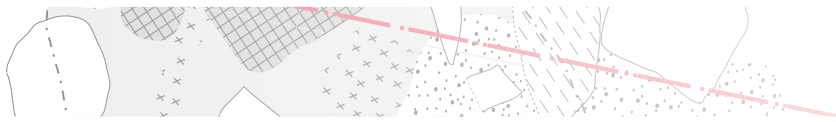
Bunn: Bunnen er flat. Et skår viser en klar forsterkning med asbesttråd der veggen møter bunnen.

Ornamentering: Stiplet sikk-sakkmønster mellom den øverste randlisten og munningen. Mønsteret er i to linjer som sammen lager et rutemønster. Det er ingen dekorasjon utover det øverste sikk sakk mønsteret og de to randlistene.

Farge: Fargen er gjennomgående brunsvart, men det ser ut til at den bestemmes i stor grad av bevaringsforholdene på stedet. Et vått bevaringsmiljø gir en mørk farge mens et tørt gir en lysere farge.

Magring: Magringsmidlet er asbest, fint knust med fine fibre og enkelte små klumper i godset. Dette gir en fin og homogen leiremasse som gir god keramikk. Veggen blir tynn og sterk. En tynnvegget keramikk gjør også brenningen bedre noe som igjen gir et sterkere resultat.

0,75

MELKØYA

Fargen på asbesten er gjennomgående grå. Den er bedre knust enn på Kilden, men ser ut til å være av samme type. Det kan derfor godt hende at begge forekomster stammer fra Virdnejavre.

Se for øvrig appendiks om nærmere diskusjon og analyse av keramikkfunnene fra Melkøya.

Oppsummering

Den omfattende spredningen av trekull, mengden varmepåvirket stein og forekomster av keramikk tyder på at området nederst i Sundfjæra aktivt var i bruk i løpet av det siste årtusenet f.Kr. Trekullet og den skjørbrente steinen kan muligens settes i sammenheng med keramikkproduksjon, men de samme sporene vil man også få etter ildsteder som er brukt i forbindelse med oppvarming og matlaging. Det "uryddige" bildet med de uklare strukturene som utgravningen viser, er sannsynligvis et resultat av at området gjentatte ganger er brukt som leirplass. Siden man ikke finner spor etter hustuffer som kan knyttes til keramikkområdet er det trolig at boplassen/leirplassen var bebygd med lette og mobile boligkonstruksjoner eventuelt telt mens plassen var i bruk.

Situasjonen på Melkøya i siste del av tidlig metalltid minner om situasjonen på Slettnes og Sørøya. Det er få eller ingen arkeologiske spor fra denne perioden. Av de seks dateringene fra keramikkområdet er bare to fra siste halvdel av siste periode i TM. Dette gjelder prøve Wk11958 som viser en datering til 2130 ± 41 BP, kalibrert 360-40 f.Kr, og Wk11961 som er datert til 2504 ± 46 BP kalibrert 800-410 f.Kr. De resterende fire ligger helt i begynnelsen av samisk jernalder. Dette er prøvene Wk11957 som er datert til 1847 ± 45 BP kalibrert 60-330 e.Kr.; Wk 11959 som viser 1876 ± 42 BP kalibrert 30-240 e.Kr.; Wk 11960 som viser 1829 ± 38 BP kalibrert 80-320 e.Kr og Wk 10743 som viser en datering til 1934 ± 63 BP kalibrert 60 f.Kr.-240 e.Kr. Dateringen kan være med på å forklare hvorfor det ikke ble funnet rester etter steinredskaper på keramikklokaliteten. Det er antatt at bruken av stein og bergarter som råstoff for redskaper langt på vei nå er erstattet av metall som råstoff, da i første rekke jern.